

KOKYBINIS KINO REŽISIERIŲ VIETOS EUROPOJE TYRIMAS

ATNAUJINTI - 2022

BENDRADARBIUJANT SU :

SU "LE LAB" STEIGĖJO RĖMĖJO PARAMA:

F O N D A T I O N

Sisley-d'Ornano

Soutenu par

**MINISTÈRE
DE LA CULTURE**
*Liberté
Égalité
Fraternité*

BENDRADARBIUJANT SU :

STUDIOCANAL
A CANAL+ COMPANY

Le Collectif 50/50

LES ARCS
FILM FESTIVAL

LABORATORINIO TYRIMO ĮVADAS

Šį tyrimą atliko **Lab Femmes de Cinéma**. Tai septintoji ir naujausia jo versija.

Visų pirma apžvelkime pasaulinį kontekstą, kuriame buvo atliktas šis tyrimas: šiandien Europoje vidutiniškai tik **viena iš keturių režisierių yra moteris**. Įvairūs tyrimai rodo, kad moterys kine vidutiniškai vis dar gauna mažesnę atlyginimą, joms skiriama mažiau stipendijų, jos rečiau įtraukiamos į programas nei jų kolegos vyrai, o moterų personažai dažnai tebėra stereotipiniai. Kinas atlieka svarbų vaidmenį formuojant mūsų kolektyvinę vaizduotę: **jis dalyvauja kuriant visuomenę ir sykiu ją atspindi**.

Jei moterys kine yra nepakankamai atstovaujamos ir diskriminuojamos, iš dalies taip susiklostė dėl **vis dar gajų lyčių stereotipų ir struktūrinių atskirties mechanizmų**. Kad įveiktume šias dvi kliūtis, turime atlikti nuodugnų darbą. Turime dekonstruoti stereotipus ir aktyviau populiarinti moteris režisieres. Taip pat turime **diegti daugiau proaktyvių struktūrinių judėjimų**. Šiuo tyrimu siekiame detalizuoti ir pristatyti politiką bei priemones, kurių buvo imtasi bandant ištaisyti susiklosčiusią nelygybę ir paskatinti moterų bei marginalizuotų asmenų dalyvavimą kino industrijoje kiekvienoje Europos šalyje.

Štai tokia kontekste asociacija **Révélations Culturelles** nuo 2016 m. kasmet pristato tyrimą apie moterų režisierių padėtį Europos kine. Nuo 2020 m. remiamės mūsų partnerės **European Audiovisual Observatory** (Europos audiovizualinė observatorija, [EAO](#)) teikiamais statistiniais duomenimis. Taigi daugiausia dėmesio skiriame duomenimis pagrįstiems darbams.

Taip pat bendradarbiaujame su **European Film Agency Directors Association** (Europos kino agentūrų direktorių asociacija, [EFAD](#)), kuri mus suvedė su valstybių narių nacionaliniais kino agentūromis ir kuri, prieš pasidalydama šiuo tyrimu su savo narėmis, jį dar kartą perskaitė.

Šis tyrimas yra **Europos šalių bendradarbiavimo pavyzdys** temomis, kurias būtina nuolat sekti. Iš tiesų labai svarbu, kad kiekvienais metais išnagrinėtume skirtingų šalių pateiktus skaičius ir politines priemones, kurios padėtų įvertinti, ar šiame sektoriuje iš tiesų vyksta kokie nors pokyčiai. Žinoma, privalome atsižvelgti į **dvigubą temporalumą** tarp:

- mūsų kokybinio tyrimo, kuriame nagrinėjamos priemonės, turėsiančios įtakos ateinančių metų statistiniams duomenims;
- EAO kiekybinio tyrimo, kuris susijęs su pasibaigusiu laikotarpiu ir kurio statistiniai duomenys yra anksčiau taikytų priemonių rezultatas.

Šiuo tyrimu norėtume prisidėti prie judėjimo, kurio tikslas – **didinti informuotumą** apie moterų padėtį kūrybiniuose kinematografijos sektoriuose. Kasmet kreipdamiesi į įvairius Europos kino

institutus skatiname juos **konkrečiai įsivertinti priemones, kurias jie taiko lygybei skatinti**, ir kartu refleksyviai pažvelgti į savo pačių politiką, palyginti ją su egzistuojančia kitose Europos dalyse.

Šis tyrimas apima maždaug **trisdešimt Europos šalių**. Šių šalių kino institutams išsiuntėme tam tikrą skaičių klausimų (žr. metodologiją). Šiame tyrime pateikiama informacija yra parengta arba remiantis gautais atsakymais, arba, jei šalys nesutiko atsakyti į mūsų klausimus, duomenimis, kuriuos radome jų institucinėse interneto svetainėse.

Privalome pažymėti, kad šalių taikomos priemonės ne visada tarpusavyje palyginamos dėl šalių ekonominių, politinių, socialinių ir kultūrinių skirtumų. Be to, kinas nebūtinai turi tokią pačią reikšmę visose tyrime dalyvavusiose šalyse.

Pateikdami visų Europoje vykdomų politinių priemonių, kuriomis siekiama padidinti įtrauktį, sintezę, galime kasmet katalogizuoti eksperimentines priemones, kuriomis bandoma didinti kino galimybes ir įtrauktį. Todėl tai yra ne tik metinis įvertinimas, bet ir gerosios praktikos pavyzdžių rinkinys.

Siekiame, kad su šiuo tyrimu susipažintų kuo daugiau žmonių, tad nedvejodami juo dalinkitės ir naudokitės jo duomenimis. Tik prašome nurodyti šaltinį (*Study of the Lab Femmes de Cinéma*) ir pranešti mums el. paštu contact@femmesdecinema.com.

APIE „LAB FEMMES DE CINÉMA“

Įkurta 2017 m. kaip asociacijos „Révélations Culturelles“ dalis, **Le Lab Femmes de Cinéma** yra ekspertų grupė, nagrinėjanti lygybės ir įvairovės temas kino ir audiovizualiniame sektoriuje. Jos tikslas – kelti idėjas, didinti informuotumą, siūlyti veiksmus, skatinti eksperimentus ir neleisti audiovizualinio sektoriaus lyčių nelygybei tapti savaime suprantamu dalyku.

Laboratorijos veikla apima tris pagrindines kryptis:

- [dirbtuvės](#) (vidutiniškai 6 per metus), kuriose dalyvauja visos audiovizualinės grandinės specialistai. Dirbtuvės vedamos taikant kolektyvinio intelekto metodus, siekiant iškelti konkrečias idėjas. Vienose iš mūsų dirbtuvių dalyvavo beveik 400 žmonių iš visos Europos Sąjungos;
- [meistriškumo kursai](#) ir [tinklaidės](#), kuriomis siekiama pristatyti ypač ryškias kino pramonės moteris, galinčias tapti pavyzdžiu, į kurį norėtusi lygiuotis;
- galiausiai, šiuo kasmet atnaujinamu ir papildomu Europos moterų kino kūrėjų padėties **tyrimu** siekiama stebėti skirtingų šalių įgyvendinamos politikos raidą ir jos poveikį moterų kino kūrėjų padėčiai Europoje. Nuo 2020 m. Europos audiovizualinė observatorija teikia statistinius stebėjimo duomenis.

Greta šių trijų krypčių, kasmet įgyvendiname ir kitus veiksmus:

- kas antrą penktadienį dalijamės atrinktais spaudos pranešimais apie lyčių lygybę audiovizualiniame sektoriuje,
- rengiame santraukas konkrečiomis temomis, pvz., apie lyčių lygybę serialų pasaulyje.

Be to, vis dažniau esame kviečiami aktyviai dalyvauti įvairiuose festivaliuose. Esame kino festivalių „**Les Arcs**“, **CANNESERIES** ir „**Sœurs Jumelles**“ (Rošforas) partneriai. Taip pat planuojame 2023 m. dalyvauti **Annecy (Anesi) animacijos festivalyje** kartu su asociacija „Les Femmes s’Animent“ ir jos kvietimu, bei **Kanuose**, kur kasmet aktyviai dalyvaujame, rengdami susitikimus ir diskusijas mums svarbiomis temomis.

Laboratorija turi dvigubą specifiką: europinį aspektą ir į „kolektyvinį intelektą“ orientuotą požiūrį. Laboratorijos tikslas – pasėti sąmoningumo sėklą moterų padėties klausimais (ir įvairovės audiovizualinėje pramonėje tema apskritai) ir stebėti, kaip ta sėkla galiausiai duoda vaisių.

Laboratorijos steigėjas – „**Sisley d’Ornano Foundation**“, partneriai – „**Studio Canal**“, **kino festivalis „Les Arcs“**, **Prancūzijos kultūros ministerija** ir „**Collectif 5050**“.

TURINYS

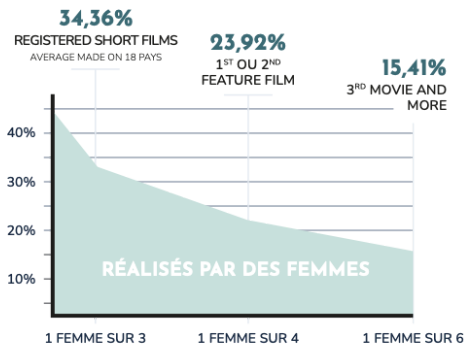
LABORATORINIO TYRIMO ĮVADAS	1
APIE „LAB FEMMES DE CINÉMA“	3
TURINYS	4
INFOGRAFIKA	5
TYRIMO APIBENDRINIMAS	6
I – KOVOS SU LYČIŲ NELYGYBE EUROPOS KINE POLITIKOS TIPAI	10
A – SEMANTINĖS DETALĖS IR REGLAMENTAI	10
B – KETINIMŲ DEKLARACIJA	12
C – POLITIKA	13
1. HORIZONTALUSIS POŽIŪRIS: LYČIŲ ASPEKTO INTEGRAVIMAS	14
2. POZITYVŪS VEIKSMAI	14
3. SĄMONINGUMAS / MATOMUMAS / INFORMAVIMAS	16
4. KOVA SU VISOMIS SMURTO FORMOMIS	16
5. BŪDAI	17
D - EUROPOS KOMISIJOS ĮSIPAREIGOJIMAS UŽTIKRINTI LYČIŲ LYGYBĘ IR ĮVAIROVĘ TRANSLIAVIMO SRITYJE	18
II – EUROPOS ŠALIŲ KOVOS SU LYČIŲ NELYGYBE KINE POLITIKA	20
A – METODOLOGIJA	20
1. KOKYBINĖS DALIES METODOLOGIJA – LABORATORIJA	20
2. KIEKYBINĖS DALIES METODOLOGIJA – EAO	20
B – ĮGYVENDINTŲ POLITIKOS PRIEMONIŲ SĄRAŠAS PAGAL ŠALĮ	22
PRIEDAI	75
ŠALTINIAI	81
PADĖKOS	85

INFOGRAFIKA

KEY FIGURES OF THE PLACE OF WOMEN DIRECTOR IN EUROPEAN CINEMA

DATA PROVIDED BY THE LAB

REMINDER OF THE FIGURES OF THE 2019 STUDY PUBLISHED BY THE LAB

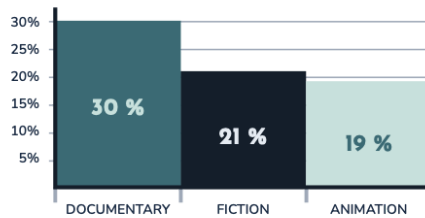
COMPARAISON OF THE RESULTS OF THE LAB STUDY 2020-2022

NUMBER OF COUNTRIES THAT HAVE	2020	2022	% of increase
Achieved or planned to achieve at least one gendered data production	14	27	+93 %
Implemented quotas or soft quotas	5	10	+100 %
Implemented incentive policies	12	20	+67 %
Implemented measures to fight gender-based and sexual violence	5	15	+200 %
An objective of global research of diversity	7	15	+114 %

FIGURES PROVIDED BY THE EAO

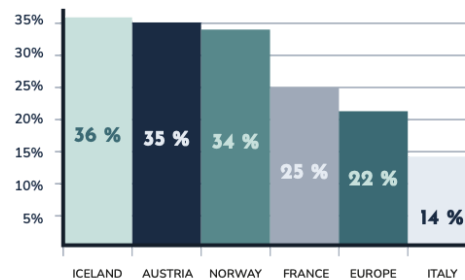
THE PROPORTION OF WOMEN FILMMAKERS DIRECTING FEATURE FILM IN EUROPE

2017-2021 - Figures provided by the EAO

SHARE OF FILMS BY WOMEN DIRECTOR

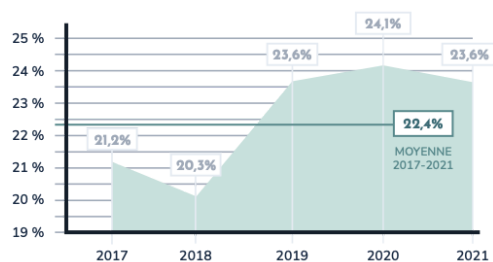
2017-2021 - Figures provided by the EAO

EVOLUTION OF THE SHARE OF FILMS BY WOMEN DIRECTORS*

2017-2021 - Figures provided by the EAO

* including co-productions including at least one woman director

TYRIMO APIBENDRINIMAS

VIS DAUGIAU INSTITUTŲ DOMISI LYČIŲ LYGYBĖS KLAUSIMAIS

2022 m. mūsų tyrime apie moterų režisierių padėtį Europoje dalyvavo **32 šalys**, įskaitant **keturias, kurios dalyvavo pirmą kartą** (Kipras, Latvija, Makedonija ir Malta). Taigi šis tyrimas tęsia ankstesnį, 2021 m. atliktą tyrimą, kuriame sulaukėme atsakymų iš 32 šalių (palyginus su 14 šalių 2020 m.).

2022 m. net keli institutai ėmėsi aktyvių veiksmų lyčių lygybės klausimais. 2021 m. aštuonios šalys (Bulgarija, Kipras, Estija, Šiaurės Makedonija, Malta, Rumunija, Serbija ir Slovakija) neturėjo parengusios priemonių lyčių lygybės skatinimui ir nerinko duomenų apie lyčių lygybę nacionalinėje kino pramonėje. Šiais metais **tik keturios šalys nesiėmė priemonių ir nerinko duomenų apie lyčių lygybę kino pramonėje** (Bulgarija, Estija, Serbija ir Slovakija). Keletas institutų pirmą kartą parengė lyčių lygybės statistiką, t. y. surinko duomenis apie moterų, užimančių vadovaujančias ar kūrybines pareigas savo šalies kino pramonėje, skaičius. **Duomenų rinkimas yra vienas pirmųjų žingsnių siekiant kiekybiškai įvertinti nelygybę, taigi tai savaime yra informuotumo didinimo forma.**

PASTEBIMAS 2021 M. DIDŽIŲJŲ TENDENCIJŲ TĘSIMAS

2022 m. – tęstinumo metai, nes naujos Europos kino institutų priemonės ir įsipareigojimai iš esmės atitinka pagrindines 2021 m. tendencijas:

- institutai siekia **lyčių lygybės savo atrankos komitetuose** (11 šalių paskelbė, kad tai yra jų 2022 m. tikslas, palyginus su 7 šalimis 2021 m.);
- praėjus penkeriems metams po judėjimo #MeToo, institutai intensyviau imasi priemonių **kovoti su smurtu dėl lyties ir seksualiniu smurtu** bei su visų rūšių smurtu apskritai (2022 m. to ėmėsi 15 šalių, palyginus su 12 šalių 2021 m.);
- kvotos vis dar neskamba patraukliai, nors **dvi šalys nuo 2021 m. eksperimentuoja su hibridinėmis kvotomis**; Austrija įvedė privalomas kvotas, netaikydama sankcijų tiems, kurie jų nesilaiko, o Jungtinė Karalystė sustiprino savo išsikeltus tikslus.

DAUGĖJA KOKYBINIŲ IR KIEKYBINIŲ TYRIMŲ

Kiekybinių tyrimų kasmet atliekama vis daugiau. 2022 m. galime išskirti tris kiekybinius tyrimus vykdančių šalių tipus:

- šalys, **pirmą kartą renkančios su lytimi susijusius duomenis** (Albanija, Kroatija, Kipras, Latvija, Liuksemburgas, Šiaurės Makedonija, Malta, Juodkalnija, Rumunija);

- šalys, kurios jau kelerius metus **į savo metinius vertinimo skaičius įtraukia duomenis apie lytį**;
- šalys, kurios, be šių metinių skaičių, **rengia nuodugnius tyrimus apie moterų padėtį kino pramonėje**, pvz., Prancūzija (tyrimas apie 2016–2022 m. moterų sukurtus filmus, gavusius CNC rėmimą) ir Islandija (šiuo metu diegia tikslesnę lyčių statistikos stebėseną, kuri atsižvelgtų į įvairius kino sektoriaus veiklos rodiklius).

Kiekybiniai ir kokybiniai tyrimai leidžia nuodugniai pažinti audiovizualinį sektorių ir kiekybiškai įvertinti nelygybę, tuo pačiu įvertinant ją kokybiškai, kad būtų galima svarstyti korekcines priemones, galinčias padėti ją sumažinti. Didžiausia pastarųjų kelerių metų, ypač 2022 m., naujovė yra tai, kad **daugėja tyrimų, kuriais siekiama stebėti nacionalinių centrų įgyvendinamų priemonių poveikį ir siūlyti konkrečius būdus spręsti problemoms, kurios tęsiasi nepaisant jau įgyvendinamų priemonių**. Tai rodo didelį centrų norą stebėti savo politinių pastangų pasekmes. Detaliau:

- šalys, kurios atliko tokio pobūdžio tyrimus: Italija (kasmet atnaujinamas 2016 m. priimto įstatymo poveikio tyrimas – nuo 2016 m.), Prancūzija (Lygybė, veiksmai ir CNC santrauka – nuo 2019 m.), Šveicarija (priemonių, kurių imtasi lyčių lygybės varden, veiksmingumo tyrimas – 2021 m.), Austrija (nacionalinio centro priemonių efektyvumo tyrimas – 2021 m.), Belgija (visi centro veiksmai išanalizuoti lyčių lygybės požiūriu – 2022 m.);
- kai kurios šalys pareiškė norą ateinančiais metais stebėseną suaktyvinti: Ispanija (nustatė tikslų centro priemonių kiekybinio poveikio stebėsenos metodą – 2023 m.) ir Norvegija (siekiė pamatuoti įvairovę, kad galėtų stebėti pokyčius ir įvertinti, kaip institucijoms pavyksta kurti įvairesnę kino pramonę).

PRIEMONĖS, KURIOMIS SIEKIAMA PADĖTI SPECIALISTAMS, TURINTIEMS VAIKŲ

Viena iš šių metų tendencijų – **įgyvendinti politiką, kuria siekiama palaikyti asmenis, turinčius vaikų ir dirbančius kine**. Ši politika nesiejama su lytimi, tačiau tyrimai rodo, kad vaikų turinčios moterys darbe nukenčia labiau nei vyrai. Pagalba jauniems tėvams **leidžia vyrams ir moterims lygiateisiškai naudotis kūrybinėmis erdvėmis**.

Šios priemonės gali būti įvairios: vaikų priežiūros išlaidų įtraukimas į paraiškas finansavimui gauti, vaikų priežiūros sistemų įrengimas filmavimo aikštelėse, užduočių pasidalijimo tarp kelių žmonių organizavimas, kad būtų galima individualiai sutrumpinti darbo laiką, ir pan. Nors kai kurios šalys šias priemones pradėjo taikyti jau prieš kelerius metus (Vokietija – nuo 2016 m., Šveicarija – nuo 2019 m.), pastebime, kad 2022 m. šis judėjimas paspartėjo Austrijoje, Kroatijoje ir Slovėnijoje, kurios taip pat įvedė tokio pobūdžio paskatas.

AUGANTIS POLITINIS INTERESAS SKATINTI DIDESNĘ LYGYBĘ KINE

2022 m. matome:

- institutus, kurie **pirmą kartą rengia veiksmų planus lygybei užtikrinti**. Tai vyksta Kroatijoje (lygybės įtraukimas į Centro tikslus – 2023 m.) ir Maltoje (pirmasis veiksmų planas, į kurį greičiausiai bus įtrauktos priemonės, konkrečiai susijusios su lyties aspektu – 2023 m.);
- institutai, kurie jau seniai dirba šiuo klausimu, bet tik dabar **pradedą rengti naujus veiksmų planus ir dar kartą patvirtina savo tikslą siekti lygybės**. Tai visų pirma pasakytina apie Nyderlandus (naujos veiksmų kryptys lyčių klausimais – 2021 m.), taip pat Airiją (naujos finansavimo iniciatyvos, skirtos 2015 m. planui praplėsti – 2021 m.), Italiją (įsteigta Lyčių lygybės kultūros srityje observatorija – 2021 m. gruodis), Vokietiją (naujas įstatymas dėl filmų finansavimo – 2022 m. gruodis), flamandų Belgiją (visuotinis įtraukties veiksmų planas – 2022 m.), Ispaniją (chartijos pasirašymas siekiant dar kartą patvirtinti lyčių lygybės tikslus – 2022 m.), Jungtinę Karalystę (nauji kiekybiniai lyčių lygybės tikslai – 2023 m.) ir Šveicariją (naujas priemonių etapas – 2025 m.).

LYGYBĖS TIKSLAS KAIP PASAULINĖS LYČIŲ ĮVAIROVĖS PAIEŠKOS DALIS

Pagrindinė 2021 m. tendencija buvo paversti lygybę visuotinės lyčių įvairovės paieškos dalimi. Panašu, kad 2022 m. ji ir toliau buvo aktyviai tęsiama nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu:

- **tarptautiniu lygmeniu** 2022 m. buvo paskelbtas kvietimas teikti paraiškas **finansavimo projektui „New Dawn“**¹. Tai visos Europos fondas, vienijantis 9 nacionalinius viešuosius fondus, o jo tikslas – skatinti įtrauktesnę kino aplinką, sudarant sąlygas didesnei perspektyvų ir istorijų įvairovei;
- **nacionaliniu lygmeniu** nauji veiksmų planai žymi tvirtą politinį įsipareigojimą siekti visapusiškos įtraukties. Tai ypač aktualu Vokietijoje (naujas finansavimo įstatymas, įtraukiantis įvairovės aspektą – 2022 m.), valonų Belgijoje („įvairovės lapas“ paraiškų teikėjams – 2022 m.), Prancūzijoje („Lygybės ir įvairovės“ žyma – 2022 m.). Be to, flamandų Belgija, Suomija, Norvegija ir Šveicarija paskelbė, kad siekia į kitą savo veiksmų planą įtraukti lyties kriterijų.

LAIKO TARPAS TARP POLITIKOS ĮGYVENDINIMO IR STATISTINIŲ IŠVADŲ

Galiausiai, svarbu nepamiršti, kad šis laboratorinis tyrimas – tai valstybių politinių sprendimų ir iniciatyvų, kurių jos ėmėsi siekdamos sudaryti palankias sąlygas lygybei kine, aprašymas, **todėl tai yra išimtinai kokybinis tyrimas**. Kiekvieno skyriaus pradžioje minimi statistiniai duomenys

¹ Šalys, kurių viešieji fondai dalyvauja šioje iniciatyvoje: Belgija (Briuselio-Valonijos kino ir audiovizualinių menų centras ir Flamandų audiovizualinių menų fondas), Suomija (Suomijos kino fondas), Airija (Airijos kino fondas), Liuksemburgas (Liuksemburgo kino fondas), Norvegija (Norvegijos kino institutas), Nyderlandai (Nyderlandų kino fondas), Portugalija (Portugalijos kino ir audiovizualinių menų institutas) ir Švedija (Švedijos kino institutas). Visą informaciją rasite 27 puslapyje arba „New Dawn“ svetainėje <https://newdawn.film/>

apie vieną ar kitą šalį paimti iš mūsų partnerės Europos audiovizualinės observatorijos (EAO) paskelbto tyrimo. Nors matome, kad vis daugiau valstybių rūpinasi šiais pariteto ir lygybės klausimais ir vis daugiau jų įgyvendina atitinkamą politiką, šių priemonių pasekmės nėra tiesioginės. **Todėl tyrimo laikotarpis yra dvilypis:** viena vertus, šie skaičiai atspindi prieš kelerius metus įgyvendintų priemonių poveikį, kita vertus, pristato šiemet priimtas priemones ir politiką, kurių pasekmes galėsime įvertinti vėliau.

Ši 2022 m. tyrimo versija leidžia manyti, kad pariteto ir lyčių įvairovės temas **kasmet politiškai sprendžia vis daugiau šalių, o tos, kurios pradėjo anksčiau, kasmet jas sprendžia vis nuodugniau.** Kadangi jau žinome, kad be ambicingo užmojo jokios apčiuopiamos pažangos šioje srityje nebus, džiaugiamės šia tendencija, kurios poveikį galėsime stebėti kelerių ateinančių metų statistikoje.

I – KOVOS SU LYČIŲ NELYGYBE EUROPOS KINE POLITIKOS TIPAI

A – SEMANTINĖS DETALĖS IR REGLAMENTAI

Reikia išskirti kelis analizės lygmenis: pirmiausia – dominavimas ir nelygybė, paskui – diskriminacija ir atskirtis. Antrasis lygmuo de facto kyla iš pirmojo. Remdamiesi šia dviguba analize, suprantame, kad tariamas diskriminacijos nebuvimas neatmeta nelygybės situacijų. Prieš išvardijant įvairius politikos tipus, kuriuos būtų galima įgyvendinti, svarbu prisiminti keletą dalykų.

APIE DISKRIMINACIJĄ

1979 m. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos priimtos Konvencijos dėl visų formų diskriminacijos prieš moteris panaikinimo² 1-ajame straipsnyje diskriminacija apibrėžiama kaip „bet koks išskyrimas, atskirtis ar apribojimas lyties pagrindu, dėl kurio kyla pavojus ar kurio tikslas yra sumažinti arba sugriauti moterų pripažinimą, pasitenkinimą ar veiklą, nepriklausomai nuo jų šeiminės padėties, remiantis vyrų ir moterų lygybe, žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis ekonominėje, socialinėje, kultūrinėje, pilietinėje ar bet kurioje kitoje srityje“.

Išskiriamos dvi diskriminacijos formos:

2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/54/EB 2-ajame straipsnyje pateikiamos šios apibrėžtys:

² <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cedaw.aspx>

→ „**tiesioginė diskriminacija**“: situacija, kai su vienu asmeniu dėl jo lyties elgiamasi ne taip palankiai, nei yra elgiamasi, buvo elgiamasi ar būtų elgiamasi su kitu asmeniu panašioje situacijoje;

→ „**netiesioginė diskriminacija**“: situacija, kai iš pažiūros neutrali nuostata, kriterijus ar praktika būtų ypač nepalanki vienos lyties asmenims, bet palanki kitai lyčiai, išskyrus atvejus, kai tokia nuostata, kriterijus ar praktika yra objektyviai pateisinama teisėtu tikslu, o priemonės šiam tikslui pasiekti yra tinkamos ir būtinos.

Taip pat svarbu pažymėti, kad patyčios ir seksualinis priekabiavimas laikomi diskriminacijos formomis. 2006 m. liepos 5 d. direktyvoje 2006/54/EB nurodyta, kad „*priekabiavimas ir seksualinis priekabiavimas prieštarauja moterų ir vyrų lygybės principui ir yra laikoma diskriminacija*“.

EUROPOS SĄJUNGOS REKOMENDACIJOS DĖL KOVOS SU MOTERŲ IR VYRŲ NELYGYBE POLITIKOS:

- **1984 m. gruodžio 13 d. rekomendacijoje 84/635/EEB dėl pozityvių veiksmų moterų labui** valstybės narės raginamos:

1) patvirtinti pozityvių veiksmų politiką, skirtą panaikinti esamą nelygybę, darančią įtaką moterų profesiniam gyvenimui, ir skatinti didesnę lyčių pusiausvyrą užimtumo srityje, taikant atitinkamas bendrąsias ir specialiąsias priemones pagal nacionalinę politiką ir praktiką, tuo pačiu atsižvelgiant į abiejų pusių kompetencijos sritis, siekiant:

2) pašalinti arba neutralizuoti neigiamas nuostatas dirbančių ar darbo ieškančių moterų atžvilgiu, atsirandančias dėl esamo požiūrio, elgesio ir struktūrų, grindžiamų tradicinio vyrų ir moterų vaidmenų pasiskirstymo visuomenėje idėja;

[...]

4) imtis priemonių užtikrinant, kad pozityvūs pokyčiai kuo labiau apimtų veiksmus, orientuotus į šiuos aspektus:

- *plačiosios visuomenės ir dirbančiųjų informavimą ir informuotumo didinimą apie būtinybę skatinti dirbančių moterų lygias galimybes,*
- *pagarbą moterų orumui darbo vietoje,*
- *kokybinius ir kiekybinius moterų padėties darbo rinkoje tyrimus ir analizes,*
- *profesijų pasirinkimo įvairovės ir reikalingų profesinių įgūdžių skatinimą, visų pirma pasitelkiant tinkamą profesinį mokymą, įskaitant pagalbinių priemonių ir tinkamų mokymo metodų taikymą,*
- *skatinimą moteris kandidatuoti, taip pat moterų įdarbinimą tuose sektoriuose ir profesijose bei vaidmenyse, kuriuose jos yra nepakankamai atstovaujamos, ypač atsakingų pareigų srityje;*

[...]

5) užtikrinti, kad apie 1-4 punktuose aprašytus veiksmus ir priemones būtų kuo plačiau ir visomis tinkamomis priemonėmis informuojama visuomenė ir dirbantieji, ypač potencialūs naudos gavėjai.

[...]

9) imtis tinkamų priemonių rinkti informacijai apie priemones, kurių ėmėsi viešosios ir privačios įstaigos, o vėliau stebėti ir vertinti jų įgyvendinimą.

- **Ministrų komiteto rekomendacijoje CM/Rec (2017) valstybėms narėms dėl lyčių lygybės audiovizualiniame sektoriuje** nurodoma:

„Audiovizualinis sektorius turi visas galimybes formuoti ir daryti įtaką visuomenėje vyraujančiam suvokimui, idėjoms, nuostatomis ir elgsenai. Jis atspindi moterų ir vyrų gyvenimus su visa jų įvairove. Audiovizualinis turinys gali arba trukdyti, arba paspartinti struktūrinius pokyčius siekiant lyčių lygybės. Lyčių nelygybė visuomenėje atsispindi ne tik sukurtame audiovizualiniame turinyje, bet ir paties audiovizualinio sektoriaus funkcionavime, ypač kalbant apie nepakankamą moterų atstovavimą įvairiose profesijose ir sprendimų priėmimo procese. Be to, audiovizualinio sektoriaus specialistės moterys dažniau susiduria su darbo užmokesčio nelygybe, „stiklinėmis lubomis“ ir nesaugiomis darbo sąlygomis. Moterys taip pat reikšmingai nepakankamai atstovaujamos kūrybiniuose, techniniuose ir vykdomuosiuose vaidmenyse visuose pramonės lygmenyse;

Audiovizualinis sektorius tarnauja visiems visuomenės nariams. Todėl reikia skirti ypatingą dėmesį lyčių lygybei tiek kalbant apie dalyvavimą šiame sektoriuje ir galimybes jį patekti, tiek apie turinį ir tai, kaip moterys traktuojamos ir vaizduojamos, ypač atsižvelgiant į Europos Tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo (CETS Nr. 210) šalių raginimą skatinti informacinių ir ryšių technologijų sektorių bei žiniasklaidą didinti pagarbą moterų orumui, kaip numatyta jos 17-ajame straipsnyje.“

B – KETINIMŲ DEKLARACIJA

Ketinių pareiškimas – taip pat svarbu. Tai gali būti tikslų, chartijos ar rekomendacijų pareiškimas. Iš esmės jis leidžia palaikyti privalomų priemonių įgyvendinimą ir nustatyti politines gaires. Net jei tai yra neprivalomos priemonės, jos turi įsipareigojimo vertę ir leidžia institucijoms užimti aiškią poziciją tam tikrais klausimais.

Tačiau būtina atskirti informuotumo didinimo politiką, pozityvius veiksmus, „lyčių aspekto integravimo“ priemonės nuo ketinimų deklaracijos, kad būtų galima įvertinti kiekvienos struktūros įsipareigojimo lygį, nes tai neišvengiamai duos skirtingus rezultatus.

TYPES OF MEASURES		EXAMPLES	
Intentions	Statement of objectives		
	Recommendations		
	Charter		
Horizontal policies	Gender mainstreaming <i>(consideration of the “gender equality” dimension in all policies and activities, at the planning, implementation, monitoring and evaluation stage)</i>		
Specific policies	Positive action	Regulatory policies	<i>Quotas / prioritization of projects</i>
		Promotion policies	<i>Support / mentoring / bonus / provision of childcare facilities</i>
	Awareness/visibility/information		<i>Special female director awards / creation of a gender equality section on websites</i>
	Fight against violence		<i>Prevention campaign / trainings / setting up referents on film sets</i>

C – POLITIKA

Nėra griežto su įtrauktimi susijusios politikos klasifikavimo. Tačiau, nors praktika skiriasi priklausomai nuo šalies ir jos teisės aktų, pastebime panašius Europos Sąjungos skatinamus modelius, kuriuos galima klasifikuoti.

Taigi yra keletas būdų, kaip parengti politiką, skirtą kovai su lyčių nelygybe kino pramonėje; šiuo atveju ją dažniausiai skatina nacionaliniai kino institutai. Visais atvejais labai svarbu pasverti situaciją ir ją kiekybiškai įvertinti. **Mums atrodo, kad svarbiausi yra šie klausimai:**

- Ar dokumentacijos vertinimo komitetai yra mišrūs?
- Kiek moterų kreipiasi į institutą?
- Kokia yra moterų režisierių pateiktų projektų procentinė dalis?
- Ar joms skiriama finansinė parama yra didesnė / mažesnė nei jų kolegoms vyrams?
- Kokius projektus dažniausiai pristato režisierės moterys? (dokumentika, fantastiniai / vaidybiniai / trumpametražiai filmai)
- Kokių tipų projektams jos dažniausiai gauna rėmimą?
- Ar instituto remiamuose projektuose režisierėms yra tekę susidūri su smurtu? Kokio pobūdžio? Kaip dažnai?

Iš atsakymų į šiuos ir panašius klausimus galima įvertinti nelygybę ir nustatyti diskriminaciją, kad būtų galima įgyvendinti kelių rūšių politiką.

1. HORIZONTALUSIS POŽIŪRIS: LYČIŲ ASPEKTO INTEGRAVIMAS

Šį požiūrį galima apibrėžti kaip „lyčių lygybės“ aspekto įtraukimą į visas politikos kryptis ir veiklas jų planavimo, įgyvendinimo, stebėsenos ir vertinimo etapuose“³.

Pavyzdžiai:

- Metinėje veiklos ataskaitoje įvesti lyties aspektą, kad būtų galima stebėti konkretų įgyvendinamos lygybės politikos poveikį moterims.
- Nustatyti paraiškų vertinimo ir atrankos kriterijus, pasitelkiant įtraukijį požiūrį arba konkrečius kriterijus (ar projekte dalyvauja daugiau nei 60 proc. moterų, ar personažų vaidavimas prieštarauja lyčių stereotipams ir pan.)

2. POZITYVŪS VEIKSMAI

Apie „pozityviąją diskriminaciją“

Terminas „pozityvioji diskriminacija“ būdingas Prancūzijos probleminei santykiui su diskriminacija. François Dubet kalba apie „liguistą prancūzišką požiūrį į diskriminaciją“.

Iš tiesų pozityviosios diskriminacijos procesas – imtis proaktyvių veiksmų, kuriais siekiama ištaisyti tam tikrų asmenų grupių patiriamą nelygybę. Tačiau taikant egalitarines priemones susidūrus su nelygybe, nelygybė išlieka.

³ Ištrauka iš *Du gender mainstreaming au paritarisme : genèse d'un concept controversé*, Réjane Sénac-Slawinski, L'Harmattan | « Cahiers du Genre », 2008/1 n° 44 | 27–47 p.

Veiksmai, kurių imamasi „pozityviosios diskriminacijos“ arba nelygybės korekcijos procese, iš esmės yra laikini. Anglų kalboje tai vadinama „patvirtinančiais“ arba „pozityviais“ veiksmais – šie terminai galėtų pakeisti klaidinančią „pozityviosios diskriminacijos“ sąvoką. Pageidaujamas patvirtinančio veiksmo tikslas – sukurti situaciją, kurioje jis nebeturėtų priežasties egzistuoti. Taigi siekiama ne diskriminuoti „priešinga kryptimi“, bet ištaisyti nelygybės situaciją.

Europos Sąjungos ir tarptautinėje teisėje tai, ką vadiname „pozityviaja diskriminacija“, negali būti teisiškai pripažinta diskriminacija:

- **1997 m. lapkričio 11 d. Marschall (ESTT) sprendime (byla C-409/95)**⁴ nurodyta, kad *„moterims kandidatėms teikiama pirmenybė tuose veiklos sektoriuose, kuriuose moterų yra mažiau nei vyrų („pozityvioji diskriminacija“), jei šis pranašumas nėra automatinis ir jei vyrams garantuojamas jų kandidatūros išnagrinėjimas, jos a priori neatmetant“*.
- **Teismo sprendime (1988 m. spalio 25 d.), Komisija / Prancūzija, 312/86**⁵, patikslinama, kad Tarybos direktyvos 76/207/EEB (1976 m. vasario 9 d.) 2 straipsnio 4 dalyje dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo taikymo įdarbinimo, profesinio mokymo, pareigų paaugstinimo ir darbo sąlygų srityje siekiama konkrečių tikslų: *„paraginti imtis priemonių, kurios, nors ir atrodo diskriminacinės, iš tikrųjų yra skirtos pašalinti arba sumažinti realius nelygybės atvejus, galinčius egzistuoti realiame socialiniame gyvenime“*.
- **1995 m. spalio 17 d. Kalanke'ės sprendime**⁶ taip pat teigiama, kad Tarybos direktyvos 76/207 2 straipsnio 1 ir 4 dalys *„leidžia taikyti nacionalines priemones, susijusias su įsidarbinimo galimybėmis, įskaitant paaugstinimą pareigose, kurios moterims suteikia specifinį pranašumą, siekiant pagerinti jų gebėjimą konkuruoti darbo rinkoje ir siekti karjeros lygiai su vyrais“*.
- **CEDAW (1979) 4 straipsnio 1 dalyje**⁷ taip pat nurodyta, kad *„valstybių, šios Konvencijos šalių, priimtose laikinosios specialios priemonės, skirtos paspartinti de facto vyrų ir moterų lygybę, nelaikomos diskriminacija, kaip apibrėžta šioje Konvencijoje, tačiau jokia būdu neturi palaikyti nevienodų ar atskirų standartų; šios priemonės nutraukiamos, kai pasiekiami lygių galimybių ir vienodo požiūrio tikslai“*.

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61995CJ0409>

⁵ https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:be18ec45-d47e-4557-9e33-cfb510c6a337.0001.06/DOC_1&format=PDF

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61993CJ0450>

⁷ <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CEDAW.aspx>

- **1984 m. gruodžio 13 d. rekomendacijoje 84/635/EEB⁸** dėl pozityvių veiksmų moterų atžvilgiu einama dar toliau, pažymint, jog „kadangi esamų teisinių nuostatų dėl lygiateisiškumo, kurios turėtų suteikti teises asmenims, nepakanka visiems esamiems nelygiateisiškumo atvejams panaikinti, nebent vyriausybės, abi pusės ir kitos suinteresuotos šalys imtųsi lygiagrečių veiksmų, kad neutralizuotų išankstinį nusistatymą prieš moteris užimtumo srityje, kylantį dėl socialinių nuostatų, elgsenos ir struktūrų“.

Pozityvių veiksmų priemonės paprastai būna dvejopos. Atsižvelgiant į mažą moterų režisierių skaičių, pirmiausia tai gali būti finansavimo paskirstymo subalansavimo klausimas.

Pavyzdys:

- Nustatyti kvotas kino institutų finansuojamiems filmams, t. y. dalį viso biudžeto skirti konkrečiai moterų režisierių projektų finansavimui.

Tačiau tai taip pat gali būti paskata arba paramos priemonė, naudojama kino institutuose arba kino mokyklose.

Pavyzdžiai:

- Pasiūlyti premijas (finansines ar kitas), jei projekte dalyvauja ne mažiau kaip 50 proc. moterų.
- Parengti mentorystės programas, kurios paskatintų moteris stoti į kino mokyklas.
- Įsteigti moterims skirtas rašymo dirbtuves, menininkų rezidencijas.

3. SĄMONINGUMAS / MATOMUMAS / INFORMAVIMAS

Kaip jau minėta aukščiau, būtina didinti moterų režisierių matomumą, atsižvelgiant į tai, kaip menkai jos atstovaujamos režisierių profesijoje. Šiuo atveju matomumas gali būti suprantamas keliais būdais. Pirmasis – pačių moterų režisierių įgyvendinamų projektų matomumas, tačiau taip pat svarbus ir egzistuojančių moterų režisūros galimybių matomumas. Todėl svarbu ir naudinga per pozityvius veiksmus vykdyti informacines kampanijas, siekiant atskleisti konkrečių institutų vykdomos politikos egzistavimą ir informuoti potencialius naudotojus.

Be to, būtinas skaidrumas informuojant apie politikos priemones visuomenę, kuriai jos ir skirtos. Būtina didinti ne tik tikslinės visuomenės, bet ir partnerių, institutų ir jų narių informuotumą, kadangi institutų pasirinkta politika turi būti įgyvendinama bendru sutarimu, antraip nebus taikoma ir gerbiama.

⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/ALL/?uri=CELEX%3A31984H0635>

Pavyzdžiai:

- Organizuoti specialius renginius, skirtus pristatyti moterų režisierių darbus.
- Sukurti komunikacijos elementus, kurie padėtų paprasčiau pristatyti informaciją apie institutų vykdomą politiką: instituto interneto svetainėje sukurti įtraukčiai ir kovai su diskriminacija skirtą puslapį.

4. KOVA SU VISOMIS SMURTO FORMOMIS

Kaip jau minėjome, kūrybinio proceso metu gali pasireikšti smurtas lyties pagrindu ir seksualinis smurtas. Svarbu nenuvertinti nei šių atsitikimų dažnio, nei poveikio smurto aukoms ir darbinei aplinkai. Siekiant kovoti su šiomis diskriminacijos formomis, galima imtis papildomų veiksmų, susijusių tiek su informuotumu ir prevencija, tiek su numatytais bausmėmis.

Pavyzdžiai:

- Organizuoti mokymus.
- Paskirti asmenis, kurie būtų atsakingi už kovą su priekabiavimu, smurtu dėl lyties ir seksualiniu smurtu filmavimo aikštelėse.
- Skirti rėmimą projektui tik tuo atveju, jei jame numatytos apsaugos priemonės nuo seksualinio priekabiavimo.

5. BŪDAI

Čia nekalbame apie pozityvių veiksmų naudingumą, jei tai yra priemonių klausimas. Šios priemonės turėtų išlikti laikinos, todėl jos nėra skirtos panaikinti atotrūkio tarp režisierių moterų ir režisierių vyrų galimybių ateityje. Tačiau svarbu aptarti, kas galėtų pakenkti jų veiksmingumui.

- Pirmoji klaida būtų **pozityvių veiksmų politikos įgyvendinimas biurokratinio būdu**, atimant iš jų politinę dimensiją „*ir sumenkinant juos iki poreikių ar spragų, atsirandančių dėl administracinių sprendimų, kurie bus sutelkti į išteklių paskirstymo klausimą*“⁹. Apskritai ši klaida kyla iš egzistuojančios įtampos tarp noro nepasirodyti instituciniu požiūriu „sukarintam“ ir kolektyvinės viešųjų institucijų atsakomybės sukurti tam tikrą lygių galimybių lygmenį.
- Antroji klaida būtų **pagrįsti pozityvių veiksmų priemonės, iškeliant moterų išgyvenamą patirtį ir ignoruojant jų skirtumus**. Egzistuoja daug veiksnių (socialinė

⁹ Ištrauka iš *Diversity mainstreaming : dépasser les approches technocratiques et d'addition des inégalités*, Judith Squires, L'Harmattan, Cahiers du Genre, 2008/1 n° 44, 73–94 p.

klasė, etninė priklausomybė, negalia, religija, seksualinė orientacija ir kt.), dėl kurių kai kurių moterų kelias bus sudėtingesnis. Antirasistinis kolektyvas „Piment“ apgailestauja, kad įvairovės terminas vartojamas būtent dėl jo „įtraukiančios“ charakteristikos: „dėl tokio įvairovės „neapibrėžimo“, kuris šiaip jau turėtų būti platus ir įtraukiantis, nutinka taip, kad pagrindinės šios politikos naudos gavėjos yra baltosios moterys“¹⁰.

- Trečioji klaida būtų **imtis konkrečių pavienių priemonių**. Iš tiesų svarbiau derinti informavimo politiką su mokymu apie stereotipus, moterų skatinimu užimti pareigas, neatitinkančias patriarchalinės visuomenės įsivaizdavimo (ypač atsakomybės požiūriu), nei įgyvendinti privalomą pozityvių veiksmų politiką (pvz., kvotas). Iš tiesų, „prieš pradėdant kalbėti apie įvairovę, būtina sukurti tokią aplinką, kuri būtų pasirengusi ją priimti“¹¹.
- Galiausiai, paskutinė klaida būtų **manyti, kad moterų režisierių atėjimas bus „naudingas“ ar „pravartus“ kinematografini kūrybai**. Christine Delphy nurodo, kad „moterys turi būti traktuojamos kaip lygiavertės vyrams, iš kurių nereikalaujama būti feministais, ir turėti galimybę patekti į šias pareigas be didesnių reikalavimų, nes tai yra klasikinė diskriminacijos forma: esą jos privalo „nusipelnyti“ to, ką kiti gauna automatiškai“¹².

D - EUROPOS KOMISIJOS ĮSIPAREIGOJIMAS UŽTIKRINTI LYČIŲ LYGYBĘ IR ĮVAIROVĘ TRANSLIAVIMO SRITYJE

¹⁰ Ištrauka iš Collectif Piment, *Le dérangeur – petit lexique en voie de décolonisation*, éditions hors D’atteinte, 2020, p. 66

¹¹ Ibid p. 68

¹² Ištrauka iš *Classer dominer, qui sont les autres ?*, DELPHY Christine, La fabrique éditions 2008, p. 63

Europos Komisija yra tvirtai įsipareigojusi siekti lyčių lygybės audiovizualiniame sektoriuje

Europos Komisijos MEDIA programa – „Kūrybiška Europa“ – siekiama skatinti audiovizualinio sektoriaus plėtrą Europos mastu. Jau daugiau nei 30 metų Europos Komisija finansiškai remia šio sektoriaus festivalius, asociacijas, įmones ir projektus.

Komisija įgyvendina įvairius veiksmus, kuriais siekiama skatinti moterų dalyvavimą šiame sektoriuje. Visų pirma, nuo 2018 m. ji **renka statistinius duomenis** apie moterų dalyvavimą įvairiose MEDIA programos dalyse.

2021–2027 m. MEDIA strategija taip pat žymi reikšmingą posūkį: viena vertus, vyksta perėjimas nuo „lyties“ politikos prie „įvairovės“ politikos, kuri yra platesnė, t. y. įtraukesnė ir intersekinė – apimanti lytį, negalią, rasę, kalbą, religiją, amžių, seksualinę orientaciją ir kt., ir kita vertus, yra noras, kad ši tema taptų **centrine vertinant visus paramos prašymus**:

- Nuo 2021 m. Komisija siekia pakeisti visos sektoriaus vertės grandinės struktūrą. **Visuose naujosios programos paramos aspektuose taikomas įvairovės standartas.** Dabar pareiškėjai turi pateikti savo įvairovės ir įtraukties strategijas, kurios vertinimo etape vertinamos balais nuo 1 iki 5, kad būtų atrinktos. Šis struktūrinis veiksmas paskatins konkrečius ir tvarius pokyčius visame sektoriuje.
- 2021 m. Komisija, bendradarbiaudama su **Collectif 50/50**, paskelbė informuotumo didinimo kampaniją **CharactHer**. Ją sudaro vaizdo įrašai, pristatantys kino pramonės moterų, dirbančių skirtingose Europos šalyse, taip pat mažiau žinomų šio sektoriaus profesijų portretai. Pagrindinė idėja – kovoti su stereotipais, populiarinant mažai žinomas profesijas ir skatinant jaunas moteris siekti karjeros tradiciškai „vyriškomis“ laikomose srityse. Kampanijos tikslas – skatinti žiniasklaidos pramonę būti įtraukia ir reprezentatyvia, atitinkančia Europos visuomenių įvairovę.
- Galiausiai Komisija įdiegė metodus, skirtus **įvertinti vykdomų priemonių poveikį, kad būtų galima stebėti sektoriaus raidą lyčių lygybės ir įvairovės klausimais.**

II – EUROPOS ŠALIŲ KOVOS SU LYČIŲ NELYGYBE KINE POLITIKA

A – METODOLOGIJA

1. KOKYBINĖS DALIES METODOLOGIJA – LABORATORIJA

Toliau pateiktą klausimų sąrašą išsiuntėme šioms **35 šalims**: Airijai, Albanijai, Austrijai, Belgijai, Bulgarijai, Čekijos Respublikai, Danijai, Estijai, Graikijai, Islandijai, Ispanijai, Italijai, Jungtinei Karalystei, Juodkalnijai, Kiprui, Kroatijai, Latvijai, Lenkijai, Lietuvai, Liuksemburgui, Makedonijai, Maltai, Nyderlandams, Norvegijai, Portugalijai, Prancūzijai, Rumunijai, Serbijai, Slovakijai, Slovėnijai, Suomijai, Švedijai, Šveicarijai, Vengrijai, Vokietijai. **Sulaukėme 32 šalių atsakymų.** Likusių trijų šalių (Lietuvos, Lenkijos, Švedijos) atveju naudojome ankstesnių metų atsakymais ir ieškojome papildomos informacijos tų šalių institucijų svetainėse.

Šiais metais nusprendėme nesusisiekti su Rusija, kuri šiame tyrime nedalyvauja.

2022 m. atskiriems institutams pateikėme šiuos klausimus:

1. **Stebėjimas** – Ar pastaraisiais metais pastebėjote kokių nors priemonių, kurių ėmėsi jūsų institucija, veiksmingumo pokyčių?
2. **Įgyvendinta politika** – apie kiekvieną priemonių tipą (ketinimų deklaracija; horizontalusis „lyčių aspekto integravimo“ metodas; pozityvūs veiksmai; skatinimo politika; jautrinimo, matomumo, informavimo politika; politika prieš visų formų smurtą) uždavėme du klausimus:
 - Ar nuo praėjusių metų jūsų kino institutas įgyvendino – o gal planuoja įgyvendinti – šio tipo priemones?
 - Jei taip, ar galėtumėte nurodyti priemonę (-es) ir jos (jų) įgyvendinimo datą?

2. KIEKYBINĖS DALIES METODOLOGIJA – EAO

Kiekvienos šalies paragrafo viršuje esantys procentai yra svartinė nuo 2017 iki 2021 m. moterų režisuotų pilnametražių filmų dalis. Šiuos skaičius pateikė mūsų partnerė EAO.

Europos vidurkis per šį laikotarpį – 22,36 proc.

- Kiekybinė analizė remiasi duomenimis, gautais iš Europos audiovizualinės observatorijos LUMIERE duomenų bazės, kurioje kasmet iš įvairių šaltinių, įskaitant nacionalines kino agentūras ir statistikos tarnybas, renkami duomenys apie kino teatruose rodytus filmus.
- Į tyrimo imtį įtraukti Europos pilnametražiai filmai, sukurti nuo 2016 iki 2020 m. ir tuo pačiu laikotarpiu parodyti Europos kino teatruose. Duomenų rinkiniui atrinkti tik tie

filmai, kuriuos buvo galima pamatyti bent viename komerciniame kino seanse vienoje iš Europos rinkų, įtrauktų į LUMIERE duomenų bazę. Atkreipkite dėmesį, kad metinis vienoje ar kitoje šalyje sukurtų filmų skaičius, nurodytas LUMIERE, gali skirtis nuo oficialių gamybos duomenų, nes duomenų bazėje įtraukti tik komerciškai išleisti filmai. Laiko eilutėse kaip rodiklis pasirinkti gamybos, o ne išleidimo metai.

- Analizė apima tik ilgametražius filmus, neįtraukiant trumpametražių filmų kompiliacijų ir kino renginių. Analizėje animaciniai filmai nagrinėjami atskirai nuo vaidybinių filmų.
- Kiekvieno režisieriaus ir scenarijaus autoriaus lytį nustatė ir pažymėjo Europos audiovizualinė observatorija.

B – ĮGYVENDINTŲ POLITIKOS PRIEMONIŲ SĄRAŠAS PAGAL ŠALĮ

AIRIJA

Moterų režisuotų filmų dalis: 19,6 % (2017–2021 m. vidurkis)

Veiksmų planas ir konkrečios iniciatyvos moterų kūrėjų atžvilgiu

2015 m. „Screen Ireland“ priėmė **šešių punktų planą**, siekiant paskatinti daugiau moterų kreiptis dėl finansavimo:

- rinkti, skelbti ir sekti duomenis apie lyčių nelygybę;
- didinti kino gamybos kompanijų ir pramonės atstovų organizacijų informuotumą apie lyčių nelygybę, bendradarbiauti su jomis rengiant mokymo iniciatyvas, pabrėžiančias nesąmoningą šališkumą priimant kūrybinius sprendimus;
- kūrybines pareigas užimančius asmenis edukuoti lyčių įvairovės ir lygybės klausimais;
- tęsti mokymo ir mentorystės iniciatyvas per „Screen Training Ireland“;
- remti mokyklas ir aukštojo mokslo iniciatyvas, skatinančias lygybę Airijos kultūroje;
- bendradarbiauti su projekto finansavimo partneriais, siekiant skatinti lyčių lygybę ir įvairovę viešai finansuojamame filmų turinyje.

2021 m., siekdamas pagilinti ir suteikti šiam veiksmų planui naują dimensiją, mūsų pašnekovas iš „Screen Ireland“ pasidalijo su mumis keliomis institucijos priimtomis finansavimo iniciatyvomis, kuriomis siekiama paskatinti ir paremti aktyvesnį moterų paraiškų teikimą bei kūrėjų moterų dalyvavimą pramonėje:

- **POV¹³ – finansavimo ir mokymo programa**, skirta kūrėjoms moterims;
- didesnis moterų sukurtų pilnametražių filmų **gamybos finansavimas¹⁴**;
- dėmesys moterų inicijuotų pilnametražių filmų kūrimui;
- **skatinimas ir mainai**, orientuoti į kūrėjas moteris;
- „Screen Ireland“ direktorių valdyba paskyrė naują Lyčių lygybės ir įvairovės pakomitetį, kuris konsultuos su išorės institucijomis, kad nustatytų nuolatinę paraiškų teikimo proceso ir finansavimo politiką ir gaires. Šis pakomitetis taip pat bus atsakingas už įgyvendinimą ir vykdymą.

2022 m., siekdama paskatinti didesnę įvairovę ir lyčių lygybę pramonėje, „Screen Ireland“ dalyvavo Europos iniciatyvoje „New Dawn“¹⁵.

¹³ https://www.screenireland.ie/images/uploads/general/POV_Guidelines_APPROVED.pdf

¹⁴ <https://www.screenireland.ie/gender-and-diversity/ifb-gender-statistics/enhanced-production-funding-for-female-talent-other-funding-schemes/>

¹⁵ Šalys, kurių viešieji fondai dalyvauja šioje iniciatyvoje: Belgija (Briuselio-Valonijos kino ir audiovizualinių menų centras ir Flamanų audiovizualinių menų fondas), Suomija (Suomijos kino fondas), Airija (Airijos kino fondas), Liuksemburgas (Liuksemburgo kino fondas), Norvegija (Norvegijos kino institutas), Nyderlandai (Nyderlandų kino fondas), Portugalija (Portugalijos kino ir

Naujos priemonės, skirtos smurto sektoriuje problemai spręsti

Svarbi 2022 m. naujovė – du nemokami internetiniai mokymo kursai šio sektoriaus profesionalams, vyriausybės programos „Safe To Create“ dalis¹⁶. Šių mokymų temos:

- **kova su patyčiomis ir priekabiavimu** meno ir kūrybos sektoriuose¹⁷;
- **kova su nesąmoningais prietarais**¹⁸.

Kasmetinis statistikos stebėjimas

„Screen Ireland“ taip pat skelbia metinę finansavimo paraiškų statistiką, įskaitant pasiskirstymą pagal lytį¹⁹.

Tarp 2021 m. **vystomų projektų** paramos pareiškėjų 19 proc. buvo moterys (ankstesniais metais – 18 proc.). Scenaristikos sektoriuje šie skaičiai padidėjo nuo 38 proc. iki 41 proc., o gamybos sektoriuje – nuo 43 proc. iki 54 proc.

Kalbant apie **gamybos projektus**, fondo remiamos moterys režisierės sudarė 34 proc. (+5 taškai, palyginus su moterų kandidačių dalimi), scenaristės – 48 proc. (+7 taškai), o prodiuserės – 51 proc. (-4 taškai).

Kalbant apie raidą, „Screen Ireland“ taip pat paskelbė ataskaitą pavadinimu „*Lyčių pasiskirstymas: 2015-2016 m. ir 2019 m. sukurti projektai*“. Iš jos matyti, kad nuo 2015 m. iki 2019 m. moterų režisierių dalis projektuose padidėjo nuo 10 proc. iki 38 proc. Moterų scenaristių dalis padidėjo nuo 27 proc. iki 43 proc., o moterų prodiuserių – nuo 63 proc. iki 69 proc.

ALBANIJA

Neturime reprezentatyvių duomenų, kiek % Albanijos filmų režisavo moterys

Europos politikos priemonių taikymas

Albanijos nacionalinis kinematografijos centras (ANCC) finansuoja maždaug 30 filmų per metus. Dėl tokios mažos kinematografijos pramonės sudėtinga skelbti adekvačią statistiką. Centro prezidentas patikslino, kad šiuo metu rengiamas duomenų rinkinys, kuris apims kino ir

audiovizualinių menų institutas) ir Švedija (Švedijos kino institutas). Visą informaciją rasite 27 puslapyje arba „New Dawn“ svetainėje <https://newdawn.film/>

¹⁶ www.safetocreate.ie

¹⁷ <https://www.screenireland.ie/courses/tackling-bullying-and-harassment-in-the-arts-and-creative-sectors>.

¹⁸ <https://www.screenireland.ie/courses/addressing-unconscious-bias-basic-awareness-for-the-arts-and-creative-sectors>

¹⁹ <https://www.screenireland.ie/industry-insights/screenireland-data> (dalis *Gender Statistics*)

televizijos statistiką. Tačiau tai – nelengva užduotis, nes iki šiol Albanijoje tokios ataskaitos niekada nebuvo nei rengiamos, nei remiamos.

Kaip vyriausybė institucija, ANCC paiso tiek **Albanijos vyriausybės politikos** lyčių lygybės klausimais, tiek **europinių iniciatyvų**. ANCC centras taip pat taiko **EURIMAGES taisyklę**, pagal kurią iš dviejų projektų, gavusių iš vertinimo komisijos vienodą balų skaičių, ANCC finansavimą automatiškai gaus moters, o ne vyro projektas. ANCC taip pat vysto savo politiką, kuria siekiama paskatinti moteris kino kūrėjas, jų įdarbinimą ir finansinę paramą jų projektams. Taigi nagrinėjant paraiškas ir atrenkant projektus diskriminacija dėl lyties ir seksualinės orientacijos yra draudžiama.

Vidinis informuotumas, bet jokių institucinių priemonių

Mūsų kalbintas asmuo sakė, kad „80 proc. ANCC darbuotojų yra moterys ir kad lyčių lygybės klausimas centrui yra pareiga ir nuolatinis tikslas, taikomas visoje kasdienėje veikloje“. Tačiau ANCC mano, jog lyčių lygybė Albanijos kino pramonei nėra iššūkis, nes, pasak jų, filmuose dirbančių profesionalų komandos lyties atžvilgiu yra subalansuotos.

AUSTRIA

Moterų režisuotų filmų dalis: 35,4 % (2017–2021 m. vidurkis)

Tvarios priemonės, įskaitant reikšmingas finansines paskatas

Austrijos kino institutas (AFI) yra įsipareigojęs vykdyti kompleksinę **lyčių aspekto integravimo** politiką, t. y. institutas įtraukia lyčių aspektą į visus savo sprendimus, ypač į finansinį procesą, taikydamas „**lyčių biudžetą**“. Taip pat į lytį atsižvelgiama formuojant komitetą ar diegiant režisūros ir prodiusavimo paramos sistemą. Nuo 2017 m. naujasis instituto sprendimų priėmimo komitetas skelbia siekiąs lygybės visuose savo padaliniuose ir finansavimo skyriuose.

2018 m. Vienos universiteto Sociologijos katedra AFI užsakymu atliko 2012-2016 m. **tyrimą**, siekiant pažinti kino pramonės aplinką ir jos problemas bei pagerinti moterų padėtį. Remdamasis šios ataskaitos išvadomis, Austrijos institutas paskelbė **lyčių lygybės skatinimo priemonę** – 30 000 eurų vertės dotaciją naujiems projektams, kurios sąlyga – **balų sistema, susijusi su moterų dalyvavimu pagrindiniuose vaidmenyse**. Iš viso nuo 2017 iki 2021 m. šia priemone pasinaudojo **92 projektai**, kuriems kartu paėmus buvo skirta 2,76 mln. eurų papildomos paramos. Per tą patį laikotarpį **45 moterų vadovaujami projektai** gavo papildomą paramą įvairiuose gamybos etapuose – iš viso 941 000 eurų paramos. Meninės ir ekonominės sėkmės atveju šią priemonę taip pat papildė **10 proc. premija**, kuria 2019 m. pasinaudojo du, 2020 m. – penki, o 2021 m. – keturi filmai.

Siekiant atidžiau panagrinėti darbų turinį, 2021 m. rudenį buvo išleista antroji **ataskaita apie lyčių lygybę** Austrijos kine²⁰. Šioje ataskaitoje apžvelgiama finansavimo statistika, pramonės duomenys ir kiekybiniai filmų peržiūrų duomenys. Išvada, jei kalbėsime apie **finansavimą**: „kuo daugiau pinigų, tuo mažiau moterų“. Skaičiai gerėja, tačiau labai lėtai: moterų projektai vis dar sudaro tik 25 proc. viso finansavimo biudžeto. Kalbant apie **pramonę**, įtakingesniuose sektoriuose (prodiusavimo, režisūros ir scenaristikos) vis dar dominuoja vyrai. **Tačiau 9 iš 10 sektorių, kuriems taikoma lyčių lygybės skatinimo priemonė, tyrimas rodo pastebimą moterų skaičiaus augimą**: moterų prodiuserių yra dvigubai daugiau nei dotacijos skyrimo pradžioje, moterų režisierių – 7,2 proc. daugiau, moterų scenaristių – 6 proc. daugiau. Galiausiai, yra daugiau karjerą pradedančių moterų kino kūrėjų: 35 proc. debiutinių filmų režisuota moterų, tačiau vėliau šis skaičius sumažėja iki 24 proc. **Kokybinė tyrimo dalis** rodo, kad „moterų režisuoti filmai parodo išsamesnį visuomenės vaizdą“. Nuo 2012 iki 2019 m. moterų režisuotuose filmuose pagrindinius vaidmenis atliko 57 proc. moterų, palyginus su 44 proc. vyrų režisuotų filmų. Tik 50 proc. vyrų režisuotų filmų išlaiko Bechdel testą, palyginus su 84 proc. moterų. Galiausiai, moterų režisuoti filmai atskleidžia didesnę įvairovę, ir nė vienas vyrų režisuotas filmas nėra apibūdintas kaip „įtraukus“.

Galiausiai AFI teigia remiantis lyčių lygybę tarptautinėse organizacijose per EURIMAGES **darbo grupę**, kuriai vadovauja ir kurios nariai patvirtino **lyčių lygybės strategiją** 2021–2023 m.

Tikslingi ir ilgalaikiai veiksmai

AFI savo finansines priemones papildo įvairiais veiksmais, kuriais siekiama skatinti moterų dalyvavimą kino pramonėje. Šios iniciatyvos kasmet atnaujinamos ir užbaigiamos, taip pademonstruojant proaktyvų AFI ilgalaikio lyčių aspekto integravimo pobūdį. Šie veiksmai apima:

- Scenarijų konkurso „**Jeį ji gali tai matyti, ji gali tai daryti**“ organizavimas, kuriame dalyvauja lyčių stereotipams prieštaraujančios moterys. AFI atrankos komitetas priima ataskaitas, analizuojančias projektą per lyčių ir lyčių įvairovės prizmę. Konkursas ypač patrauklus moterims scenaristėms: 2020 m. 75 proc. pretendentų buvo moterys. Konkursas šeštąjį kartą vyko 2022 m. vasarą, o septintasis numatytas 2023 arba 2024 m.
- Parama **ProPro** („Prodiusavimo programa moterims“) – **savaitės trukmės moterų prodiuserių mentorystės programai**, kurios tikslas yra stiprinti moterų padėtį kino industrijoje. Programa rengiama kas dvejus ar trejus metus, o ketvirtoji planuojama 2023 m.
- Moterų filmų kūrėjų žinomumo didinimas reguliariai skelbiant **internerinius interviu su moterimis režisierėmis**²¹, kurį finansuoja AFI.

2022 m. buvo parengtos naujos paskatos:

²⁰ <https://filminstitut.at/institut/gender/gender-report>

²¹ <https://filminstitut.at/film/interviews>

- Vaikų turinčių žmonių darbo sąlygų gerinimas skatinant „darbų padalijimą“, t. y. kelių žmonių dalijimąsi užduotimis, kad būtų galima individualiai sutrumpinti darbo laiką. AFI taip pat stengiasi išvystyti vaikų priežiūros sistemą.
- Moterų, kurios pirmą kartą pradeda dirbti klasterio vadovėmis (neatsižvelgiant į klasterio pobūdį) suporavimas. Tai mentorystės forma, leidžianti atsakingas pareigas užimančioms moterims išmokti tvarkytis su naujomis pareigomis.

Naujos kovos su smurtu perspektyvos

2022 m. liepą AFI ir instituto finansinę paramą gaunančių filmų komandų sutartys buvo papildytos **etikos kodeksu**²². Kodekse apibrėžiamos taisyklės, kurių privaloma laikytis: nediskriminavimo, kovos su visų formų smurtu ir atidumo šioms problemoms. Pradedant instituto finansuojamą projektą taip pat planuojama rengti **mokymus**.

Naujo veiksmų plano, pagrįsto lyčių statistika, įgyvendinimas

AFI savo **metinėje veiklos ataskaitoje skelbia lyčių statistiką**. Iš naujausių ataskaitų matyti, kad moterų pateiktų paraiškų skaičius nesikeičia: 38 proc. – scenarijų rašymo, 34 proc. – projektų vystymo ir 28 proc. – projektų rėmimo srityse. 2020 m. scenarijų rašymo srityje rėmimą gavo 44 proc. moterų (+8 taškai, palyginus su 2019 m.), o projektų rėmimo srityje – 40 proc. (+13 taškų, palyginus su 2019 m.).

Nuo 2021 m., siekiant padidinti moterų kino kūrėjų procentą, **instituto gairėse atsirado kvotų sistema**, o iki 2024 m. turėtų būti **palaipsniui pereita prie paritetinio biudžeto**. Ši sistema parengta pagal Švedijos modelį, todėl joje atsižvelgiama į tris pagrindinius skyrius: **scenaristikos, režisūros ir prodiusavimo**. Tai hibridinės kvotos, kurios **privalomos, bet lanksčios**: jei tikslas nepasiekiamas per 6 mėnesius, jokių sankcijų nėra: skyrius tiesiog turi apie tai pranešti valdybai, kuri kiekvienu konkrečiu atveju priims sprendimą. Finansavimo sprendimai pirmiausia priimami įvertinus projekto kokybinį turinį (meninį ir komercinį). Antrajame atrankos etape komisija atsižvelgia į siūlomos projekto komandos lyčių lygybę (lyčių biudžetą). Atrinkus projektą, komisija užtikrina, kad lėšos per tam tikrą stebimą laikotarpį būtų kuo tolygiau paskirstytos tarp komandoje dalyvaujančių moterų ir vyrų. Iki 2024 m. turėtų būti pasiekta lyčių lygybė: abiem lytims būtų skiriama po 50 proc. visų numatytų lėšų (su priimtina 5 proc. paklaida).

Pasak mūsų kontaktinio asmens, **šis veiksmų planas jau pradeda duoti vaisių**: nuo jo įgyvendinimo pradžios buvo pasiekti pirmieji instituto tikslai. Scenarijų skyriuje 47 proc. biudžeto skirta moterų projektams; projektų rengimo srityje moterų projektai gavo 40 proc. biudžeto; o gamybos srityje moterims buvo padalyta 38 proc. biudžeto.

²² <https://filminstitut.at/code-of-ethics>

BELGIJA

Moterų režisuotų filmų dalis: 27,6 % (2017–2021 m. vidurkis)

Valonijos priemonės užtikrinti paritetinį projektų finansavimą

2020 m. *Centre du Cinéma et de l'Audiovisuel de Bruxelles-Wallonie (CCA)* užsibrėžė tikslą, kad kuo daugiau moterų teiktų projektus. Taikytos šios paskatos:

- Nuo 2016 m. **CCA teikia pirmenybę (jei paraiškų kokybė vienoda) moterų kuriamiems filmams**. Pirmą kartą 2020 m. CCA pavyko lygiais skaičiais paremti scenaristikos (37 proc. dalyvių moterų) ir režisūros (35 proc. dalyvių moterų) paraiškas: atrankos skaičiai buvo 21 proc. vyrų režisierių ir 39 proc. moterų režisierių. Centras taip pat praneša, kad **akivaizdžiai išaugo moterų pateiktų paraiškų pilnametražiams filmams kurti skaičius** (+10 taškų nuo 2019 m. scenaristikos ir režisūros srityse), o tai rodo anksčiau taikytų priemonių veiksmingumą;
- nuo 2019 m. centras užtikrina **paritetinį filmų atrankos komiteto narių skaičių**;
- 2022 m. **visi CCA veiksmai ir jų poveikis** (neutralus, teigiamas ar neigiamas) **analizuojami lyčių aspektu**. Šiuos duomenis renka specialus padalinys. Tačiau prieigą prie duomenų turi tik minėtas padalinys, todėl mūsų kontaktinis asmuo negalėjo jais su mumis pasidalyti.

Pariteto skatinimas, o ne primetimas

CCA yra iniciatyvos, kuria siekiama skatinti lyčių pusiausvyrą tarp Belgijos kino scenaristų, partnerė: 2020 m. Briuselio tarptautinio kino festivalio (BRIFF) metu **PITCH iniciatyva** kino scenaristams buvo sudarytos sąlygos užmegzti ryšius su potencialiais pilnametražio vaidybinio filmo projekto partneriais (prodiuseriais, transliuotojais, pardavėjais, platintojais ir t.t.). Šio renginio metu ypatingas dėmesys buvo skiriamas **lyčių lygybei ir kandidatų įvairovei**, bet nenustatant kvotų. CCA dalyvavo ir antrajame renginyje 2021 m. bei trečiajame 2022 m. Tais metais nugalėtojai pasiskirstė po lygiai: prizus gavo du scenaristai vyrai ir dvi scenaristės moterys.

Diskriminacijos kiekybinis ir kokybinis įvertinimas siekiant didinti informuotumą

CCA siekia įvairiomis formomis didinti plačiosios visuomenės ir šio sektoriaus profesionalų informuotumą:

- **Akademinių tyrimų publikacijos**²³: 2020 m. ir 2022 m. centras finansavo du akademinis tyrimus, kuriuose buvo analizuojami *Magritte du cinéma* 2018–2020 m. atrinkti filmai. Profesorė Sarah Sepulchre nustatė keletą išvadų: vaizduojamų **personazų lygybė** ekrane reprezentuojama, tačiau to anaiptol nepasakysi apie **kūrybines komandas** (dviejų trečdalių nagrinėtų filmų scenarijus rašė ir juos režisavo

²³ Find the CCA's studies on diversity here: <https://audiovisuel.cfwb.be/ressources/publications/etudes/>

vyrai). Be to, **personažai nėra labai įvairūs**: tik antraeiliai veikėjai yra daugybinio profilio, o pagrindiniai – dažniausiai baltaodžiai, įgalūs ir heteroseksualūs.

- **Konferencijų lyčių klausimais organizavimas**: 2022 m. buvo surengtos dvi konferencijos lyčių tema, su kuriomis galima susipažinti CCA **interneto svetainėje**²⁴.
- 2021 m. įgyvendinta **diena, skirta didinti informuotumą apie lyčių stereotipus ir įvairovę** rašant, režisuojant ir skaitant scenarijus. Visą dieną buvo rengiamos dirbtuvės ir seminarai scenaristams ir režisieriams, gavusiems centro finansavimą. Mūsų kontaktinis asmuo mus informavo, kad kai kurie iš jų taip pat buvo Kino komisijos nariai ir galėjo panaudoti gautas žinias skaitydami komisijai pateiktus scenarijų projektus.
- 2022 m. rudenį pradėti rengti **mokymo kursai filmavimo komandoms, skirti kovai su seksistiniu ir seksualiniu smurtu**.

Galiausiai, pasak mūsų kontakto, 2021 m. lyčių lygybės politikos iššūkis buvo specialiai šiam tikslui **skirti biudžeto ir išteklių**. Dėl sveikatos ir ekonomikos krizių 2022 m. naujasis biudžetas negalėjo būti patvirtintas.

Vis įtraukesnės ir ambicingesnės priemonės

Belgijos centras siekia spręsti lyčių problemą, praplėsdamas ją ir įtraukdamas įvairovę. Tuo tikslu jis įgyvendina **įvairovės planą**²⁵, **priimtą 2021 m.** Šiame plane visų pirma numatyta:

- nuo 2022 m. antrojo ketvirčio paraiškose dėl pagalbos plėtrai ir gamybai bus pridėtas **įvairovės lapas**, kuriuo siekiama pakviesti „projektų vadovus apmąstyti įvairovę ir įtrauktį priešais kameras ir už jų, taip pat apgalvoti priemones, būtinas norint pasiekti visuomenę labiau reprezentuojančią auditoriją“;
- **koučingo sesijos organizavimas nugalėtojams**: visi nugalėtojai galės dalyvauti individualioje informuotumo sesijoje reprezentacijos tema. Šiuo neprivalomu užsiėmimu siekiama didinti rytojaus kino kūrėjų informuotumą.

Pagal šią įvairovės skatinimo programą CCA kartu su kitais aštuoniais Europos fondais dalyvauja projekte **New Dawn** („Naujoji aušra“).

²⁴ <https://audiovisuel.cfwb.be/actualite/news/replay-conference-representation-de-la-decolonisation-et-du-racisme-a-lecran/>

²⁵ <https://audiovisuel.cfwb.be/diversite/>

New Dawn

2022 m. gegužę Kanų kino festivalyje buvo pristatyta devynių Europos fondų iniciatyva **New Dawn**, kuria siekiama skatinti **įtraukusnę kino aplinką**, leidžiančią pasakoti įvairesnes perspektyvas ir istorijas.

Šis **paneuropinis fondas** remia vaidybinių ir dokumentinių ilgametražių filmų projektus, kurie jau gavo finansavimą. Pirmaisiais gyvavimo metais **fondo biudžetas buvo 900 000 eurų**. Finansinė parama fondo atrinktiems dokumentiniams filmams sudarė **100 000 eurų**; vaidybiniams projektams – **200 000 eurų**. Visus metus atrinktų projektų komandos taip pat dalyvauja fondo organizuojamuose renginiuose, kuriais siekiama **skatinti tarptautinį bendradarbiavimą**.

Šalys, kurių valstybiniai fondai dalyvauja šioje iniciatyvoje: **Belgija** (*Centre du Cinéma et de l'Audiovisuel de Bruxelles-Wallonie* ir *Vlaams Audiovisueel Fonds*), **Suomija** (*Suomen elokuvasaatiö*), **Airija** (*Screen Ireland*), **Liuksemburgas** (*Film Fund Luxembourg*), **Norvegija** (*Norsk filminstitutt*), **Nyderlandai** (*Nederlands Filmfonds*), **Portugalija** (*Instituto do Cinema e do Audiovisual*) ir **Švedija** (*Svenska filminstitutet*).

Flandrijoje *Vlaams Audiovisueel Fonds* rengia išsamų ir ambicingą įtraukties veiksmų planą

2020 m. *Vlaams Audiovisueel Fonds* (VAF) paskelbė **pirmąjį lyčių lygybės ir įtraukties veiksmų plano etapą**. Nuo to laiko lyčių klausimams skiriamas visas metinės ataskaitos skyrius²⁶. Galima pastebėti, kad 2020 m. moterų projektų atrankos rodiklis buvo lygus paraiškų skaičiui vaidybinių (26 proc.) ir animacinių (24 proc.) filmų srityse, tačiau didesnis dokumentinių filmų srityje (39 proc. pareiškėjų ir 47 proc. remiamų projektų).

VAF duomenimis, **atrankos komitetai ir vertinimo komisijos yra subalansuoti pagal lytį**, o ypatingas dėmesys skiriamas narių kultūrinei ir etninei įvairovei. Šis dėmesys atsispindi ir renkantis talentų ugdymo **konsultantus ir dirbtuvių vadovus**, taip pat VAF meistriškumo kursų ir konferencijų ekspertų grupes bei pranešėjus.

2022 m. liepos pradžioje VAF pradėjo įgyvendinti **išsamų įtraukties veiksmų planą** ir informavo apie jo tikslus bei rengiamus veiksmus. Kai kurias toliau nurodytas priemones numatyta pradėti įgyvendinti nuo 2022 m. pabaigos arba 2023 m. pradžios.

Ir toliau rinkti kuo daugiau duomenų apie lytį

²⁶ https://www.vaf.be/sites/vaf/files/jaarverslagen/jv_2020_onl_2.pdf

Nuo 2015 m. Flamanų fondas **renka duomenis** apie visų asmenų, dalyvaujančių teikiant paraiškas, lytį ir amžių. Fondas yra įsipareigojęs perduoti šiuos duomenis išorės **mokslinių tyrimų institutams**, kad būtų remiami flamanų kino tyrimai. Galiausiai 2023 m. VAF norėtų pradėti (arba sudaryti subrangos sutartį su kuriuo nors universitetu) **mokslinių tyrimų projektą apie žmones, užimančius vadovaujančias pareigas audiovizualiniame sektoriuje**, siekdamas išnagrinėti tipinius prodiuserių, programuotojų, platintojų, pirkimo vadybininkų ir kt. profilius.

Didinti informuotumą šiais klausimais

Siekdamas didinti informuotumą šiais klausimais, Flamanų fondas įgyvendina priemones, skirtas kino profesionalams, ir priemones, skirtas plačiajai visuomenei:

- fondas aktyviai dalyvauja **didinant visų subjektų, su kuriais bendradarbiauja, informuotumą**: per profesinius susitikimus fondas skatina filmų rodytojus, festivalius ir kino organizacijas aktyviai siekti pasiūlos, žiūrovų ir vidaus veiklos įvairovės;
- 2021 m. pabaigoje organizavo **pusdienio renginį, skirtą informuotumui apie visų formų smurtą didinti**. Renginio metu vyko mokymai apie intymių scenų filmavimą su konsultantu, kuris dalijosi patarimais ir gerąja patirtimi;
- 2022 m. viduryje buvo atnaujinta VAF interneto svetainė, papildant ją **įtraukčiais skirtu puslapiu**²⁷ su nuoroda į Vyriausybės lyčių lygybės departamentą, kuriam galima pranešti apie netinkamą elgesį. Puslapis bus pildomas patarimais, priemonėmis, informacija, tyrimais ir pan. Fondas parengs komunikacijos planą, kad svetainės turinys būtų reguliariai atnaujinamas;
- 2023 m. fondas dalyvaus **MediarTE** vykdomoje matomumo kampanijoje, kuria siekiama atkreipti dėmesį į moterų pavyzdžius. Kampanijos metu, pasitelkiant įvairias medijas (tekstą, vaizdą, vaizdo ir garso įrašus), bus pristatomi kino pramonėje dirbančių moterų portretai, siekiant išryškinti kino kūrėjų profilius ir įkvėpti jaunimą.

Paskatų moterims dalyvauti kine kūrimas

2020 m. fondas paskelbė paskatų programą moterims dalyvauti kine. Sulaukęs labai teigiamų atsiliepimų apie šią priemonę, VAF ketina nuo 2023 m. padidinti konkrečių veiksmų skaičių:

- 2020 m. VAF pradėjo įgyvendinti laikiną dotacijų programą „**slatefunding**“, pagal kurią ribotą laiką buvo skiriama vienkartinė parama keliems projektams. Kiekviename trijų projektų sąrašė turėjo būti bent vienas, kuriame dalyvautų moteris scenaristė ir (arba) režisierė; 4 arba 5 projektų sąrašuose turėjo būti bent du tokie projektai. Fondas savo

²⁷ <https://www.vaf.be/voor-de-sector/inclusie>

komunikacijoje ragino dalyvauti žmonės iš skirtingų kultūrinių sluoksnių. Pasak mūsų pašnekovo, dar per anksti vertinti programos poveikį, tačiau, remiantis prodiuserių atsiliepimais, **jos skatinamoji galia buvo reali**: daugelis iš jų būtent dėl šios priemonės pradėjo dirbti su režisierėmis moterimis.

- 2022 m. spalį VAF įvedė **įtraukties paskatą**, skatindama prodiuserius daugiau dirbti su moterimis kūrejomis. Prodiuseris, kuris, užbaigęs projektą ir remdamasis objektyviais kriterijais, gali įrodyti, jog buvo suteiktos galimybės moterims, galės automatiškai gauti paramą kitam projektui²⁸.
- 2023 m. VAF sukurs **moterų mokymo ir įgalinimo kino srityje programą**. Ją sudarys keli moduliai tokiomis temomis kaip įtraukioji lyderystė, antreprenerystė, komunikacijos įgūdžiai ir tinklų kūrimas. Bus siekiama paremti ir paspartinti sektoriuje dirbančių moterų karjeras, suteikiant joms galimybę naudotis konkrečiais įrankiais.

Paskatomis siekiama didesnės įtraukties

VAF siekia, kad šios paskatos būtų taikomos **visiems diskriminuojamiems asmenims**, ir kai kurias priemones fondas jau įgyvendina:

- dalyvavimas 2022 m. paskelbtame kvietime teikti projektų paraiškas dėl **vaidybinių mini serialų kūrimo**, kur svarbus projektų atrankos vertinimo kriterijus būtų įtraukusis požiūris;
- nuo 2022 m. pradžios pareiškėjai, siekiantys gauti paramą filmams, medijoms ar vaizdo žaidimams, savo paraiškas turi papildyti „**įtraukties**“ skyriumi. Į šį skyrių atsižvelgiama atrenkant projektus. Atrinktų vaizdo žaidimų kūrėjai gauna **asmenines ekspertų konsultacijas**, kaip įgyvendinti įtraukties procesą;
- nuo 2022 m. gegužės VAF priklauso tarptautiniam fondui **New Dawn**, kuris yra atvirai orientuotas į įtraukties skatinimą;
- galiausiai VAF norėtų skatinti įvairesnių profilių žmonių įtraukimą į kino sektorių. Fondas siekia sukurti **duomenų bazę**, kuri veiktų kaip tam tikras **įtraukusis katalogas**, o audiovizualinio sektoriaus profesionalai galėtų laisvai įkelti savo profilius ir papasakoti apie savo interesus.

BULGARIJA

Moterų režisuotų filmų dalis: 18,1 % (2017–2021 m. vidurkis)

²⁸ <https://www.vaf.be/voor-de-sector/inclusie/impulspremie-voor-gender>

Nei priemonių, nei statistikos

Šiais metais pagal Bulgarijos kino pramonės įstatymą Bulgarijos nacionalinis kino centras (CNC) mums pranešė, kad **nerenka duomenų, susijusių su lyčių lygybe**. Centras mūsų neinformavo apie jokiais priemones, skirtas lygioms galimybėms skatinti.

Šiais metais mūsų kontaktinis asmuo Bulgarijos CNC informavo mus apie svetainę²⁹, kurios sukūrimą koordinavo Sofijos miestas, bendradarbiaudamas su Kultūros institutu ir Bulgarijos užsienio reikalų ministerija. Šioje svetainėje **nušviečiama moterų padėtis Bulgarijos kine** ir pristatoma maždaug 30 moterų režisierių. Pateikiama ir šiokia tokia statistika: sužinojome, kad 2005–2017 m. moterys režisierės pateikė 17,90 proc. visų prašymų suteikti rėmimą. Per tą patį laikotarpį 16,5 proc. filmų, kuriuos bendrai finansavo CNC, sukūrė moterys. Vyrų vadovaujamiems projektams 2016 ir 2017 m. buvo skirta proporcingai didesnė finansavimo suma nei moterų vadovaujamiems projektams. Tiesa, minėta svetainė nėra prijungta prie Bulgarijos CNC ir nėra jokių nuorodų iš vienos svetainės į kitą.

ČEKIJOS RESPUBLIKA

Moterų režisuotų filmų dalis: 22,7 % (2017–2021 m. vidurkis)

Statistinių įrankių įgyvendinimas

Nuo 2020 m. matome, kad Čekijos kino centras (CFC) rengia fondo finansuotų ir nefinansuotų filmų **statistiką**, kad galėtų apskaičiuoti projektų sėkmės rodiklį pagal režisieriaus lytį. Iš šios statistikos matyti, kad režisieriai vyrai visada gauna kiekybiškai daugiau fondo finansuotų ir remiamų filmų nei režisierės moterys.

Be to, metinėje ataskaitoje „Faktai ir skaičiai 2021“³⁰ Centras dalijasi duomenimis pagal lytį. Pastebėjome, kad 2021 m. remiamuose filmuose buvo pasiekta lyčių lygybė pagrindinėse scenarijaus rašymo ir režisavimo pozicijose dokumentinių ir animacinių filmų skyriuose, tačiau ilgametražių vaidybinių filmų komandose vis dar dominuoja vyrai (75 proc. režisierių ir 77 proc. scenarijų, išskyrus mišrias komandas).

Kliūtys diegiant įtraukiąją politiką

Nors CFC valdyba, kurios nariai priima sprendimus dėl rėmimo skyrimo, 2019 m. pirmą kartą išreiškė **paramą lygių galimybių principui** pareiškėjams, patiriantiems diskriminaciją (dėl lyties, rasės ir kt.), **Čekijos Respublika nepriėmė konkrečios politikos** moterų kino kūrėjų atžvilgiu.

²⁹ <https://jeni-bg-kino.com/en/>

³⁰ https://www.filmcenter.cz/files/editor/files/F%26F2021_final.pdf

Mūsų CFC kontakto teigimu, tai paaiškinama keliais aspektais:

- Čekijos teisės aktai neleidžia kandidatams skirti premijų remiantis tapatybės kriterijais (pvz., premijų moterims). Taigi CFC negali įgyvendinti tokios politikos;
- be to, CFC veikia nedidelėje kino pramonėje, tad ištekliai riboti. Sukūrus specialų fondą moterų režisierių rėmimui, sumažėtų kitos paramos sritys, kurios, pasak mūsų šaltinio, ir taip nepakankamai finansuojamos;
- galiausiai paminėtas ir sociokultūrinis barjeras, atmetantis visų rūšių kvotas kaip nesąžiningas.

DANIJA

Moterų režisuotų filmų dalis: 29,3 % (2017–2019 m. vidurkis)

Danijos kino institutas (DFI) siekia užtikrinti lyčių lygybę nenaudodamas kvotų ir pasitelkdamas į pagalbą kuo daugiau kino pramonės partnerių.

Lyčių aspekto integravimas kaip veiksmų planas

2016 m. gruodžio mėnesį DFI parengė veiksmų planą, kurio tikslas – pasiekti, kad rėmimo prašytų 50 proc. vyrų ir 50 proc. moterų. Siekdamas šio tikslo, institutas nusprendė įdiegti:

- **lyčių aspekto integravimo politiką**, integruojant lyčių aspektą į visus Instituto priimamus sprendimus, taip pat pirmenybę teikiant finansavimą projektams, kurie kvestionuoja lyčių stereotipus;
- reguliariai rengiamą **dialogo forumą**, kuriame dalyvauja pagrindinės Danijos moterų organizacijų profesionalės ir kuriame aptariamos naujos iniciatyvos (pvz., kokybinė analizė, mentorystės programos ir kt.);
- **statistikos stebėseną**, padedančią reguliariai rinkti ir skelbti duomenis apie lyčių lygybę.

Informuotumo didinimas visuose lygmenyse

DFI taip pat vykdo savo darbuotojų ir komitetų narių, dalyvaujančių skirstant paramą ir finansavimą, **informuotumo didinimo politiką**, organizuodama mokymus ir seminarus. Įgyvendindamas šią politiką, Institutas 2018 m. paskelbė **ataskaitą scenaristams**, kurioje patariama, kaip kovoti su lyčių stereotipais scenarijuose.

Nuo 2020 m., siekdamas didinti informuotumą ir padrąsinti kino profesionalus, DFI sukūrė naują dokumentą, kurį turi užpildyti visi paramos prašantys prodiuseriai. Nuo šiol prodiuseriai turi pateikti:

- techninės, kūrybinės ir aktorių atrankos komandų **sudėtį pagal lytį**;
- komandų **atlyginimų pasiskirstymą** ir procentinį darbo užmokesčio atotrūkį;

- kiekvienam aktoriui tenkanti **dialogų skaičių**, atsižvelgiant į lytį.

2022 m. DFI dalyvavo renginyje, skirtame smurto dėl lyties ir seksualinio smurto audiovizualiniame sektoriuje prevencijai ir kovai su juo³¹. Šiame renginyje, pavadintame „linija smėlyje“, dalyvavo 13 kino, televizijos ir scenos menų organizacijų. Kartu jos parengė gairių, skirtų šio sektoriaus profesionalams, sąrašą, įskaitant rekomendacijas aukoms. Dalyviai taip pat paragino sektoriaus profesionalus atsispausdinti šias rekomendacijas ir iškabinti jas įvairiose darbo vietose (filmavimo aikštelėse, užkulisiuose, aktorių grimerinėse ir t.t.).

Išsami lyčių statistikos analizė

DFI siekia, kad paraiškos dėl finansavimo būtų teikiamos vienodai pagal lytį. DFI atidžiai stebi **lyčių statistiką**: kasmet skelbia lyčių pasiskirstymo Danijos kine³² ataskaitą ir atnaujiną lyčių skiltį dokumente „Faktai ir skaičiai“³³, kuriame pateikiama Centro metinė apžvalga. Šių metų rezultatai yra tokie:

- 2021 m. **58 proc. pagrindinių vaidmenų pilnametražiuose filmuose** atliko moterys, ir tai didžiausias Centro kada nors užfiksuotas rodiklis (2020 m. – 43 proc.);
- Centras sulaukė **daugiau moterų režisierių paraiškų** nei kada nors anksčiau;
- moterų režisierių procento pokyčiai DFI apdovanojimų komitetuose:
 - Kino komisijos narių schemeje, orientuotoje į meninį kiną. 2021 m. pirmą kartą **50 proc. pagal šią schemą remiamų projektų režisavo moterys** (palyginus su 46 proc. 2020 m.), o 59 proc. juos prodiusavo (palyginus su 50 proc. 2020 m.),
 - Rinkodaros schemeje daugiausia dėmesio skiriama populiariems filmams, kurie būtų patrauklūs plačiajai auditorijai. Projektai, kurių režisierės yra moterys, sudarė vos 14 proc. 2020 m. atrinktų projektų. 2021 m. pastebėjome realų padidėjimą: moterų projektai jau sudarė **30 proc. remiamų projektų**;
 - vienintelis šių metų minusas – programoje *New Danish Screen*, kuri finansuoja eksperimentinių vaidybinių filmų kūrimą ir gamybą, visuose skyriuose smarkiai sumažėjo moterų pareiškėjų skaičius: 2021 m. rėmimą gavusių moterų režisierių dalis buvo 33 proc. (palyginus su 63 proc. 2020 m.), o scenaristų skyriuje 0 proc. rėmimą gavusių projektų sudarė autorės moterys, nes nebuvo nė vienos pareiškėjos (palyginus su 56 proc. 2020 m.).

Būsimos veiklos kryptys

Danijos institutas praneša nuolat rengiantis naujas iniciatyvas, skirtas lyčių lygybei didinti, ir aktyviai dalyvauja kovojant su seksualiniu priekabiavimu kultūros lauke bei kine. DFI tikslas – atstovauti Danijos visuomenę ir **lyties**, ir **įvairovės** požiūriu. Pagrindinis organizacijos iššūkis ateinančiais metais – padidinti moterų paraiškų dėl finansavimo skaičių.

³¹ <https://www.danskteater.org/strategi-initiativer/contentitem-30>

³² <https://www.dfi.dk/omdfi/publikationer/koen-i-dansk-film-2012-2021>

³³ https://www.dfi.dk/files/docs/2022-07/Facts%20and%20Figures%202022_DanishFilmInstitute.pdf

ESTIJA

Moterų režisuotų filmų dalis: 22,8 % (2017–2021 m. vidurkis)

Nei politikos, nei statistikos

Estijos kino institutas (EFI) **neturi specialių priemonių lyčių lygybei užtikrinti ir neskelbia jokių pagal lytį suskirstytų duomenų**, nors vidaus statistika egzistuoja. Vienintelė informacija, kurią randame 2022 m. „Fact & Figures“ dokumente³⁴, yra ta, kad iš 27 vaidybinių filmų, pasirodžiusių 2020–2021 m., tik tris režisavo arba bendrarežisavo moterys.

Tačiau EFI mums sakė, kad **skrupulingai stebi** paritetą institucinį finansavimą paskirstančiose komisijose ir kad organizacijoje dirba daugiau moterų nei vyrų. Mūsų kontaktinis asmuo taip pat pasakojo, kad EFI, Baltijos kino ir medijų mokyklai ir Talino „Juodųjų naktų“ festivaliui – trims Estijos audiovizualinio sektoriaus ramsčiams – vadovauja moterys.

Galiausiai šiemet EFI mums pranešė, kad **kino filmavimo grupės ėmėsi įvairių kovos su priekabiavimu priemonių**, pvz., suteikė galimybę greitai ir saugiai pateikti skundą dėl priekabiavimo. Tačiau šią priemonę inicijavo filmavimo grupės, institutas jos nekontroliuoja ir iki šiol negavo jokių atsiliepimų apie galimus priekabiavimo atvejus filmavimo aikštelėse.

GRAIKIJA

Moterų režisuotų filmų dalis: 17,6 % (2017–2021 m. vidurkis)

Graikijos kino centras žengia pirmuosius žingsnius

2020 m. Graikijos kino centras (GFC) mums sakė, kad nesiėmė jokių priemonių ir neskelbė jokių duomenų apie lyčių aspektą kino pramonėje. Viskas pasikeitė 2021 m., kai GFC ėmėsi kelių skirtingų priemonių ir pradėjo tirti bei **analizuoti statistinius duomenis**, susijusius su asmenų, prašančių instituto finansavimo, lytimi.

Dvi programos moterims kine remti

Kaip buvo pranešta praėjusiais metais, 2021 m. GFC pristatė dvi programas, kuriose numatytos konkrečios nuostatos dėl lyčių pusiausvyros politikos:

- Lokacijų paieškos paramos programa, galiojanti nuo 2021 m. balandžio, pagal kurią moterų buvimas pagrindiniuose padaliniuose yra skrupulingai vertinamas kaip vienas iš projektų vertinimo kriterijų.

³⁴ <https://www.nkc.gov.lv/lv/media/14461/download>

- Nuo 2021 m. gegužės GFC remia jau finansuotus trumpametražių filmų projektus, skirdamas papildomą 3000 eurų dotaciją, jei bent aštuonis iš šių vaidmenų atlieka moterys: režisieriaus, režisieriaus asistento, scenaristo, prodiuserio, gamybos vadovo, operatoriaus, operatoriaus asistento, kameros asistento, dekoracijų specialisto, gamybos dizainerio, kostiumų dizainerio, garsisto, garso dizainerio, kompozitoriaus, montažo režisieriaus ir koloristo.

Be to, nuo 2021 m. birželio visose savo programose GFC renka statistiką apie režisierių lytį, siekdamas **paskatinti projektus, kuriuose daugumą režisierių sudarytų moterys**, ir tikėdamasis pasiekti lyčių požiūriu labiau subalansuotas finansavimo sąlygas.

Pirmieji statistiniai duomenys

Šiais metais mūsų kontaktinis asmuo atsiuntė mums pirmuosius statistinius duomenis po šios politikos patvirtinimo: nuo 2021 m. gegužės iki 2022 m. gegužės 37,30 proc. paraiškų scenarijaus dotacijoms gauti pateikė moterys, taip pat 37,10 proc. paraiškų režisūrai ir 40 proc. paraiškų prodiusavimui. Šie skaičiai yra pirmieji instituto surinkti lyčių duomenys. Žinoma, reikės stebėti, kaip jie keisis bėgant metams.

ISLANDIJA

Moteryų režisuotų filmų dalis: 35,8 % (2017–2021 m. vidurkis)

Vidinis darbas siekiant lyčių lygybės...

Islandijos kino centras (IFC) savo paraiškų teikimo sistemose ir vidinėse vertinimo gairėse pabrėžia lyčių lygybės klausimus:

- teikiant paraišką paramai gauti, pareiškėjų, be kita ko, prašoma **nurodyti visų kūrybines pozicijas užimančių asmenų vardus ir lytį**. Jei projektas gaus rėmimą, **norėdami gauti galutinę išmoką**, jie turi atsiųsti Centrai realų kūrybinės komandos narių pasiskirstymo pagal lytį sąrašą, kad procese būtų kiek įmanoma išvengta nesąžiningumo. Tai leidžia kino profesionalams susidaryti aiškesnį vaizdą apie darbuotojų pasiskirstymą pagal lytį ir greičiau spręsti disbalanso problemas;
- vidaus procedūros reikalauja, kad IFC konsultantai, skaitydami ir vertindami scenarijų paraiškas, atsižvelgtų į **Bechdel-Wallace teste**³⁵ nustatytus kriterijus ir įvertintų, ar paraiškų kūrybiniame turinyje pirmenybė teikiama daugiaplaniams moterų personažams;

³⁵ Tam, kad filmas išlaikytų Bechdel-Wallace testą, jame turi būti bent dvi moterys, kurios turi vardus ir kalbasi tarpusavyje ne apie vyrus, o apie ką nors kita. <https://bechdeltest.com/>

- IFC metai iš metų stebi statistinius rėmimo paraiškų ir remiamų projektų (scenarijaus rašymo, režisūros ir gamybos) duomenis ir savo interneto svetainėje skelbia sėkmės rodiklius pagal lytį³⁶.

...visų pirma įgyvendinant naują 2020–2030 m. politiką

Šioje naujoje Švietimo, mokslo ir kultūros ministerijos politikoje³⁷ apibrėžiamos IFC veiklos gairės iki 2030 m. Kalbant apie lygybės ir įtraukties temas, galime pažymėti:

- IFC biudžetas bus padidintas, kad fondas galėtų paremti daugiau projektų scenarijaus rašymo etape bei didesnę projektų įvairovę. Fondas sieks **remti šiuos projektus pariteto principu**;
- bus dirbama siekiant **įvertinti moterų rolę filmų kūrime**, ypač per moterų švietimą, skatinant jas dirbti šiame sektoriuje;
- **lyčių statistikos stebėseną**: bus sukurta informacinė interneto svetainė arba informacinis standas, kuriame bus pateikiama statistika ir pagrindiniai sektoriaus veiklos rodikliai. Pvz., statistiniai duomenys apie apyvartą, pajamas ir pelną iš eksporto bus suskirstyti pagal lytį ir reguliariai skelbiami bei atnaujinami.

Ateities veiksmų kryptys: pavyzdžių žinomumo didinimas ir premijų įvedimas

Kaip ir daugelis pramonės šakų, IFC gauna mažiau moterų paraiškų ir ieško būdų, kaip paskatinti jas aktyviau dalyvauti. Iš dalies problema yra ta, kad Islandijos moterys kino kūrėjos nėra pakankamai matomos. 2021 m. IFC pirmą kartą pasiūlė **finansavimą kino kultūrai skatinti** ir stengiasi atkreipti dėmesį į moterų režisierių darbus.

IFC taip pat pasiūlė ministerijai teisės aktą, kuris leistų skirti **20 proc. didesnę dotaciją**, jei bent vieną iš pagrindinių pozicijų (scenarijaus, režisūros, gamybos) užima moteris. Šis pasiūlymas kol kas svarstomas ministerijoje, bet dar nepriimtas.

ISPANIJA

Moterų režisuotų filmų dalis: 18,3 % (2017–2019 m. vidurkis)

Ilgalaikiai tikslai ir gairės

Nuo 2007 m. Kinematografijos ir audiovizualinių menų institutas (*Instituto de la Cinematografía y de las Artes Audiovisuales*, ICAA) reguliariai patvirtina savo tikslus lyčių lygybės atžvilgiu ir imasi konkrečių priemonių jiems įgyvendinti:

³⁶ <http://www.icelandicfilmcentre.is/facts-and-figures/gender-equality/>

³⁷ <http://www.icelandicfilmcentre.is/media/skjol/200826-Film-Policy-Iceland-English-version.pdf>

- 2007 m. pagal **Ley del Cine** 19 straipsnį ICAA įgaliojamas diegti priemonės, kuriomis būtų skatinama lyčių lygybė originalioje audiovizualinėje produkcijoje. 25 straipsnyje ir visuose jo punktuose nurodyta, kad **rėmimą skiriančios komisijos turi atsižvelgti į paritetą**: už moterų dalyvavimą techninėje ir režisūrinėje komandoje galima skirti **papildomų taškų**. Be to, pagal antrąją *Ley Del Cine* nuostatą paritetas numatytas ir **ICAA atrankos bei finansavimo komisijose**.
- Nuo 2011 m. ICAA įdiegė sertifikavimo sistemą su **ženkl** „**specialiai rekomenduojama lyčių lygybės skatinimui**“, taip pat duomenų bazę, kurioje nurodomos įvairiems projektams skirtos dotacijos pagal režisieriaus lytį.
- 2022 m. gegužę vykusioje Ibero-Amerikos audiovizualinių ir kinematografinių institucijų konferencijoje (CAACI) ICAA **dar kartą patvirtino savo lyčių lygybės tikslus, pasirašydamas ketinimų deklaraciją**, kurioje įsipareigojo kartu su kitomis valstybėmis narėmis „bendradarbiauti rengiant ir įgyvendinant tikslus bei veiksmus, skirtus moterų ir asmenų, [diskriminuojamų] dėl savo seksualinės orientacijos ar lytinės tapatybės, lygybei užtikrinti“.
- Galiausiai šiuo metu rengiamas **naujo Ispanijos kino įstatymo** projektas. Mūsų turima informacija, lyčių klausimas visame jo tekste bus aptariamas **kompleksiškai**. Įstatymo projekte lyčių lygybė bus įtraukta kaip vienas iš tikslų, o moterų vadovaujamiems projektams bus numatytos lengvatos, įskaitant biudžeto kvotas, papildomus balus finansavimo programose ir papildomus balus „atrankos kvotose“³⁸. ICAA taip pat skatina naudoti statistinius duomenis, kad būtų galima kiekybiškai įvertinti ir stebėti lyčių atotrūkį ir nelygybę kino pramonėje.

Siekį užtikrinti lyčių lygybę šių dienų Ispanijos kino produkcijoje labai konkrečiai rodo **finansinė parama**, skiriama moterų režisierių projektams.

Kvotos, duodančios rezultatų

2020 m. Ispanija nustatė **moterų režisuojamų filmų finansavimo kvotas**. Šios kvotos skiriasi priklausomai nuo ICAA skiriamo finansavimo tipo:

- **„Bendroji pagalba“** teikiama filmams, atrinktiems pagal „objektyvius kriterijus“, tokius kaip projekto ekonominis ir finansinis perspektyvumas, novatoriškumas ar socialinis ir ekonominis investicijų poveikis Ispanijoje. Iki 2020 m. moterų projektams skirta metinio biudžeto dalis turėjo sudaryti ne mažiau kaip 20 proc. viso bendrosios pagalbos biudžeto. Šis skaičius 2021 m. pakilo iki 25 proc., o 2022 m. – **iki 35 proc. viso biudžeto!**
- **„Selektyviomis dotacijomis“** remiamos nepriklausomos prodiuserinės kompanijos, vykdančios projektus, turinčius ypatingą kinematografinę, kultūrinę arba socialinę vertę;

³⁸ „Rodymo kvotos“ reiškia, kad 20 proc. Ispanijos kino teatruose rodomų filmų turi būti europietiški arba iberoamerikietiški. Šiame projekte siūloma, kad į kvotą būtų įtraukiama dvigubai daugiau moterų sukurtų europietiško ar iberoamerikietiško filmų, o tai reikštų, kad programų sudarytojai būtų skatinami atrinkti tokių filmų kuo daugiau.

dokumentinius filmus; eksperimentinius filmus arba pradedančių kino kūrėjų projektus. Moterų režisierių projektams numatyta minimalaus biudžeto dalis, skiriama selektyviai remiamiems pilnametražiams ir atrinktiems trumpametražiams filmams, **2021 m. sudarė 35 proc. viso finansavimo biudžeto, o 2022 m. pakilo iki 40 proc. viso biudžeto.**

Kvotos 2023 m. išliks tokios pačios kaip 2022 m., t. y. ne mažiau kaip 35 proc. viso bendrųjų dotacijų biudžeto ir 40 proc. selektyviųjų dotacijų biudžeto turi būti skiriama moterų režisierių projektams. Mūsų kontaktinio asmens teigimu, ši politika jau duoda vaisių: **2021 m. 38 proc. projektų, atrinktų pagal bendrosios pagalbos programą, vadovavo vien moterys, o selektyvios paramos atveju šis skaičius išaugo iki 49 proc.**

Moterų skatinimo sektoriuje paskatos

Finansavimas – vienas iš svarbiausių Ispanijos kino svėrytų. Kvotos yra šios strategijos dalis, tačiau ji globalesnė ir apima kitas paskatas:

- **Mokesčių lengvata:** nuo 2020 m. leidžiama mokesčių atskaitymo suma, kuri turėjo ne viršyti 50 proc. visų filmo gamybos išlaidų, gali būti padidinta iki **75 proc.** filmams, kuriuos kuria režisierės moterys. Tokie projektai pagal nacionalinius teisės aktus priskiriami „sudėtingiems projektams“;
- **Finansinė parama festivaliams, kuriuose nagrinėjama moterų padėtis:** 2021 m. ICAA pirmą kartą atkreipia dėmesį į moterų dalyvavimą organizacijos veikloje ir moterų dalyvavimą atrinktų projektų ištakose. Be to, parama platinimui suteikia papildomų balų už moterų sukurtų filmų platinimą;
- **Nauja dotacijų programa:** šioje programoje, kurią 2022 m. pristatė ICAA, vertinant paraiškas įtraukiamas lyčių kriterijus. Papildomi balai skiriami už subalansuotą moterų ir vyrų atstovavimą projekto komandoje.
- **Didesnė kontrolė:** projekto ir pagalbos teikimo metu atliekama stebėseną ir įvertinimas;
- **Moterų darbai įtraukti į Ispanijos ekonomikos atkūrimo planą:** nuo 2022 m. moterų darbai įtraukti į Ispanijos ekonomikos atkūrimo planą, kuriuo siekiama mažinti lyčių nelygybę. Moterų filmai taip pat gauna paramą iš Europos ekonomikos atkūrimo fondo (PRTR);
- **Papildomos dotacijos mentorystės programai:** 2022 m. ICAA padidino dotaciją CIMA (*Asociación de Mujeres Cineastas y de Medios Audiovisuales*) veiklai finansuoti, įskaitant metines ataskaitas apie moterų padėtį audiovizualiniame sektoriuje. Dabar ši dotacija siekia 100 000 eurų. Neskaitant šios finansinės paramos, ICAA taip pat prisideda prie CIMA mentorystės programos.

Moterų padėties pramonėje iškomunikavimas

Šiemet ICAA daug dėmesio skyrė kino pramonėje dirbančioms moterims. Buvo paleista rinkodaros kampanija „Jos kuria Ispanijos kiną“, programos „Tai – Ispanijos kinas“³⁹ dalis. Šitokiu būdu reklamuojami moterų sukurti filmai, siekiant pabrėžti svarbų pastarųjų metų moterų kino kūrėjų vaidmenį.

ICAA savo interneto svetainėje taip pat sukūrė **puslapį, skirtą „tvarumui ir lygybei“**⁴⁰. Šiame puslapyje pristatomos Ispanijos kino naujienos, taip pat Instituto naujienos lyčių ir tvarumo klausimais.

Ispanijos filmoteka deda daugiau pastangų, kad padidintų moterų režisierių sukurtų filmų matomumą. Ji įsipareigojo iki 2020 m. padidinti moterų režisierių filmų dalį 1 procentu. 2021 m. 18 proc. filmotekos programų sudarė moterų režisierių filmai (3,5 proc. padidėjimas).

Priemonių ir statistikos poveikio stebėseną

Kalbant apie statistiką, 2020 m. 44 proc. **selektyvių stipendijų** buvo skirta moterims režisierėms, o 2021 m. – jau 49 proc. Taip pat svarbu pažymėti, kad 39 proc. iš 41 2020 m. rėmimą gavusių projektų scenarijų parašė moterys (2021 m. iš 47 projektų – 42,5 proc. moterys scenaristės). Kalbant apie **bendrą gamybos rėmimą**, per pastaruosius ketverius metus nuolat daugėjo jį gavusių moterų režisierių: nuo 8 proc. 2017 m. iki 34 proc. 2020 m. ir 38 proc. 2021 m. Tas pats pasakytina ir apie moteris scenaristes: nuo 16 proc. moterų autorių 2017 m. iki 38 proc. 2021 m., o 2018 m. šis rodiklis pasiekė aukščiausią tašką – tais metais net 46 proc. scenarijų parašė moterys.

Kiti su lyčių lygybe susiję ICAA uždaviniai – **tęsti dabartinę politiką ir rengti dar išsamesnes duomenų ataskaitas**, kad būtų galima atidžiau stebėti pokyčius. 2022 m. buvo parengta **priemonių statistinės stebėsenos instrukcija**: iki 2023 m. pabaigos Institutas turėtų parengti konkretų įgyvendintų priemonių kiekybinio poveikio stebėsenos metodą. Galiausiai, **tarpsektoriškumo ir įvairovės** klausimai taip pat svarbūs ICAA, kuris teigia, kad ateityje norėtų šioms sritims skirti daugiau dėmesio.

Atsižvelgdami į ICAA patvirtintų priemonių užmojį, laukiame naujų duomenų, kad pamatytume, ar jo politika duoda rezultatų.

ITALIJA

Moterų režisuotų filmų dalis: 14,3 % (2017–2021 m. vidurkis)

Moterims kine palankus įstatymas...

³⁹ <http://www.culturaydeporte.gob.es/actualidad/2021/03/210330-campana-cine.htmls>

⁴⁰ <https://www.culturaydeporte.gob.es/cultura/areas/cine/sobre-el-icaa/espacio-sostenibilidad-igualdad.html>

Nuo 2016 m. Italijoje priimtas naujas kino įstatymas. Juo siekiama reformuoti visą audiovizualiniam sektoriui teikiamos finansinės paramos sistemą. Į jo dekretus įtrauktos priemonės, palankios moterų sukurtai produkcijai (kine, televizijoje, internete), taikant **balų sistemą**, pagal kurią vertinami projektai, kurių **kūrybinę grupę** sudaro daugiausia moterys, ypač jei grupei vadovauja moteris režisierė. **2021 m. ši balų sistema buvo išplėsta** ir nebėra orientuota vien į kūrybinių komandų sudėtį, bet vertina ir **technines komandas**, kuriose daugiausia dirba moterys.

Nors pradėjus taikyti šią priemonę Italijos kultūros ministerija pastebėjo, kad, palyginus su ankstesne sistema, **padaugėjo prašymų skirti paramą filmams, kurių režisierės – moterys**, vis dėlto moterų režisuotų filmų skaičius padidėjo labai nežymiai – jų dalis nesiekia nė 15 proc.

...ir nė kiek nepagerėjusi statistika

Italijos kultūros ministerija kasmet užsako naują šio **2016 m. įstatymo poveikio ataskaitą**⁴¹. Ataskaitoje vertinama administratorių, taip pat kompanijų, kurios naudojami paramos programomis, atstovų lytis. 2021 m. mūsų kontaktinis asmuo sakė, kad lyčių disbalansas išlieka ir netgi tampa dar ryškesnis, kai priartėjame prie rinkos (ypač filmų platinimo sektoriuje). Šiais metais šaltinis taip pat pranešė, kad naujoji statistika vis dar griežtai binarinė: nėra oficialių duomenų apie nebinarinius asmenis, užimančius svarbias kino sektoriaus pareigas.

Informuotumo lyčių klausimais didinimas

2021 m. buvo įgyvendinami įvairūs veiksmai, kuriais buvo siekiama didinti informuotumą lyčių klausimais:

- 2021 m. pradžioje ministerija paskelbė kvietimą **teikti projektus smurto prieš moteris tema**. Tai vienintelis kvietimas teikti projektus, kuriame buvo pasiektas vyrų ir moterų režisierių paritetas.
- 2021 m. rugsėjį Venecijos kino festivalio „Mostra“ proga ministerija dalyvavo **organizuojant trečiąjį seminarą lyčių lygybės tema ir įtrauktį kino pramonėje**. Renginiu buvo siekiama didinti informuotumą ir atkreipti dėmesį į lyčių klausimus kultūroje. Buvo pristatyti statistiniai duomenys ir „Collectif 5050“ informuotumo didinimo kampanijos „Character“ vaizdo įrašas.
- Galiausiai 2021 m. lapkritį Italijos kultūros ministerija įsteigė **Lyčių lygybės observatoriją**⁴², kurios tikslas – didinti informuotumą lyčių lygybės klausimais visoje kultūros pramonėje, įvardijant gerąją praktiką arba skatinant specializuotus mokymus.

JUNGTINĖ KARALYSTĖ

⁴¹ <http://www.cinema.beniculturali.it/uploads/VI/2021/valutazione-impatto-legge-220-2016-anno-2019.pdf>

⁴² <https://www.beniculturali.it/osservatorio-per-la-parita-di-genere>

Moteryų režisuotų filmų dalis: 17,9 % (2017–2021 m. vidurkis)

Proporcingumo JK populiacijai tikslai

Britų kino instituto (BFI) tikslai grindžiami siekiu užtikrinti **proporcingumą JK darbingo amžiaus populiacijai**. Jie taikomi ne tik tiesiogiai BFI dirbantiems asmenims, bet ir tiems, kuriuos fondas finansiškai remia. Atlikus tolesnius akademinis tyrimus, šie tikslai nuo 2023 m. balandžio mėnesio bus atnaujinti. Mūsų kontaktinis asmuo paaiškino, kad tai nereiškia, jog ankstesni tikslai buvo pasiekti – tiesiog tai atnaujinimas, labiau atspindintis BFI tikslus.

Nuo 2023 m. BFI tikslai bus:

- finansuoti **ties pat vyrų ir moterų režisierių** projektų;
- finansuoti **20 proc. projektų**, kurių autoriai save priskiria **rasinėms mažumoms**;
- finansuoti **30 proc. neįgaliųjų sukurtų projektų** (ankstesnis tikslas buvo 12 proc.);
- finansuoti **18 proc. LGBTI+ asmenų projektų** (ankstesnis tikslas buvo 10 proc.);
- finansuoti **39 proc. projektų**, kuriuos kuria žemesnio socioekonominio sluoksnio žmonės. Ši kategorija – socialinė klasė – pridėta naujai ir nebuvo minima ankstesnėse Instituto tikslų formuluotėse.

„Įvairovės standartų“ politika

2016 m. patvirtinti „Įvairovės standartai“ (**Diversity Standards**⁴³) tebėra pagrindinė Britų kino instituto politika, nes, pasak mūsų kontaktinio asmens, jie apima ir sprendžia visas įvairovės ir įtraukties sritis. Jais reminantis į asmens lytį žvelgiama iš **tarpsektorinės perspektyvos**. BFI siekia įdiegti ilgalaikę holistinę politiką, kuri laikui bėgant bus stebima, koreguojama ir keičiama.

„Įvairovės standartų“ programa aprėpia šiuos standartus:

- Standartas A – „**Reprezentacija, temos ir naratyvai ekrane**“ – nagrinėja šias temas ir kovoja su stereotipais.
- Standartas B – „**Kūrybinė lyderystė ir projekto komanda**“ – sprendžia projekto komandos įtraukties klausimus, ypač paskirstant pagrindinius vaidmenis.
- Standartas C – „**Prieiga prie pramonės ir galimybių**“ – skatina apmokymą, dalijimąsi darbais, paaukštinimą, pirmuosius darbus ir mentorystę.
- Standartas D – „**Auditorijos plėtra**“ – tiria, kaip filmai tenkina auditorijos poreikius vietovėse, kuriose nepakankamai užtikrinamas jų prieinamumas.

Filmai, siekiantys gauti finansavimą iš Loterijos fondo (Lottery Fund, BFI dalis), turi atitikti **įvairovės kriterijus** (susijusius su lytimi, rase, amžiumi ir negalia) tiek priešais kamerą, tiek už jos. Tai reiškia, kad režisūriniai projektai turi įrodyti įsipareigojimą siekti įtraukties ir **atitikti bent du iš keturių įvairovės standartų**.

43

<https://www2.bfi.org.uk/sites/bfi.org.uk/files/downloads/bfi-diversity-standards-initial-findings-production-june-2016-march-2019-v1.pdf>

BFI įvairovės standartai taip pat įkvėpė tuos, kuriuos 2020 m. sukūrė AMPAS (Kino meno ir mokslo akademija)⁴⁴. BAFTA (Britų kino ir televizijos meno akademija) 2021 m. savo apdovanojimuose padidino standartų taikymą: tais metais nugalėtojai buvo labai įvairūs. 2022 m. BAFTA toliau naudojo įvairovės standartus, kurie dabar taikomi ir BAFTA žaidimų apdovanojimuose bei BAFTA televizijos apdovanojimuose.

BFI toliau **stebi šios politikos veiksmingumą**, kasmet atlikdama išsamią standartų peržiūrą, taip pat toliau kasmet teikia **surinktų duomenų ataskaitas**⁴⁵. Pasak mūsų kontakto, naujausioje BFI ataskaitoje matyti, kad **moterų atstovavimas pagal visus standartus ženkliai pagerėjo** – labiau nei bet kurios kitos nepakankamai atstovaujamos grupės. BFI ir toliau įgyvendina arba viršija scenaristų, prodiuserių ir režisierių finansavimo pagal lytį tikslus. **2021–2022 m. laikotarpiu** Vaidybinių filmų plėtros fondas (Feature Film Development Fund) parėmė 73 proc. scenariščių moterų ir nebinarinės tapatybės asmenų, 54 proc. režisierių ir 66 proc. prodiuserių. Kalbant apie gamybos fondą, moterys ir nebinarinės tapatybės asmenys sudaro 48 proc. scenaristų, 53 proc. režisierių ir 58 proc. prodiuserių.

Kaip ir su daugeliu lygybės, įvairovės ir įtraukties didinimo priemonių, gali būti sunku įvertinti šių priemonių poveikį pramonei kaip visumai, tačiau BFI optimistiškai vertina įsipareigojimų lygį ir savo politikos įgyvendinimą. Institutas ir toliau renka duomenis bei stebi pažangą.

Daugialypių ir tikslų statistinių duomenų skelbimas

BFI rengia **metinę statistiką**⁴⁶, suskirstytą į keturias kategorijas: žmonių su negalia, žmonių, save tapatinančių su rasinėmis mažumomis, žmonių, kurie tapatinasi su moterimis ir seksualinių ir (arba) lytinių mažumų (LGBTI+). Ši statistika grindžiama įdarbinimo informacija, pareigybių tipais, finansuojamais filmais ir darbo užmokesčio skirtumu.

BFI laikosi skaidrumo principo ir skelbia visus šiuos skaičius: **įtraukties klausimams skirtas visas jų interneto svetainės puslapis**⁴⁷. Be kokybinės ir kiekybinės statistikos ir ataskaitų, BFI dalijasi visomis savo priemonėmis, tikslais ir įtraukties rekomendacijomis.

Paralelinė lyčių aspekto integravimo politika

BFI ėmėsi įvairių priemonių, kad užtikrintų, jog lyčių lygybė nuolat bus jo veiklos centre:

- BFI reikalauja, kad jo **partneriai** (*Film London, Creative Scotland, Northern Ireland Screen, Cymru Wales...*) taip pat spręstų įtraukties kino pramonėje problemas;

⁴⁴ <https://www.oscars.org/news/academy-establishes-representation-and-inclusion-standards-oscar-eligibility>

⁴⁵ <https://www.bfi.org.uk/industry-data-insights/reports/bfi-diversity-standards-initial-findings>

⁴⁶ <https://www.bfi.org.uk/inclusion-film-industry/diversity-inclusion-how-were-doing>

⁴⁷ <https://www.bfi.org.uk/inclusion-film-industry>

- Institutas užmezgė **partnerystę su organizacija *Raising Films***, remiančia audiovizualinės pramonės moteris, turinčias šeiminių įsipareigojimų, su tikslu parengti ataskaitą apie „Covid-19“ poveikį kine dirbančioms motinoms;
- buvo sukurta **programa „Step-Up“**, pagal kurią į BFI remiamus filmus įtraukiami ir skatinami nepakankamai atstovaujami talentai. 2022 m. bus paskelbtas specialus kvietimas moterims, atliekančioms techninius vaidmenis;
- **reguliarios konsultacijos** asmenims, kuriems šios problemos daro tiesioginę įtaką, palaikant ryšius su **diskriminaciją patiriančiais pramonės atstovais**. Visus metus šie asmenys konsultuojami BFI susitikimuose ir renginiuose. Pavyzdžiui, BFI renka neįgaliųjų grupes ir pramonėje dirbančių nebalėtų moterų grupę „Soul Sisters“;
- BFI duomenų bazėje **BFI Filmography**⁴⁸ galima atlikti paiešką pagal lytį, išsiaiškinant bet kurio britiško filmo techninės komandos nario ar aktoriaus lytį. Filmai taip pat reitinguojami pagal tai, kiek juose paisoma lyčių įvairovės.

Griežta priekabiavimo prevencijos politika

Praėjusiais metais BFI taip pat parengė du dokumentus, skirtus **kovai su visų rūšių smurtu ir priekabavimu**. Pirma, tai kovos su patyčiomis ir priekabavimu audiovizualiniame sektoriuje ir jų prevencijos principų rinkinys⁴⁹, antra, praktinis vadovas šia tema, taikomas darbo vietoje.

Nuo 2023 m. visų BFI finansuojamų projektų **filmavimo aikštelėse reikalaujama įkurti „saugią vietą“**. Ji finansuojama BFI lėšomis. Tai vieta, kur žmonės gali kreiptis patarimo, sužinoti apie savo teises, pasikalbėti tarpusavyje ir atsiriboti nuo aplinkos, kuri jiems kelia fizinį ar psichologinį diskomfortą.

Iššūkiai, kuriuos reikia spręsti nedelsiant

Pasak mūsų kontaktinio asmens, pariteto, įvairovės ir įtraukties iššūkiai yra nuolatiniai ir niekur nedingstantys, tačiau, turint omenyje 2020 m. atgimusį „Black Lives Matter“ judėjimą, reikia kuo skubiau spręsti nepakankamo juodųjų ir azijiečių talentų atstovavimo JK problemą. Taip pat auga susidomėjimas regioniniu atstovavimu (dėl vyriausybės prioritetų šioje srityje), patyčių ir priekabiavimo prevencija bei tuo, kaip su žmonėmis elgiamasi filmavimo aikštelėje.

Taigi panašu, kad JK – viena iš šalių, įgyvendinančių ambicingiausių ir plačiausio užmojo įtraukties politiką. Tačiau tai, kad moterų režisierių dalis vis dar nedidėja, atkreipia dėmesį į **ilgą laikotarpį tarp priemonių įgyvendinimo ir konkrečios bei matomos jų įtakos pramonei**. Todėl ateinančiais metais atidžiai stebėsime skaičius.

⁴⁸ <https://filmography.bfi.org.uk>

⁴⁹ <https://www.bfi.org.uk/inclusion-film-industry/bullying-harassment-racism-prevention-screen-industries/set-principles>

JUODKALNIJA

Neturime reprezentatyvių duomenų, kiek % Juodkalnijos filmų režisavo moterys

Noras siekti didesnės lygybės

Lyčių lygybės svarba pripažįstama **Nacionalinėje Juodkalnijos kinematografijos plėtros 2018–2023 m. programoje**, kurioje numatyta, kad Juodkalnijos kino centras (FCM) visais savo veiksmais turėtų siekti, kad moterų padėtis kino pramonėje tiek priešais kamerą, tiek už jos būtų geresnė.

Ankstesniais metais mūsų dėmesį atkreipė:

- 2019 m. kartu su Dramos fakultetu paskelbtas tyrimas apie **lyčių lygybę** Juodkalnijos kino pramonėje;
- **duomenų, suskirstytų pagal lytį, rinkimas**. Tiesa, Centras šiuos duomenis kaupia vidaus reikmėms;
- specialus kriterijus, pagal kurį teikiant kofinansavimo paraiškas **pirmenybė teikiama projektams, kurių scenarijų autorės yra moterys**;
- deklaruotas ketinimas 2021 m. pasiekti sprendimų priėmėjų ir ekspertų paritetą finansavimo paskirstymo komitetuose. 2020 m. iki pariteto buvo toli: komitetus sudarė 70 proc. vyrų ir 30 proc. moterų. Kontaktinis asmuo mus informavo, kad **2022 m. paritetas buvo pasiektas**.

Kontaktinis asmuo mus informavo, kad šiuo metu Juodkalnijoje **nestabili politinė padėtis**, o vyriausybė kasmet skiria labai skirtingą FCM biudžetą. Toks finansinis nestabilumas centrui yra reikšminga kliūtis: planuojami įvairūs projektai, skirti moterų kino kūrėjų padėčiai gerinti, tačiau šios priemonės dėl biudžeto stokos kol kas įšaldytos.

Ateityje, kai tik turės tam lėšų, Centras planuoja:

- paskelbti **antrąją studiją** apie moterų reprezentaciją Juodkalnijos kine;
- organizuoti **kvietimą teikti paraiškas** moterų sukurtiems arba moterims skirtiems projektams.

KIPRAS

Moterų režisuotų filmų dalis: 25 % (2017–2021 m. vidurkis)

Pirmieji žingsniai diegiant priemones?

Kipro kultūros viceministras pirmą kartą nuo šio tyrimo pradžios atsakė į mūsų užklausas. Kontaktinis asmuo mus informavo, kad ministerija **aktyviai ieško būdų, kaip paskatinti lyčių lygybę** Kipro kine ir pasivyti didžiąsias Europos finansavimo kampanijas, kurios šias priemones

įgyvendina ne vienerius metus. Ypatingas dėmesys skiriamas prie ministerijos veikiančiam **atrankos komitetui**: šį komitetą sudaro 5 moterys ir 4 vyrai. Tai vienintelis visuomeninis komitetas, įgaliotas atrinkti kino projektus, kurie gaus finansinę paramą.

Kipro festivaliai žino apie paritetą ir lyčių pusiausvyrą

Nors ministerija nesiėmė jokių priemonių ir neskelbė ketinimų deklaracijų, mūsų kontaktinis asmuo mus informavo, kad dauguma valstybės finansuojamų festivalių **nuolat stengiasi užtikrinti tam tikrą paritetą ir įvairovę** ne tik savo vidinėse, bet ir atrinktų filmų komandose.

- Festivalis *Cyprus Film Days*: daugiau nei 50 proc. darbuotojų yra moterys, jos taip pat užima strategines pozicijas. Kasmet pusę konkursinių filmų režisuoja moterys arba juose nagrinėjamos lyčių problemos. Vaikų filmų sekcijoje kasmet laikomasi pariteto tarp režisierių vyrų ir moterų. Profesiniame renginyje **Dot.on.the.the.Map** projektai bendros gamybos forumui atrenkami paisant pariteto principo (ne tik prodiuserių ir režisierių komandose, bet ir nagrinėjamose temose).
- *Lemesos International Documentary Festival*: 50 proc. programoje numatytų filmų režisuoja moterys, translyčiai asmenys, neįgalieji arba juose sprendžiami lyčių klausimai.

Tolesnis lyčių statistikos stebėjimas ir viltingi rezultatai

Ministerija surengė **apklausą apie savo finansuojamus vaidybinius ir dokumentinius filmus**, siekdama surinkti duomenų apie įvairovę, lyčių lygybę ir įtrauktį Kipro kine. Šie duomenys padeda įgyti išsamesnį supratimą apie galios vaidmenų pasiskirstymą pagal lytį, taip pat apie konkrečius Kipro kino pramonės poreikius siekiant didesnės įtraukties. Statistika skelbiama centro metinėje veiklos ataskaitoje. Pasak mūsų kontakto, 2021–2022 m. skaičiai išties džiuginantys: **moterų režisierių, prodiuserių ir scenariščių dalis siekia apie 50 proc.**

KROATIJA

Moterų režisuotų filmų dalis: 22,7 % (2017–2021 m. vidurkis)

Kroatija deda pamatus būsimiems veiksams

Kroatijos audiovizualinis centras (HAVC) mums pranešė, kad planuoja įtraukti lyčių lygybę į nacionalinę programą, kurioje apibrėžti Centro prioritetai ateinantiems ketveriems metams. Tai aukšto lygio politinis dokumentas, kuriame pateikiamos metinės pažangos ataskaitos, ir gera žinia lyčių lygybei Kroatijos audiovizualiniame sektoriuje. Programa šiuo metu yra baigiamajame patvirtinimo etape ir turėtų būti įgyvendinta iki 2023 m. Be to, Centras mums pasakojo, kad aktyviai dalyvauja Europos lygmens diskusijose, kurios taip pat turėtų jį įkvėpti apibrėžti savo būsimų veiksmų kryptį.

Be to, HAVC įsteigė neoficialią **darbo grupę**, kuri sprendžia klausimus, susijusius su smurtu dėl lyties. Tikimasi, kad ši grupė, kurią daugiausia sudaro Kroatijos kino sektoriuje dirbančios moterys, netrukus priims ir daugiau narių, kad joje atsispindėtų didesnė lyčių pusiausvyrą. Grupė turėtų pateikti konkrečių rekomendacijų, įskaitant anoniminio kontaktinio centro, kuriam būtų galima pranešti apie nederamą elgesį, įkūrimą, taip pat konsultacijų ir dirbtuvių visoms profesinėms organizacijoms teikimą. Praėjus metams nuo grupės sudarymo, ji vis dar nepateikė jokių rekomendacijų, tačiau pradėjo plėtoti partnerystę su kitomis NVO ir Dramos menų akademija.

Kroatijos centras taip pat užsakė **tyrimą apie lyčių pusiausvyrą**, kuris taps atskaitos tašku bet kokiems būsimiems veiksams ar statistikai.

HAVC taip pat atkreipia dėmesį į **lyčių pusiausvyrą atrenkant valdybos narius ir konsultantus meno klausimais**: kai pasiekama lyčių lygybė, Centras pastebi geresnę sprendimų priėmimo dinamiką ir didesnę nuomonių įvairovę. Iš keturiolikos konsultantų šešios yra moterys. Kontaktinis asmuo mus informavo, kad pagrindinė kliūtis įdarbinti daugiau moterų meno patarėjų – teisinis draudimas einant šias pareigas prašyti finansinės paramos filmui dėl galimo interesų konflikto. Kadangi daugelis kino srityje dirbančių žmonių turi konkretų filmo projektą ir nori kreiptis dėl rėmimo, sunku rasti laisvų specialistų, kurie sutiktų apsiimti šį darbą. Problema aktuali visiems darbuotojams, tačiau, kadangi Kroatijos kino sektoriuje statistiškai daugiau vyrų, Centrai žymiai sunkiau rasti laisvų konsultančių moterų. **Centro vadovų komanda yra pasiekusi paritetą**, nes 2022 m. HAVC generalinio direktoriaus pavaduotoja buvo įdarbinta moteris.

Paramos politikos įgyvendinimas

Šiais metais Centrai pavyko įgyvendinti pirmąsias paskatas lyčių lygybės tema. Į prašymus skirti finansinę paramą projektui dabar įtraukiamos išlaidos, susijusios su komandų aprūpinimu vaikų priežiūros galimybėmis.

Be to, HAVC finansavo kino festivalį *Ponta Lopud*, kuriame daugiausia dėmesio buvo skiriama kino srityje dirbančioms moterims, ypač operatorėms iš Kroatijos ir Pietryčių Europos. Joms buvo surengtos teorinės paskaitos ir praktinės dirbtuvės su vienu garsiausių pasaulio kino operatorių.

LATVIJA

Moterų režisuotų filmų dalis: 32,5 % (2017–2021 m. vidurkis)

Nei priemonių, nei politikos

Mūsu kontaktinis asmuo Latvijos nacionaliniame kino centre (NFCL) informuoja, kad ir šiais metais **Centras nepriėmė jokių su lyčių lygybe susijusių priemonių**. Tačiau jis pažymi, kad:

- lyčių problema nedidelėse pramonės šakose yra „**mažareikšmė**“, nes konkurencija tarp profesionalų palyginti maža;
- iš trylikos latvių vaidybinių filmų, **pasirodžiusių kino teatruose 2020–2021 m.**, tik 4 buvo režisuoti arba korežisuoti moterų⁵⁰;
- Centras pastebi, kad moterų režisierių filmams teikiama parama progresuoja: iš keturių 2021 m. **paremtų** projektų tris režisavo moterys;
- Centrai vadovauja moteris – Dita Rietuma;
- nuo 2022 m. 100 proc. NFCL darbuotojų yra moterys.

Šiek tiek lyčių statistikos Latvijos kine (2021 m. duomenys)

NFCL išanalizavo **vyrų ir moterų, atlikusių pagrindines pareigas vaidybiniuose ir animaciniuose filmuose**, išleistuose per pastaruosius šešerius metus, dalį. Vyrų profesionalų procentas apskritai yra didesnis, tačiau **gamyboje** skaičiai beveik susilygina, o tai reiškia, kad prodiuserės moterys renkasi dirbti su vyrais.

Centras kol kas neketina atnaujinti šių tyrimų ar pateikti naujų duomenų.

LENKIJA

Moterų režisuotų filmų dalis: 18,2 % (2017–2021 m. vidurkis)

Šiais metais Lenkų kino institutas (PFI) neatsakė į mūsų užklausas, todėl kai kurios informacijos gali trūkti: apibendrinsime ankstesnių metų atsakymus, papildydami juos informacija, kurią šiemet radome jų interneto svetainėje.

Lygiateisiškesnis Institutas

2020 m. matėme, kad nuo 2015 m. Lenkijos kino festivaliuose buvo surengti **penkeri vieši debatai** ir kad tai padėjo įtikinti Institutą ekspertų į komisijas, atsakingas už dotacijų skyrimą arba neskyrimą kino projektams, atrinkti tam tikrą procentą moterų. Taigi pastaruosius trejus metus ne mažiau kaip 50 proc. atrankos komitetų narių, patariančių PFI generaliniam direktoriui, turi būti moterys, ne mažiau kaip 35 proc. ekspertų turi būti moterys ir bent viena iš trijų ekspertų komiteto narių turi būti moteris. Galiausiai, pasak mūsų kontaktinio asmens PFI, beveik visas Instituto vadovaujančias pareigas užima moterys.

⁵⁰ <https://www.nkc.gov.lv/en/media/14461/download>

Skatinamosios priemonės

Mūsų kontaktinis asmuo iš PFI pasakojo, kad nuo 2020 m., vykdant dialogą su Lenkijos kino pramonės atstovais, organizuojami susitikimai įvairiais klausimais, įskaitant lyčių lygybę.

Vienas iš šių susitikimų rezultatų – įdiegti **kovos su smurtu ir patyčiomis** mechanizmus, užtikrinant lygybę filmavimo aikštelėje nuo filmo kūrimo pradžios iki pabaigos. Viena iš rekomendacijų – parengti vietą, kurioje moterys galėtų gauti nemokamą teisinę ir psichologinę pagalbą.

Be to, PFI taip pat **išplėtojo savo tyrimų sektorių** ir įvedė pareigą prodiuseriams į sutartis, kurios pateikiamos PFI filmo kūrimo pabaigoje, įtraukti ataskaitas lygybės klausimais.

PFI planavo iki 2020 m. pabaigos užbaigti pastarųjų penkerių metų statistinį tyrimą moterų dalyvavimo kino gamyboje klausimu, tačiau šio tyrimo jų interneto svetainėje neradome.

LIETUVA

Moterų režisuotų filmų dalis: 18,6 % (2017–2021 m. vidurkis)

Šiomet Lietuvos kino centras (LKC) neatsakė į mūsų užklausas, todėl kai kurios informacijos gali trūkti. Apibendrinsime ankstesnių metų Centro atsakymus ir šiais metais jų interneto svetainėje rastą informaciją.

Visapusiškos pastangos kovoti su seksualiniu priekabiavimu

2019 m. Lietuvos kino centras įgyvendino **seksualinio priekabiavimo kino industrijoje prevencijos projektą**. Projektas vyko apklausos ir seminarų forma, po kurių LKC buvo perduotos rekomendacijos dėl tolesnių veiksmų. Be to, padedant specialistams, vyksta mokymai apie seksualinio priekabiavimo atpažinimą ir galimus prevencijos metodus saugiai kūrybinei ir darbinei aplinkai sukurti.

Visose LKC pasirašomose vyriausybės finansavimo sutartyse įtraukta **nauja sąlyga**, įpareigojanti filmo projekto vadovą. LKC svetainėje taip pat atsirado skiltis „Saugi aplinka kino industrijoje“. Jos tikslas – susisteminti informaciją apie seksualinį priekabiavimą ir jo prevenciją. Šioje skiltyje seksualinio priekabiavimo aukoms pateikiama informacija, kur kreiptis pagalbos, ir gerosios praktikos pavyzdžiai, o kino kompanijos raginamos prisiimti atsakomybę šiuo

klausimu. Nuo paskutinio mūsų kontakto 2020 m. LKC gavo keletą prašymų tęsti seminarus ir išplėsti mokymo programą. Taigi panašu, kad mokymai skatina diskusijas šia tema. 2021 metais buvo organizuoti nauji seminarai.

Planai tęsti veiklą

2021 m. Lietuvos kino centras tapo **Europos moterų audiovizualinio tinklo (EWA)**⁵¹ partneriu, todėl LKC remia Lietuvos profesionalų dalyvavimą šiame tinkle ir EWA organizuojamas iniciatyvas Lietuvoje. Ši partnerystė turėtų paskatinti veiksmų plėtrą, siekiant sustiprinti moterų dalyvavimą Lietuvos kino pramonėje per apskritojo stalo diskusijas, mentorystės programas ir kt.

Be to, LKC paskelbė, kad 2021 m. kartu su Švedija, Norvegija, Ispanija ir Prancūzija bendradarbiaus tarptautiniame projekte, skirtame analizuoti socialines (lyčių, įvairovės) ir demokratines vertybes skaitmeninėse kino ir televizijos platformose.

Pasak mūsų kontaktinio asmens, pagrindiniai LKC iššūkiai – moterų ir vyrų darbo užmokesčio atotrūkis bei saugios ir visiems vienodos aplinkos užtikrinimas Lietuvos kino gamybos kompanijose.

LIUKSEMBURGAS

Moterų režisuotų filmų dalis: 17,3 % (2017–2021 m. vidurkis)

Reguliavimo politikos sukūrimas

Liuksemburgo kino fondas (FFL) ragina prodiuserius teikti daugiau projektų, parašytų ir (arba) režisuojamų moterų. Nuo 2020 m. sausio mėnesio FFL Atrankos komitetas įgyvendina vadinamąsias „švelnias kvotas“: esant tiesioginei dviejų vienodos kokybės projektų konkurencijai, „**moters režisierės pateiktas projektas turi pirmenybę prieš režisieriaus vyro projektą**“.

Be to, Liuksemburgo taisyklės riboja projektų, kuriuos prodiuseris ar prodiuserinė kompanija gali pateikti per kalendorinius metus, skaičių. FFL svarsto galimybę leisti pateikti daugiau projektų, jei jiems vadovauja moterys.

⁵¹ <https://www.ewawomen.com/>

Kadangi Liuksemburgas yra šalis, **garsėjanti bendros gamybos projektais**, pagrindinis FFL tikslas – padidinti bendros gamybos projektų, kuriuos kuria moterys, pateikusios paraiškas FFL paramai gauti, skaičių. Šis tikslas būtų **tarpvalstybinių veiksmy**, apimančių skirtingas bendros gamybos šalis, dalis.

Tarpvalstybiniai paramos fondai

2020 m. mus informavo, kad FFL kartu su „Screen Ireland“ įkūrė fondą, **skirtą lyčių pasiskirstymo** Liuksemburgo ir Airijos kino pramonėje skirtumams šalinti. Bendras šios ekonominės paramos biudžetas pilotiniais metais (2019 m.) buvo 120 000 eurų. FFL ir „Screen Ireland“ parėmė tris moterų projektus iš penkių pateiktų tais metais. Mūsų kontaktinis asmuo informavo, kad šiuo metu rengiamas antrasis kvietimas teikti paraiškas.

Nuo 2021 m. pradžios FFL kartu su dar aštuoniais Europos viešaisiais fondais yra iniciatyvos **New Dawn** partneris. Šia iniciatyva siekiama atverti kino pramonę naujiems balsams ir įvairesnėms perspektyvoms.

FFL taip pat siekia skatinti įvairovę nacionaliniu lygmeniu: jo vietinis kanalas *RTL Luxembourg* šiuo metu rengia kvietimą teikti paraiškas kuriamiems serialams (vaidybiniams ar animaciniams), kuriuose ypatingas dėmesys būtų skiriamas įvairovei, paritetui ir įtraukčiai.

Pirmieji nacionaliniai statistiniai duomenys – 2023 m. pradžioje

Nuo 2020 m. vidurio pradėjusi veikti naujoji **FFL elektroninė projektų teikimo platforma** leidžia rinkti tam tikrus duomenis apie pareiškėjų lytį projekto teikimo metu (pareiškėjo, filmo kūrėjo ir kt.) Šie duomenys bus labai naudingi rengiant išsamią statistiką.

Nuo 2021 m. FFL bendradarbiauja su nacionaline moterų prodiuserių asociacija rengiant lyčių statistikos projektą. Duomenys analizuojami ir rengiami, bet dar nepaskelbti. Planuojama, kad 2023 m. pradžioje bus surengtas šio **tyrimo pristatymo renginys** – *Filmbüro Saarland* inicijuoto renginio dalis.

MALTA

Neturime reprezentatyvių duomenų, kiek % filmų Maltoje režisavo moterys

Pirmą kartą nuo mūsų tyrimo pradžios 2016 m. Maltos kino komisija (MFC) atsakė į mūsų užklausas. Mūsų kontaktinis asmuo išreiškė ne tik norą dalyvauti tyrime, bet ir reikšmingiau prisidėti ateinančiais metais.

Tvirtas įsipareigojimas kovoti su diskriminacija

Kontaktinis asmuo mus informavo, kad Komisijos įdarbinimo procese ir atrenkant projektus pagal rėmimo paraiškas **draudžiama diskriminacija dėl lyties, negalios, seksualinės orientacijos, socialinės klasės ar etninės kilmės**. Atsižvelgiama tik į komandų kokybę ir patirtį: lytis neturėtų daryti įtakos jokiai sprendimui.

Rengiama lyčių statistika...

MFC ypatingą dėmesį skiria moterų skaičiui pramonėje – ypač tarp asmenų, prašančių piniginių nuolaidų. Tačiau kol kas Institutas neturi tikslių duomenų apie tai, kiek procentų moterų užima įvairias pareigas kino pramonėje. Siekiant įveikti šią statistikos spragą, bus įdiegta **nauja skaitmeninė sistema**, skirta kiekybiniam moterų skaičiui visuose finansavimo skyriuose ir visose kino pramonės pozicijose įvertinti ir stebėti.

...iš kurios – galbūt – išplauks konkrečios politinės kryptys

Kai tik Institutas turės aiškesnius skaičius ir duomenis apie lyčių skirtumus kino industrijoje, bus galima imtis priemonių, skirtų užtikrinti didesnę paritetą įvairiose finansavimo sekcijose. Į naująjį Instituto veiksmų planą **Vision 2030**, kuris bus pradėtas įgyvendinti 2023 m., galėtų būti įtrauktas ir **lyčių aspektas**, jei paaiškėtų, kad tai reikalinga, atsižvelgiant į statistinės stebėsenos metu surinktus duomenis.

Reikia pažymėti, kad Maltos kino pramonė vis dar jauna ir, pasak mūsų kontaktinio asmens, prodiuserių, režisierių ir scenaristų moterų rengiamų projektų skaičius yra „pakankamai proporcingas“. Tai, be kita ko, paaiškintų, kodėl iki šiol nebuvo įgyvendinta jokia politika paritetui didinti. Pagrindinis tikslas, kuriuo bus vadovaujama tolesniuose MFC žingsniuose ir politikoje – pritraukti jaunus entuziastus, nepriklausomai nuo jų lyties. Todėl kol kas neaišku, kokių priemonių bus imtasi siekiant paskatinti lyčių lygybę šiame sektoriuje.

NYDERLANDAI

Moterų režisuotų filmų dalis: 28,7 % (2017–2021 m. vidurkis)

Įvairovės ir įtraukties strategija atsižvelgiant į lytį

Nyderlandų kino fonde (NFF) lyčių lygybė – neatsiejama **įvairovės ir įtraukties strategijos** dalis. NFF tikslas – įtraukti visus įvairovės aspektus į politikos ir fondų, taip pat ir pačios institucijos, tvarkymą.

NFF įvairovės ir įtraukties politika apima daugybę veiksmų:

- **projektų, pateikusių paraiškas rėmimui gauti, indėlio į įvairovę vertinimas:** nuo 2017 m. NFF atsižvelgia į su įtrauktimi susijusius kriterijus ir teikia pareiškėjams grįžtamąjį ryšį apie jų įtraukties strategiją;

- **projektus analizuojančių komitetų sudėties įvairovė:** šiuo metu 4 iš 9 konsultantų yra moterys, o 3 iš 9 kilę iš dviejų kultūrų aplinkos;
- **organizuojami mokymai** apie neįsisažmonintą šališkumą;
- **finansinė parama** nacionalinei karštajai linijai, kuri sprendžia nepageidaujamo ir nederamo elgesio problemas scenos menų, kino ir televizijos sektoriuje;
- bendradarbiavimas su „Colourful People“ – **įvairovės skatinimo komanda**, kuri specializuojasi įdarbinant į sprendimų priėmėjų pozicijas;
- tikslinis indėlis į įvairovę skatinančią veiklą, įskaitant partnerystę su Europos kino kovos su rasizmu darbo grupe (**Anti-Racist Task Force for European Cinema, ARTEF**);
- **vidinės pilotinės grupės sukūrimas:** nuo 2021 m. sausio mėnesio ši grupė koordinuoja fondo veiklą ir veiksmus politiniu, finansiniu ir organizaciniu lygmenimis, tuo pačiu didindama vadovybės informuotumą įtraukties klausimais. Grupė tikrina visoje fondo komunikacijoje vartojamą kalbą; nustato įvairovės ir įtraukties stebėsenos kriterijus ir vertinimo procedūras; organizuoja diskusijas šia tema su visais NFF nariais ir kuria saugią erdvę dalytis informacija.

Nuosekli statistika ir džiuginantys skaičiai

NFF savo metinėje ataskaitoje skelbia moterų ir vyrų režisierių, scenaristų ir prodiuserių santykį. 2021 m. **42,6 proc. finansuotų projektų režisavo moterys** (2020 m. – 36,8 proc.), **44,8 proc. prodiusavo moterys** (2020 m. – 41,4 proc.) ir **43,6 proc. scenarijų rašė moterys** (2020 m. – 42,4 proc.). Metinėje ataskaitoje rašoma, kad „šie procentai šiek tiek pasitaisė, tačiau dar nepasiekė 50 proc. lyčių pusiausvyros“.

2021–2024 m. laikotarpiui rengiamos naujos veiksmų kryptys

Fondas dirba ketverių metų politikos ciklais, todėl šio naujo strateginio lyčių lygybės ir įtraukties plano veiksmų kryptys pradėtos įgyvendinti 2021 m.⁵² Mūsų kontaktinis asmuo nurodo keletą būsimų kryptių, susijusių su įvairovės problematika:

- paskutiniuoju **2017–2020 m.** politikos laikotarpiu NFF nenustatė reikalavimų dotacijų pareiškėjams (kvotų) ir nesukūrė paskatų didinti įvairovę komandose ir filmuose. **2021–2024 m.** laikotarpiu NFF svarsto galimybę **įvesti skatinamąją politiką**;
- dalyvavimas iniciatyvoje **New Dawn**: nuo 2021 m. gegužės mėnesio šią iniciatyvą finansuoja 9 Europos viešieji fondai, o ja siekiama atverti kino industriją naujiems ir įvairesniems balsams bei perspektyvoms;
- naujų **paramos programų**, skirtų nepakankamai atstovaujamos kino pramonės ir (arba) visuomenės grupėms, vystymas;

⁵² <https://www.filmfonds.nl/page/8712/policy-plan-2021-2024>

- **įvairovės ir įtraukties duomenų bazės** Nyderlandų kino sektoriuje sukūrimas. Šiuo tikslu NFF bendradarbiauja su keliomis išorės organizacijomis ir teikia joms finansavimą;
- **finansinė ir veiklos parama** (dalijantis duomenimis ir kontaktais) mokslinių tyrimų projektui **Vrouwen in beeld**⁵³ („Moterys paveiksle“), kuriuo vertinamas moterų atstovavimas Nyderlandų audiovizualiniame sektoriuje;
- lyčių ir įvairovės aspektų integravimas į visas **politines ir finansines** priemones;
- **priemonių raidos stebėseną** renkant duomenis;
- darbas su **žmogiškųjų išteklių** politika, kad ji taptų įtraukesnė.

Atsižvelgdamas į tokią ateities perspektyvą, NFF, pasak mūsų kontaktinio asmens, turės spręsti tris pagrindinius su įtrauktimi ir įvairove susijusius uždavinius:

- viena vertus, užtikrinti **teisingą atlygį** visiems kino profesionalams;
- kita vertus, užtikrinti tikrą lygybę **įvairovės ir įtraukties** požiūriu – tiek prieš kamerą, tiek už jos;
- galiausiai, užtikrinti **visapusišką visų kino sektoriaus dalyvių paramą**. Ši parama būtina, kad pokyčiai būtų vykdomi kolektyviai ir tvariai.

NORVEGIJA

Moterų režisuotų filmų dalis: 34,2 % (2017–2021 m. vidurkis)

Daugialypis ir plataus užmojo penkmečio veiksmų planas duoda rezultatų

Įgyvendindamas lyčių lygybės tikslus, Norvegijos kino institutas (NFI) parengė penkerių metų veiksmų planą **Relevance. Audience. Sustainability (Aktualumas. Auditorija. Tvarumas)**, skirtą įtraukumui ir atstovavimui Norvegijos kine bei kino kultūroje. Plane išskirti penki pagrindiniai tikslai:

- transformuoti Institutą į atvirą, prieinamą, sąžiningą ir **įtraukią organizaciją**;
- užtikrinti, kad norvegiški filmai **atspindėtų visuomenę**, o įvairios socialinės grupės jaustųsi atstovaujamos;
- skatinti **įtraukų platinimą**, kad filmai pasiektų visus visuomenės sluoksnius;
- skatinti **platesnį įdarbinimą** ir tikslingą talentų ugdymą;
- pasiekti kuo daugiau **socialinių sluoksnių**.

Kad pasiektų šiuos tikslus, NFI parengė konkrečių veiksmų sąrašą:

- Privaloma rėmimo skyrimo sąlyga būtų **įvairovės standartai**, t. y. reikalavimai dėl įtraukties ir atstovavimo ekrane ir už kameros bei auditorijos plėtros.

⁵³ <https://www.vrouweninbeeld.nl>

- Įgyvendinti įvairovės integravimo politiką, t. y. **paversti įvairovę prioritetiniu kriterijumi** visose programose ir vertinant projektus.
- Išlaikyti nuosaikias pozityvių veiksmų priemones, t. y. **lyčių kvotas**, ir toliau siekiant, kad **skiriant rėmimą būtų laikomasi 50/50 proporcijų**.
- Sukurti kino kūrėjų iš nepakankamai atstovaujамų grupių **ugdymo programą**. Programa būtų parengta pagal UP kino kūrėjų ugdymo programą (2018–2019 m.), kurią NFI sukūrė bendradarbiaudamas su *Talent Norway*. Pagal minėtą programą 12-ai režisierių ir prodiuserių buvo pasiūlytos stipendijos, profesinės dirbtuvės, instruktažas ir finansavimas.
- Toliau **ruošti duomenis**: metinę lyčių pusiausvyros ataskaitą, atskirą įvairovės ataskaitą ir auditorijos žemėlapi, siekiant iširti, ar norvegišką kiną įvairios Norvegijos visuomenės grupės laiko aktuali.
- Kartu su regioniniais kino centrais, Samių kino institutu ir *Talent Norway* rengiama bendra strategija, skirta **nepakankamai atstovaujамų grupių talentams įdarbinti**.
- Organizuoti **kursus ir seminarus** apie nesąmoningą šališkumą ir diskriminaciją darbe bei įtraukties ir atstovavimo problemas.
- Tęsti esamas priemones, susijusias su **pranešimais apie priekabiavimą ir jo prevencija**. Mokymai, skirti kovai su smurtu dėl lyties ir seksualiniu smurtu, privalomi visiems NFI finansavimo gavėjams.

Mūsų kontaktinis asmuo iš NFI mus informavo, kad šio plano įgyvendinimas iš dalies užsivilkino dėl pandemijos, todėl 2021 m. planuoto laikotarpio vidurio vertinimo nebuvo galima atlikti iki 2022 m. vidurio. Tačiau dauguma aprašytų priemonių jau pradėtos įgyvendinti ir pastebimi labai geri rezultatai lyčių lygybės atžvilgiu.

Džiuginanti statistika

NFI tikslas – užtikrinti, kad rėmimą kūrybai ir gamybai gaunantys vyrai ir moterys būtų **nuolat pasiskirstę po lygiai**. 2018 m. šis tikslas buvo pasiektas, o 2019 m. moterų dalis tarp NFI gamybos dotacijų gavėjų pirmą kartą viršijo 50 proc. ir iš viso sudarė 52 proc. Tačiau 2020 m. moterų proporcija sumažėjo iki 46 proc.; tai atsispindėjo ir dotacijų pareiškėjų proporcijoje (moterys 2020 m. sudarė 41 proc.). Pasak NFI, taip atsitiko ne dėl struktūrinių sektoriaus pokyčių, o dėl natūralių kasmetinių svyravimų. Vis dėlto Institutas atidžiai stebi šį pokytį ir kasmet registruoja moterų, užimančių svarbiausias pozicijas (prodiuserės, režisierės, scenaristės), dalį tarp NFI finansavimą gavusių projektų. Iš visų 2021 m. rėmimą gavusiuose projektuose moterys sudarė 51 proc. visų prodiuserių, 45 proc. režisierių ir 44 proc. scenaristų. Ilgo metro filmuose moterys sudarė 56 proc. dokumentinių ir 36 proc. vaidybinių filmų režisierių.

Įtraukesnės politikos link

Neskaitant plane numatytų priemonių, 2020 m. NFI paskyrė **įvairovės tarpininką**, kuris, be kita ko, padeda užtikrinti, kad įvairovė ir įtrauktis būtų neatsiejama NFI veiklos dalis. Siekdamas geresnio dialogo su nepakankamai atstovaujamos grupėmis ir užtikrindamas, kad bendras NFI darbas įtrauktis srityje ir įvairios įtrauktis priemonės būtų tikslios ir kryptingos, Institutas įsteigė **patariamąją grupę**, su kuria reguliariai konsultuojasi. Be to, NFI kasdien ypatingą dėmesį skiria pranešėjų, tiekėjų, konsultantų ir paslaugų teikėjų atrankai. Galiausiai Institutas rengia mokymus, skirtus kovai su stereotipais ir smurto, ypač seksualinio priekabiavimo, prevencijai.

Ateities iššūkiai

Pasak mūsų kontaktinio asmens iš NFI, du didžiausi iššūkiai, su kuriais teks susidurti ateityje lyčių lygybės ir įvairovės srityje, yra šie:

- Viena vertus, **įvairovės iššūkis** sprendimų priėmimo pozicijose. Įvairovės klausimai tiek kino industrijoje, tiek kino biurokratijoje sprendžiami prastai.
- Kita vertus, yra poreikis **pamatuoti įvairovę**, kad būtų galima stebėti pokyčius šioje srityje ir įvertinti, kaip institucijoms sekasi kurti įvairesnę kino pramonę. Tačiau įvairovės matavimas kūrybiniame lygmenyje – iššūkis, ypač dėl to, kad sukurti tinkamas kategorijas (susijusias su lytimi, etnine priklausomybe, amžiumi, seksualine orientacija, socialine klase...) nėra lengva užduotis. Be to, bet koks asmens duomenų tvarkymas turi turėti teisinį pagrindą, kad atitiktų Norvegijos įstatymus. Pavyzdžiui, NFI šiuo metu rengia metodus, kaip pamatuoti įvairovę skirstant dotacijas.

PORTUGALIJA

Moterų režisuotų filmų dalis: 21,4 % (2017–2021 m. vidurkis)

Taškų sistema, premija ir žiuri komisijos paritetas

Nuo 2018 m. Portugalijos kino ir audiovizualinis institutas (ICA) įdiegė skalę, pagal kurią **pirmenybė teikiama moterų režisierių filmams ir jų finansavimui**. Scenarijaus rašymo ir projektų vystymo rėmimo programose ICA taip pat skiria **10 proc. premiją** projektams, kurių bent 50 proc. autorių yra moterys. Nuo 2018 m. 14,9 proc. ICA gautų paraiškų atitiko šios premijos skyrimo reikalavimus. Iš 34 Instituto remtų projektų šią premiją gavo penki, t. y. 14,7 proc. finansuotų projektų. Be to, reikia pažymėti, kad ICA pasiekė **paritetą tarp finansinių subsidijų skyrimo komisijos narių**: kasmet stebime moterų proporcijos augimą, palaipsniui didėjantį nuo 39 proc. komisijos narių 2018 m. iki 51,9 proc. 2022 m.

Tikslūs statistiniai duomenys šių priemonių raidos stebėjimui

ICA rengia metinius **statistinius duomenis pagal lytį**. Tarp jų – moterų režisierių, gavusių ICA rėmimą, procentinė dalis, instituto komisijos sudėtis pagal lytį ir kino teatruose platinamų

moterų režisierių filmų skaičius. 2021 m. moterų režisierių filmai, gavę paramą gamybai, sudarė 50 proc. animacinių ir 30 proc. dokumentinių filmų, bet tik 13,3 proc. vaidybinių filmų.

Įtraukus finansavimas, neapsiribojantis lytimi

2021 m. ICA mums pranešė, kad ieško būdų, kaip paskatinti ne tik lyčių lygybę, bet ir **įvairovę bei įtrauktį**. ICA – vienas iš devynių fondų, dalyvaujančių 2022 m. gegužės mėnesį paskelbtoje iniciatyvoje **New Dawn**. Šio paneuropinio fondo tikslas – finansuoti projektus, pasižyminčius realia perspektyvų ir naratyvų įvairovę, siekiant paskatinti įtraukesnį ir įvairesnį kino kraštovaizdį.

PRANCŪZIJA

Moterų režisuotų filmų dalis: 24,9 % (2017–2021 m. vidurkis)

Centre National du Cinéma et de l'Image Animée (CNC) paskelbė, kad 2019 m. ir per antrąjį **Assises pour la parité, l'égalité et la diversité, co-organised with the Collectif 50/50**⁵⁴, organizuojamą kartu su *Collectif 50/50*, sustiprino savo įsipareigojimą siekti lyčių lygybės. Nuo to laiko Centras įgyvendino keletą priemonių ir politikos krypčių, skirtų pagerinti moterų padėtį kino pramonėje, imdamasis proaktyvių veiksmų, pradedant pariteto premija ir baigiant paramos sąlygų nustatymu bei įsipareigojimu kovoti su seksistiniu ir seksualiniu smurtu ir užkirsti jam kelią.

Dėl tokių tvirtų pariteto ir lyčių lygybės įsipareigojimų CNC 2021 m. pagal AFNOR⁵⁵ sertifikavimo programą buvo suteiktas dvigubas įvairovės ir Lygybės sertifikatas, patvirtinantis veiksmingą ir savanorišką Centro įsipareigojimą skatinti įvairovę ir profesinę lygybę užkertant kelią diskriminacijai.

Vidinis įsipareigojimas siekti pariteto ir festivalių rėmimo sąlygos

CNC yra įsipareigojęs siekti pariteto įvairiais lygmenimis:

- CNC yra įsipareigojęs užtikrinti **visų savo komisijų pirmininkavimo ir narystės paritetą**. 2020 m. pabaigoje 51 proc. iš 52 CNC finansavimo komisijų sudarė moterys;
- regionų **sprendimų priėmimo agentūrose**: nuo šiol su regionais pasirašytuose susitarimuose CNC sistemingai įtraukia ir lyčių lygybei skirtą skyrių. Derybose dėl 2020–2022 m. susitarimų numatyta, kad **komitetuose, atrenkančiuose regionų remiamus filmus, bus užtikrintas paritetas**, ir ypatingą dėmesį prašoma skirti moterims priešais kamerą ir už jos;

54

https://www.cnc.fr/professionnels/actualites/le-cnc-renforce-son-engagement-pour-la-parite-legalite-et-la-diversite-dans-le-cinema-et-audiovisuel-francais_1083680

⁵⁵ AFNOR, atlikusi auditą arba įvertinimą, suteikia sertifikatus savanoriškoje ir reguliavimo srityje. ([šaltinis](#))

- **festivalių ir mokyklų žiuri:** nuo 2019 m. CNC parama teikiama su sąlyga, kad bus laikomasi lyčių lygybės principo. Be to, festivaliams privalu pasirašyti įsipareigojimus, išvardytus **Collectif 50/50**⁵⁶ chartijoje.

„Pariteto premijos“ įgyvendinimas

2019 m. CNC pristatė pariteto premiją – savo automatinių dotacijų dalį. Ši premija, sukurta bendradarbiaujant su organizacija *Collectif 50/50*, skiriama meninių filmų filmavimo komandoms, kurių pagrindinėse pozicijose moterų dirba ne mažiau negu vyrų. Tikslas – skatinti moterų įdarbinimą pagrindinėse kino gamybos pozicijose, skiriant **15 proc. premiją** reikalavimus atitinkantiems filmams.

2019 m. šia premija pasinaudojo ketvirtadalis CNC remiamų filmų, o 2020 ir 2021 m. – trečdalis, ir tai įrodo, kad ši skatinamoji priemonė iš tiesų veiksminga.

Informuotumo didinimas per paveldą

Pagal vaizdinio ugdymo programas kasmet 2045 kino teatruose apsilanko 15 proc. Prancūzijos moksleivių ir studentų. Visas mokyklinių programų katalogas (skirtas mokykloms, koledžams, aukštosioms mokykloms ir kino savanoriams) apima 300 filmų. **2018–2019 m.** 15 iš šių filmų, t. y. mažiau nei 5 proc., buvo režisuota moterų. 2021 m. CNC užsibrėžė tikslą, kad iki 2024 m. visuose kataloguose būtų 50 moterų sukurtų filmų. Taigi CNC pradėjo didinti moterų režisuotų filmų proporciją ir iš tiesų 2022–2023 mokslo metais į katalogus buvo įtraukta 40 tokių filmų, arba 13 proc. viso programų turinio. Mūsų kontaktinis asmuo mus informavo apie CNC norą ir toliau mokyklinėse programose akcentuoti moterų režisierių sukurtus filmus.

Tarpvyriausybė chartija kovai su stereotipais

Pasak mūsų kontaktinio asmens, kova su stereotipais – naujas CNC projektas. Moterų ir vyrų lygybės, įvairovės ir lygių galimybių ministerijos bei Kultūros ministerijos iniciatyva CNC dalyvavo kuriant ir platinant **chartiją „10 kultūrinių ir kūrybinių industrijų įsipareigojimų lygybės vardan“**. Chartija buvo pristatyta 2021 m. per Kartų lygybės forumą, o ja siekiama kovoti su **seksistinėmis reprezentacijomis** ir dalyvauti **seksualinio ir seksistinio smurto prevencijoje** kultūros ir kūrybos sektoriuose. Joje gali dalyvauti bet kokio tipo organizacijos – viešosios, privačios ar pelno nesiekiančios, veikiančios kultūros lauke. Chartiją sudaro penki tikslai ir dešimt įsipareigojimų, įskaitant duomenų apie moterų padėties kino pramonėje rinkimą. Chartijoje dalyvauja maždaug šimtas kompanijų ir tarptautinių tinklų. Europos ir užsienio reikalų ministerija sudarė 36 šalių, kuriose kultūrinės ir kūrybinės industrijos yra prioritetinga sritis, sąrašą – joms taip pat bus skirtas chartijos projektas. Pagal chartiją CNC paskelbė **draudimo sąlygos, apimančios „priekebiavimo“ riziką filmavimo metu**, įgyvendinimą.

⁵⁶ <https://collectif5050.com/la-charte-pour-la-parite-et-la-diversite-dans-les-festivals-de-cinema-audiovisuel-et-dimage-animee/>

Aktyvi kova su smurtu dėl lyties ir seksualiniu smurtu

CNC įgyvendina seriją veiksmų, skirtų kovai su smurtu dėl lyties ir seksualiniu smurtu kino industrijoje:

- 2020 m. CNC prisijungė prie Kultūros ministerijos įsteigtos **psichologinės ir teisinės karštosios linijos**, skirtos kultūros profesionalams, nukentėjusiems nuo smurto, priekabiavimo ar smurto dėl lyties. Liniją, kurią administruoja „Audiens“, papildė speciali medicininė konsultacija „Bergère“ sveikatos centre;
- norėdamas gauti finansinę paramą, CNC pareiškėjas privalo užpildyti formą, kurioje išsamiai nurodo priemones, kurių ėmėsi, kad įvykdytų savo teisinius įsipareigojimus, numatytus Darbo kodekse ir susijusius su **seksualinio priekabiavimo prevencija bei kova su juo**;
- 2021 m. sausio mėnesį CNC nutarė, kad **parama** bus teikiama su sąlyga, jog jos prašančios įmonės (gamybos, platinimo, pardavimo ir kt.) laikysis **konkrečių įpareigojimų**, susijusių su **seksualinio priekabiavimo prevencija ir identifikacija**, įskaitant informacinės sistemos įdiegimą darbo vietoje, priekabiavimo referento paskyrimą struktūrose, kuriose dirba daugiau nei 250 darbuotojų, ir įspėjimo bei išklauso padalinio įsteigimą. Parama taip pat teikiama su sąlyga, kad įmonės teisininkas išklauso **specialų paskaitų kursą** ir gaus sertifikatą. Šitaip siekiama padėti užkirsti kelią nederamam elgesiui visuose gamybos ir platinimo etapuose (filmavimo aikštelėje, studijoje ir kt.). Mokymus rengia **AVFT** („European Association against Violence against Women at Work“) – 1985 m. įkurta organizacija, kovojanti su diskriminacija dėl lyties ir smurtu prieš moteris darbe. Iki šiol mokymų sertifikatą gavo 2700 specialistų. Apie šią priemonę buvo paskelbta 2019 m. per „Assises du Collectif 5050“;
- nuo 2023 m. sausio 1 d. šių mokymų baigimas bus būtina sąlyga norint gauti CNC subsidijas **kino teatrų operatoriams**. Nuo 2022 m. gegužės mėnesio šiuos mokymus jau išklauso 314 specialistų, o 512 yra užsiregistravę;
- CNC paragino draudikus „Maif“ ir „Areas“ į visas filmavimo draudimo sutartis įtraukti **draudimo sąlygą**, apimančią **„priekabiavimo“ riziką**. Ši sąlyga, taikoma nuo 2021 m. liepos 1 d., siūloma nemokamai ir yra taikoma visoms naujoms filmavimo draudimo sutartims, taip pat visoms galiojančioms filmavimo grupių ir vieno iš draudikų sutartims. Tai **svarbi kovos su smurtu dėl lyties priemonė**, pagal kurią padengiamos filmavimo sustabdymo išlaidos gavus skundą dėl priekabiavimo, užpuolimo ar smurto dėl lyties – 5 dienoms ir iki 500 000 eurų sumai. Šitaip siekiama suteikti aukoms galimybę atsiverti ir pranešti apie smurtą, nebijant prarasti laiko ir pinigų gamybai.

Statistiniai duomenys leidžia kokybiškai ir kiekybiškai įvertinti industrijos evoliuciją

CNC tyrimų, statistikos ir prognozių departamentas daugumoje savo leidinių skelbia lyčių rodiklius. Tyrimuose, santraukose ir ataskaitose jie pateikiami pagal skirtingus aspektus (užimtumas, gamyba, auditorija, vartojimas). Norėtume atkreipti dėmesį į tai, kad nuo 2021 m. pabaigos buvo paskelbti šie tyrimai:

- CNC 2021 m. apžvalga, kurioje yra skyrius, skirtas lyčių lygybės klausimams⁵⁷
- Paritetas: veiksmai ir CNC 2021 m. apžvalga⁵⁸
- Moterų užimtumas vaidybinių filmų gamyboje 2020 m.⁵⁹
- Moterų užimtumas audiovizualinėse įmonėse 2020 m.⁶⁰
- Moterų režisuoti prancūzų iniciatyviniai filmai 2021 m.⁶¹
- 2016–2020 m. rėmimą gavę audiovizualiniai moterų režisierių ir scenaristų kūriniai⁶²

CNC tyrimas „2016–2020 m. rėmimą gavę audiovizualiniai kūriniai, kurių režisierės ir scenaristės – moterys“

Tai pirmasis tokio pobūdžio CNC paskelbtas tyrimas. Jame analizuojami žmonės, 2016–2020 m. laikotarpiu režisavę ir rašę CNC finansuotus audiovizualinius kūrinius.

Šiuo laikotarpiu (2016–2020 m.) CNC tyrime išryškėjo tokie pagrindiniai dalykai:

- Moterys sudaro **36 proc. visų CNC paramą gavusių programų scenaristų ir režisierių**. Jos sukūrė 34 proc. paramą gavusių animacinių, 35 proc. vaidybinių ir 37 proc. dokumentinių filmų.
- Grynai moterų sukurtų valandų skaičius didesnis dokumentikoje (25 proc. visų valandų) nei vaidybiniuose (12 proc.) ar animaciniuose (8 proc.) filmuose.
- Vaidybinių ir animacinių filmų autorių **komandos dažniausiai mišrios**: 50 proc. remiamų vaidybinių filmų valandų kartu parašė moterys ir vyrai, o animacinių – 80 proc.
- Vidutinės audiovizualinių kūrinių valandos sąnaudos sistemingai mažesnės, jei juos režisuoja moterys.

⁵⁷

<https://www.cnc.fr/documents/36995/153434/Bilan+2021+du+CNC.pdf/3edd721d-9548-c999-805d-de553e4a3e2c?t=1652987241591>

⁵⁸ https://e-communaut.es.cnfpt.fr/sites/default/files/statut_fichier/parite_actions_et_bilan_2021_du_cnc.pdf

⁵⁹

https://www.cnc.fr/professionnels/actualites/le-cnc-publie-deux-etudes-sur-lemploi-des-femmes-dans-le-cinema-et-laudiovisuel_1641617

⁶⁰ Ibid

⁶¹

https://www.cnc.fr/professionnels/etudes-et-rapports/synthese/synthese-n-23--les-oeuvres-audiovisuelles-aidees-entre-2016-et-2020--realisees-et-ecrites-par-des-femmes_1709791

⁶²

https://www.cnc.fr/professionnels/etudes-et-rapports/synthese/synthese-n22--les-films-dinitiative-francaise-realises-par-des-femmes-en-2021_1709782

- Moterų sukurti audiovizualiniai kūriniai **rečiau remiasi užsienio autorių įnašais**. Apskritai paėmus, mažiau moterų nei vyrų kuria didelio biudžeto tarptautinius bendros gamybos filmus.

RUMUNIJA

Moterų režisuotų filmų dalis: 19 % (2017–2021 m. vidurkis)

Jokios politikos ir priemonių lyčių klausimais

Mūsų kontaktinis asmuo mums sakė, kad Rumunijos kino centras (RFC) neplanuoja įgyvendinti lyčių politikos, kuri padėtų užtikrinti lyčių lygybę kine.

Tačiau nepamirškime:

- 2019 m. per EURIMAGES komiteto posėdį buvo surengta diskusija **lygių galimybių** Rumunijos kino industrijoje tema. RFC susirinkusiesiems pristatė lyčių statistiką, apimančią 2007–2017 m. laikotarpį.
- Šiuo metu RFC statistikos skyrius renka **naujus duomenis apie paramos gavėjų lytį** nuo 2022 m.
- Daugiau nei 50 proc. RFC darbuotojų – moterys.

Be to, atrankos komiteto sprendimai dėl projektų finansavimo priimami **nežinant scenaristų, režisierių ir prodiuserių lyties**. Taigi, pasak mūsų kontaktinio asmens, atranka vykdoma atsisakant šališkumo lyties aspektu.

SERBIJA

Neturime reprezentatyvių duomenų apie moterų režisierių % Serbijoje

Nei politikos, nei statistikos

Šiomet mūsų kontaktinis asmuo iš Serbijos kino centro mus ir vėl informavo, kad centras neįdiegė jokių specialių lyčių lygybės užtikrinimo priemonių ir neskelbia pagal lytį suskirstytų duomenų.

Tačiau kontaktinis asmuo pranešė, kad 2022 m. Centras padengs kelionės išlaidas (lėktuvo bilietai, apgyvendinimas, akreditacija, mokestis už mokymus) kino kūrėjoms moterims, kad jos

galėtų dalyvauti tik moterims skirtuose renginiuose, pvz., *CIRCLE Women Doc Accelerator* ir Europos audiovizualinių antrepnierių mokymų programoje.

SLOVAKIJA

Moterų režisuotų filmų dalis: 23,6 % (2017–2021 m. vidurkis)

Nei politikos, nei statistikos

Slovakijos filmų institutas (SFI) nėra įdiegęs specialių lyčių lygybės priemonių ir neskelbia pagal lytį suskirstytų duomenų. Mūsų kontaktinis asmuo sakė, jog taip yra todėl, kad Institutas neskirsto finansavimo: jo paskirtis – skatinti ir reklamuoti Slovakijos kiną bei filmų kūrėjus.

Pirmieji žingsniai priemonių įgyvendinimo link?

Vis dėlto Institutas tvirtina, kad nuolat stengiasi skatinti **moterų projektus** ir bendradarbiauja su *European Film Promotion* (EFP) iniciatyvomis. Diskutuodami su kino festivalių ir renginių organizatoriais jie prašo paisyti lyčių pusiausvyros.

Institutas ketina įgyvendinti pirmąją konkrečią priemonę, skirtą „moterims kine. Kasmetiniame Slovakijos kino teatruose rodomų filmų kataloge nurodoma, ar tai „pirmasis“, ar „antrasis“ filmas. Siekdamas atkreipti dėmesį į moteris kino kūrėjas, Institutas ketina **pridėti žymę „moters režisierės filmas“**.

Galiausiai mūsų kontaktinis asmuo papasakojo dalyvavęs Europos audiovizualinės observatorijos (European Audiovisual Observatory) atliktame kokybiniame tyrime. Šios statistikos Institutas neskelbia, tačiau mums papasakojo: iš 2021 m. pasirodžiusių Slovakijos filmų **vaidybiniai moterų režisierių sukurti filmai buvo 9 ir sudarė 60 proc. tais metais išleistų filmų**. Moterų sukurti filmai sudarė vos 21 proc. viso 2021 m. filmų biudžeto.

SLOVĖNIJA

Moterų režisuotų filmų dalis: 6,7 % (2017–2021 m. vidurkis)

Augantis informuotumas

Slovėnijos kino centras (SFC) 2018 m. į savo politiką įtraukė lyčių aspektą, užsakydamas tyrimą apie **moterų režisierių padėtį 1995–2017 m.** Tyrimas pirmą kartą buvo pristatytas renginyje „Moters kine: lyties klausimas“, parodyto 2018 m. Liublianoje vykusio 20-ojo dokumentinių filmų festivalio metu.

Be to, SFC pasirūpino **didėniu paritetu** atrankos komitetų sudėtyje (bent vienas iš trijų narių turi būti moteris) ir **didina informuotumą apie nesąmoningą šališkumą**. Šiuo tikslu taip pat buvo **pataisytos paraiškų formos**, į kurias įtraukti reikalavimai nurodyti svarbiausias pareigas filmavimo komandoje užimančių asmenų ir aktorių lytį.

Vadovaudamasis šia logika, 2021 m. pabaigoje SFC kartu su Slovėnijos režisierių gildija ir Liublianos tarptautiniu kino festivaliu organizavo **renginį apie moterų padėtį kino pramonėje**. Renginio **Women on the Go**⁶³ tikslai buvo didinti informuotumą lyčių lygybės klausimu, pristatyti naujausius SFC moterų filmų rėmimo pokyčius ir pranešti apie rengiamus moterų kino projektus.

Atidžiai stebima statistika

Kiekvienais metais SFC vertina paraiškas ir projektus, kuriems skiriama Centro parama, pagal lytį **režisūros, gamybos ir scenarijaus lygmenyse**. Vertinimo rezultatai įtraukiami į SFC metinę ataskaitą⁶⁴. Pastaraisiais metais moterų režisierių procentinė dalis pilnametražiuose filmuose padidėjo nuo 12,7 proc. 2017 m. iki 16 proc. 2020 m. Vis daugiau režisierių moterų teikia paraiškas savo **pirmajam filmui**: pagal Pirmojo pilnametražio filmo rėmimo programą per pastaruosius ketverius metus buvo atrinkti 4 režisierių moterų filmai – jie sudaro **58 proc. atrinktų pirmųjų filmų**. Kalbant apie antruosius ir tolesnius filmus, per tą patį laikotarpį paraiškas rėmimui gauti pateikė tik 8 režisierės moterys (10 proc. pateiktų projektų). Buvo atrinkti vos du moterų režisuoti filmai (**8 proc. Centro remiamų projektų**). Išaugęs pirmojo filmo režisierių moterų finansavimas – viltinga žinia ateičiai, rodanti, kad ateina nauja režisierių moterų karta. Vis dėlto tai taip pat gali liudyti, kad moterims režisierėms po pirmojo filmo sunku įsitvirtinti kino pramonėje.

Nepaisant to, kad prodiusavimo ir scenarijų rašymo srityse dominuoja vyrai, mūsų kontaktinis asmuo iš SFC pasakojo, jog prodiuserių ir scenariščių moterų sėkmės rodikliai programų ir konkursų atrankose yra geresni nei jų kolegų vyrų.

Ambicingi ateities planai

Remdamasis 2020–2024 m. SFC strategija, Centras nagrinės galimas priemones ir paskatas, kad visiems būtų sudarytos vienodos galimybės kurti filmus:

- Centro tikslas šiuo laikotarpiu – užtikrinti, kad **moterų kūrėjų projektų procentinė dalis būtų didesnė** pirmųjų, trumpametražių ir pilnametražių filmų, scenarijaus kūrimo ir projektų vystymo srityse. Šis tikslas neišvengiamai susijęs su moterų pateiktų projektų dalimi, kurią galėtų paskatinti joms draugiška gamybos aplinka;
- vienas pirmųjų žingsnių siekiant vienodų kūrybinių sąlygų – **specialios paramos kino kūrėjams**, kurie yra arba taps tėvais, sukūrimas. Slovėnijos centras stengsis vystyti

⁶³ <https://www.film-center.si/en/news/8118/women-on-the-go/>

⁶⁴ https://www.film-center.si/media/uploads/froala_editor/files/SFC%20katalog%202018_F&F_AEsQhHj.pdf

iniciatyvas, kurios palengvintų darbo sąlygas kino kūrėjams, turintiems mažų vaikų, ir įtraukti jas į remiamų projektų išlaidas.

Pasak SFC, artimiausi uždaviniai yra šie:

- didinti kino kūrėjų ir visuomenės **informuotumą** apie lyčių lygybę;
- **remti** moterų kino kūrėjų projektus;
- skatinti smurto dėl lyties ir lyčių stereotipų **prevencijos** veiksmus.

SUOMIJA

Moterų režisierių filmų dalis: 31,2 % (2017–2021 m. vidurkis)

Veiksminga politika...

Ankstesniais metais matėme, kad Suomijos kino fondas (FFF) yra **tvirtai įsipareigojęs** siekti lyčių lygybės. Suomijos fondas parengė dvi programas, kurias sudaro **mokymai, gairės, statistika** ir geresnė **komunikacija** įtraukties klausimais.

Ypač paminėtinas 2020 m. birželio mėn. paskelbtas **tyrimas apie užimtumą ir diskriminaciją kino pramonėje**, iš kurio matyti, kad daugelis moterų darbe vis dar susiduria su diskriminacija dėl lyties ir ypač sunkiai išsikovoja pareigas techniniuose padaliniuose.

Remiantis tyrimo rezultatais, kartu su Suomijos kino pramonės profesinėmis sąjungomis ir organizacijomis buvo sudaryta **darbo grupė**, siekiant parengti veiksmų planą, kaip spręsti moterų ir vyrų darbo užmokesčio atotrūkio problemą. Dėl sveikatos krizės padarinių ši grupė negalėjo susiburti ir pradėti darbo, tačiau tikimasi, kad posėdžiauti pradės 2022 m. pabaigoje.

Siekdama didinti informuotumą ir kovoti su seksistiniu ir seksualiniu smurtu, 2021 m. vasarą FFF paskelbė intymių scenų filmavimo gaires, raginančias įdarbinti **intymių scenų koordinatorių**⁶⁵.

...kasmet pakoreguojama tikslios statistikos

Savo metiniuose duomenyse⁶⁶ FFF išskiria **atskirą punktą lyčių lygybei finansuojant projektus**. Jame nurodoma, kad 2021 m. 44 proc. FFF finansuotų pilnametražių filmų režisavo moterys⁶⁷. Šis rodiklis keitėsi ilgus metus: 2011 m. moterų režisuotų filmų gamybai buvo skirta tik 24 proc. paramos. Mūsų kontaktinis asmuo pabrėžia, kad **padaliniuose, kuriuose moterų ir vyrų projektų paraiškų santykis yra artimas 50 proc.**, pasiektas finansavimo dotacijų

⁶⁵ <https://www.ses.fi/wp-content/uploads/2021/09/Laheisyyskoreografian-kanssa-tyoskentely-ENGL.pdf>

⁶⁶ <https://www.ses.fi/en/yearly-statistics/>

⁶⁷ https://www.ses.fi/wp-content/uploads/2022/06/SES_Elokuvavuosi_FactsFigures_2021.pdf

paritetas. Labai aiškus pavyzdys – scenarijų paraiškų padalinys: 2010 m. 30 proc. paraiškų pateikė moterys ir jos sudarė 30 proc. paremtų projektų. 2021 m. paraiškas pateikė 41,8 proc. moterų ir tai sudarė 50,6 proc. visų FFF finansuotų projektų.

Vis daugiau įtraukties priemonių

FFF yra patenkintas savo dabartine politika, kuri duoda labai gerų rezultatų, ir ketina minėtus veiksmus tęsti. Mūsų kontaktinis asmuo taip pat minėjo, kad bet kokia nauja politika greičiausiai bus skirta platesnio masto **įtraukčiai ir įvairovei**. Iš tiesų FFF pereina nuo pariteto prie labiau įtraukios strategijos, kuri skirta visų kino pramonėje nepakankamai atstovaujamų grupių poreikiams tenkinti. Tai apima **išsamių duomenų** apie atstovavimą priešais kamerą ir už jos rinkimą, **bendradarbiavimą su organizacijomis ir programomis**, remiančiomis imigrantus ir neįgaluosius kino pramonėje, ir **straipsnių apie įvairovę publikavimą**⁶⁸.

FFF taip pat dalyvauja 2022 m. gegužės mėnesį startavusiame projekte **New Dawn**. Tai tarptautinis kino gamybos fondas, vienijantis devynis Europos kino fondus, norinčius skatinti labiau įtraukų kino kraštovaizdį ir sudaryti sąlygas pasakojimų įvairovei.

ŠIAURĖS MAKEDONIJA

Moterų režisuotų filmų dalis: 15,3 % (2017–2021 m. vidurkis)

Pirmą kartą nuo mūsų tyrimo pradžios Šiaurės Makedonijos kino agentūra atsiliepė į mūsų užklausas ir papasakojo apie savo įgyvendinamas priemones, skirtas skatinti lyčių lygybę Makedonijos kino pramonėje.

Chartijos pasirašymas ir lyčių statistikos rinkimas

Šiaurės Makedonijos kino agentūra pasirašė tarpvyriausybines **įsipareigojimo siekti lyčių lygybės chartiją**, kurią inicijavo Prancūzija 2021 m. Kartų lygybės forume (Generation Equality Forum). Šio forumo tikslas – paskelbti naujus įsipareigojimus siekiant lyčių lygybės audiovizualiniame sektoriuje. Makedonijos kino centras įsipareigojo 2021–2025 m. rinkti **statistinius duomenis apie moterų padėtį šalies kino pramonėje**, kad būtų galima kiekybiškai įvertinti moterų padėties kino pramonėje kaitą.

Centras ne tik pasirašė šią chartiją ir ateinančiais metais surinks lyčių statistiką: pirmą kartą Centro peržiūros dokumente „Faktai ir skaičiai 2021“⁶⁹ įtrauktas visas skyrius, **skirtas lyčių problemoms**. Jame randame:

⁶⁸ <https://www.ses.fi/en/category/diversity-in-the-film-industry/>

⁶⁹ <http://filmfund.gov.mk/wp-content/uploads/2022/03/FactsFigures-Web-2021.pdf>

- tikslus statistinius duomenis apie 2015–2020 m. pasirodžiusius makedoniškų filmus, nurodant, kokią dalį tų filmų **režisavo, scenarijų rašė arba prodiusavo moterys**. Verta atkreipti dėmesį, kad tik vieną iš penkių 2020 ir 2021 m. išleistų filmų režisavo moteris;
- **Šiaurės Makedonijos kino agentūros darbuotojų** statistinius duomenis. Pažymėtina, kad agentūros direktorių valdybą sudaro vien vyrai, o ekspertų tarybą, kuri įgyvendina priemones kino pramonei populiarinti – keturi vyrai ir tik viena moteris. Kita vertus, 91 proc. Šiaurės Makedonijos kino agentūros darbuotojų yra moterys.

Diskusijų ir susitikimų organizavimas

Šiaurės Makedonijos kino agentūra lyčių problemas pradėjo spręsti dar prieš pasirašydama 2021 m. chartiją:

- 2016 m. kartu su Švedijos kino institutu buvo organizuotas renginys **SNOWE 3 – Women in Film – Creative Networking**. Šio keturių dienų renginio tikslas buvo **sujungti sektoriaus moteris į vieną tinklą** ir paskatinti tarptautinį bendradarbiavimą per susitikimus, filmų peržiūras ir diskusijas apie moterų padėtį audiovizualinėje pramonėje;
- 2017 m. surengtas Europos fondo EURIMAGES vadovybės susitikimas, įskaitant **apskritojo stalo diskusiją apie besikeičiančią moterų režisierių padėtį** Makedonijos kino pramonėje pastaruosius 15 metų;
- 2019 m. finansuotas antrasis „Paplūdimio kino festivalis“, kuriame bendradarbiaujant su **MEDIA – Creative Europe**⁷⁰ buvo surengta diskusija tema „Moterys yra moterys: moterų personažų archetipai Europos kine“.

Pirmoji matomumo kampanija, kuri bus plėtojama ateinančiais metais

Centras socialiniuose tinkluose organizavo **matomumo kampaniją**, siekdamas populiarinti aštuonių legendinių Makedonijos moterų kino kūrėjų darbus ir pasiūlyti įkvepiančius moterų vaidmenų pavyzdžius ateities kartoms. Du mėnesius kiekvieną savaitę Agentūros socialinių tinklų įrašuose buvo pristatoma vis kita kino kūrėja, pridodant nuotraukas, vaizdo įrašus, filmų, prie kurių ji dirbo, anonsus, interviu. 2022 m. ketinama toliau tęsti šį Makedonijos moterų kino kūrėjų žinomumo didinimo projektą.

ŠVEDIJA

Moterų režisuotų filmų dalis: 32,7 % (2017–2021 m. vidurkis)

Šiomet Švedijos kino institutas į mūsų užklausas neatsakė, todėl tam tikros informacijos gali trūkti. Apibendrinome ankstesnių metų atsakymus ir papildėme juos šių metų informacija, kurią galima rasti jų interneto svetainėje.

Nuo 2013-ųjų vykdomi veiksmai

⁷⁰ Daugiau informacijos apie programą *MEDIA – Creative Europe* rasite trumpame aprašyme 5 p.

Lyčių lygybės aspektas jau daugelį metų įtraukiamas į viską, ką daro Švedijos kino institutas (SFI): nuo gamybos finansavimo iki archyvinių filmų atrankos ir darbuotojų samdymo. Vienas iš SFI tikslų – padėti pamatus lyčių lygybei kino gamyboje, o šią užduotį galima įgyvendinti tik per konkrečius veiksmų planus.

Iki šios dienos SFI jau įdiegė:

- Kartu su penkiais kitais kino institutais sukūrė **interneto svetainę**, skirtą kovai su Šiaurės šalių moterų režisierių nepakankamu įvertinimu: *Nordic Women in Film*.
- 2013 m. pradėta įgyvendinti **mentorystės programa** *Movement*.
- **Iniciatyvas**, skirtas jaunų moterų susidomėjimui kinu ugdyti: pristatant sektinus pavyzdžius, siūlant mokymo kursus.
- Iniciatyvą, skirtą propaguoti **moteris scenaristes**, pradėta 2019 m. Iš dešimties pirmojo etapo projektų keturi gavo papildomą paramą 2020 m., kad galėtų tęsti savo veiklą.
- **Tyrimų projektas** kino pramonės struktūroms tirti.
- **Kokybiniai tyrimai** apie filmų tipus, su kuriais moterys turi galimybę dirbti (biudžetas, gamybos tipas ir pan.).
- Atskiras lyčių lygybės politikai skirtas **interneto svetainės puslapis**.⁷¹

Pasak mūsų kontaktinio asmens, artimiausi SFI uždaviniai – **išplėsti savo veiklą lyčių lygybės srityje, įtraukiant tarpsektorinę perspektyvą**, kuri aiškiai aprėptų rasizmą ir kitus pagrindus diskriminacijai. Šia prasme 2022 m. SFI yra tarptautinio fondo „New Dawn“, orientuoto į įtrauktį ir įvairovę, dalis.

Detali metinė statistika

Dokumente „Faktai ir skaičiai 2021“⁷² pateikiami keturi puslapiai lyčių statistikos. Iš jos matyti, kad SFI finansuojamų pilnametražių filmų, kuriuos režisavo moterys, dalis sudaro 26 proc., arba 41 proc. mažiau nei 2020 m. Tokį staigų nuosmukį iš dalies lėmė tai, kad šiais metais buvo finansuota mažiau filmų, o tai padarė didelę įtaką paritetui.

2020 m. SFI paskelbė ataskaitą apie lyčių lygybę: *Which Women? Gender Equality Report 2019/2020*⁷³. Tai kokybinis tyrimas, kuriame nagrinėjama, kaip amžius ir rasė veikia moterų darbo sąlygas Švedijos kino ir televizijos pramonėje. Ataskaitoje teigiama, kad pramonė rizikuoja prarasti aktualius talentus ir praleisti svarbias istorijas, nes ir toliau palaiko stereotipinius socialinius įvaidžius. Taigi SFI daro išvadą, kad **įvairovė** ir reprezentacijos – dar neišnaudotas Švedijos kino potencialas tiek komerciniu, tiek kokybiniu požiūriu.

⁷¹ <https://www.filminstitutet.se/en/about-us/swedish-film-institute/>

⁷² <https://www.filminstitutet.se/en/learn-more-about-film/statistics/facts-and-figures/facts-and-figures-2021/>

⁷³

<https://www.filminstitutet.se/globalassets/2.-fa-kunskap-om-film/analys-och-statistik/publications/other-publications/which-women---gender-equality-report-19-20.pdf>

2022 m. SFI paskelbė tyrimą **406 Days - It's About Time**⁷⁴. Tyrime, kuris buvo pristatytas Kanų kino festivalyje ir kurį galima rasti internete, nagrinėjama, kiek skiriasi SFI finansuojamų filmų kūrimo ir gamybos trukmė, priklausomai nuo projektą vykdančio asmens lyties. Ataskaitoje nurodoma, kad **pilnametražių vaidybinių filmų** atveju nuo finansuojamo filmo projekto pateikimo iki filmo pasirodymo kino teatruose vidutiniškai praeina **138 dienomis daugiau**, jei projektą režisuoja moteris, o ne vyras. Įvertinus **scenarijų** parašiusio asmens lytį, šis atotrūkis atitinkamai pailgėja iki **408 dienų**. Režisieriai ir scenaristai vyrai dažniau išleidžia filmus nei režisierės ir scenaristės moterys, jie turi didesnę auditoriją, gali nagrinėti daugiau temų: tai iš dalies paaiškina, kodėl kino teatruose vyrų sukurtų filmų rodoma daugiau nei moterų. **Dokumentinių filmų** atveju tendencija priešinga: visose pagrindinėse pozicijose (režisūra, scenarijus, gamyba) vyrai dokumentinį filmą kuria ilgiau nei moterys. Tačiau tyrimas rodo koreliaciją tarp dokumentinio filmo biudžeto ir gamybos trukmės: kuo didesnis biudžetas, tuo ilgiau užtrunka dokumentinio filmo kūrimas.

ŠVEICARIJA

Moterų režisuotų filmų dalis: 26,8 % (2017–2021 m. vidurkis)

Šveicarijos federalinio kultūros biuro įsipareigojimai ir tikslai

Nuo 2015 m. Federalinis kultūros biuras (FOC) įgyvendino keletą priemonių, skirtų kultūrinei įvairovei skatinti:

- **reguliariai, išsamiai, kasmet ir tvariai** renkami duomenys apie finansinės paramos pasiskirstymą pagal lytį;
- šie **duomenys analizuojami**, kad, padedant vietiniams ir tarptautiniams ekspertams, Šveicarijos kino pramonėje būtų sukurtos lygybės skatinimo priemonės;
- priimamos specialios priemonės **moterų sukurtiems filmams populiarinti**.

Šveicarijos filmų rėmimo schemoje galima rasti tokį FOC tikslą: „**Vyrų ir moterų santykis pateiktose paraiškose turi proporcingai atsispindėti remiamuose projektuose**.“ Siekiant šio tikslo, **moterų autorių paraiškoms bus teikiama pirmenybė**, skiriant paramą scenarijaus rašymui ir projekto vystymui. Skiriant paramą režisūrai ir postprodukcijai, pirmenybė gali būti teikiama moterų sukurtiems filmams, jei jų kokybė lygiavertė. FOC teigia, kad nuo 2016 m. savo tikslus pasiekė: rėmimą gavusių moterų režisierių ir scenaristų projektų proporcija atitinka konkursui pateiktų projektų proporciją.

Konkretūs veiksmai, kuriais gerinama moterų kino kūrėjų padėtis

Nuo 2019 m. the FOC įgyvendina konkrečias priemones, skirtas lygybei Šveicarijos kine skatinti:

⁷⁴ <https://www.filminstitutet.se/en/about-us/swedish-film-institute/gender-equality/>

- 2019 m. įvesta „lyties premija“ už filmus, kuriuos koproduisavo FOC ir kurių Šveicarijos finansavimo dalis sudaro mažumą. Atrankos sistema grindžiama 100 balų įvertinimu: jei tais metais parama moterims režisierėms buvo mažesnė nei 40 proc., **moterų režisuotiems filmams papildomai skiriami 5 balai**. Šie 5 balai yra lemiami, nes sprendimas finansuoti vieną ar kitą projektą priklauso vos nuo kelių balų. Ši premija nuo pat jos įkūrimo aktyviai pritraukia moterų projektus. Net ir šiandien moterų projektų paraiškų daugėja – net ir tais metais, kai premija neskiriama;
- FOC finansavimą gaunantys prodiuseriai privalo pasirašyti **deklaraciją**, patvirtinančią, kad jų organizacijoje įdiegtos **vienodo darbo užmokesčio ir kovos su seksualiniu priekabiavimu priemonės**;
- FOC į gamybos biudžetą įtraukė vaikų ir kitų išlaikytinių **priežiūros paslaugų išlaidas**.

Daug statistinių tyrimų, kurių rezultatai teikia vilčių

Savo metinėje veiklos ataskaitoje FOC pateikia **statistinius duomenis, suskirstytus pagal lytį**⁷⁵. 2019 m. 31 proc. pateiktų paraiškų iš 38 proc. paremtų projektų pateikė moterys režisierės, tačiau joms buvo skirta tik 25 proc. finansinių resursų. 2020 ir 2021 m. moterų režisierių pateiktų projektų skaičius išaugo iki 35-40 proc., o 45-47 proc. galiausiai paremtų projektų buvo moterų. Pasak mūsų kontaktinio asmens, tokį reikšmingą skirtumą visų pirma galima paaiškinti nedideliu Šveicarijoje kasmet sukuriamų filmų skaičiumi.

2020 m. rugsėjį FOC taip pat paskelbė ataskaitą „**Lyčių žemėlapis rezultatai 2017–2019 m.**“⁷⁶, kurioje aptariamas pasiskirstymas pagal lytį Šveicarijos filmavimo komanduose. Iš jos matyti, kad 35 proc. Šveicarijos pilnametražių filmų prodiusuoja moterys, beveik 30 proc. filmų režisuoja moterys ir maždaug trečdalis scenarijų rašo moterys. **Apskritai paėmus visos filmų kategorijos analizuojamos per lyties prizmę**⁷⁷. Per ketverius metus moterų režisuotų vaidybinių filmų dalis išaugo nuo 24 proc. iki 34 proc. Dokumentiniuose filmuose ši dalis siekia 36 proc.

2021 m. FOC paskelbė **išsamų lyčių lygybės Šveicarijos kino pramonėje tyrimą**⁷⁸. Jame taip pat analizuojamas esamų lyčių lygybės skatinimo priemonių veiksmingumas ir pateikiamos rekomendacijos dėl naujų. 2022 m. buvo paskelbta studija apie moterų režisierių padėtį Šveicarijos kino pramonėje 2013–2021 m. Kruopščiai renkami ir atidžiai stebimi duomenys apie lyčių lygybę.

⁷⁵

https://www.bak.admin.ch/dam/bak/de/dokumente/kulturschaffende-film/zahlen_und_statistiken/facts-and-figures-2021.pdf.download.pdf/BAK-Facts_and_Figures-2021-DE.pdf

⁷⁶ <https://urlz.fr/fXju>

⁷⁷

https://www.bak.admin.ch/dam/bak/de/dokumente/kulturschaffende-film/berichte/die-schweizer-kinofilmproduktion-2020.pdf.download.pdf/Die%20Schweizer%20Kinofilmproduktion%202020_v1.0.pdf

⁷⁸

https://www.bak.admin.ch/dam/bak/de/dokumente/kulturschaffende-film/merkblatt_hinweis/b-gleichstellung-filmschaffen-schlussbericht-20210726-interface.pdf.download.pdf/B_Gleichstellung_Filmschaffen_Schlussbericht_2021_07_26_Interface.pdf

Šiomet mūsų kontaktinis asmuo informavo, kad duomenų rinkimo ciklai paprastai trunka 4 metus. Todėl **per kitą ciklą, kuris prasidės 2025 m.**, veikiausiai bus imtasi naujų lyčių ir įvairovės skatinimo priemonių. Jau dabar svarstomos įvairios idėjos: mūsų kontaktinis asmuo minėjo premiją už įvairovę atspindinčius projektus, konkrečias kovos su visų rūšių smurtu priemones ir galimą reguliavimo politiką. Kol kas niekas oficialiai nepatvirtinta, tačiau tai, jog tokios diskusijos apskritai vyksta, teikia vilčių ateičiai.

VENGRIJA

Moterų režisuotų filmų dalis: 24,4 % (2017–2021 m. vidurkis)

Vidaus dispozicijos, tačiau jokios politikos

Vengrijos nacionalinis filmų institutas (NFI) nerengia statistikos ir neturi veiksmų plano, susijusio su lyčių lygybe.

Tačiau **instituto vidaus taisyklėse** draudžiama diskriminacija ir priekabiavimas, o instituto partneriai skatinami kelti seksualinio ar seksistinio smurto klausimus. 2020 m. institutas kartu su etikos komitetu įsteigė **aliarmo sistemą**, tarnaujančią darbuotojams, klientams ir partneriams. Sistema leidžia žmonėms konfidencialiai „pranešti apie bet koki susirūpinimą, paklausti patarimo arba pranešti apie pažeidimus“. Kiekvieno gauto pranešimo atveju etikos komitetas pradeda nepriklausomą tyrimą. Sistema nėra sukurta specialiai seksistinio ar seksualinio pobūdžio smurto atvejams tirti, tačiau apie juos čia galima pranešti be didelio triukšmo.

2021 m. mūsų kontaktinis asmuo pasakojo, kad NFI mokymo skyrius stengiasi – ypač per siūlomą finansavimą – padėti moterims prasimušti kino pramonėje. NFI taip pat užtikrina, kad per konferencijas jos komisijų nariai ir pranešėjai būtų abiejų lyčių.

VOKIETIJA

Moterų režisuotų filmų dalis: 29,6 % (2017–2021 m. vidurkis)

Naujas ir ambicingas 2022-ųjų įstatymas

Vokietijos federalinėje kino valdyboje (FFA) nuo 2022 m. sausio 1 d. įsigaliojo **naujas filmų finansavimo įstatymas** (FFG). Jis apima tris pagrindinius lyčių lygybės politikos pokyčius:

- **FFA generalinė direktorė arba viena iš pavaduotojų turi būti moteris.** Taip ir yra, tačiau svarbus politinis žingsnis yra tai, jog ši praktika dabar įtvirtinta įstatymu (15 straipsnis).
- Lyčių lygybė yra privaloma **skiriant vykdomojo komiteto ir valdybos narius** (12 straipsnis).
- Naujajame įstatyme atsižvelgiama į **įvairovės ir negalios** atvejus. Šis įstatymas suteikia valdybai galimybę toliau vystyti priemones, palaikančias įvairovę ir įtrauktį. FFA planuoja surengti seminarą apie įvairovės įsisažmoninimą ir finansavimo komiteto nariams (FFG 2 straipsnis).

Be to, FFG 2 straipsnyje apibrėžiamos FFA misijos. Jas vykdydama FFA turi stengtis skatinti lyčių lygybę, įvairovę ir įtrauktį. Atsižvelgiant į tai, FFA gali finansiškai remti pramonės iniciatyvas, kuriomis siekiama šių tikslų, pvz., **moterų kino kūrėjų mentorystės programos**. Viduje FFA planuoja organizuoti įvairovės suvokimo dirbtuves paramos skyrimo komitetų nariams.

Taigi veiksmy yra daug ir jais siekiama praplėsti jau dabar taikomas priemones: prisiminkime, kad **nuo 2018 m.** prodiuseriams leidžiama **į biudžetą, kuriam galima gauti rėmimą, įtraukti vaikų priežiūros išlaidas** (nors ši priemonė faktiškai nenaudojama, ji vis dar egzistuoja ir 2022 m.).

Lyčių lygybės audiovizualiniame sektoriuje tyrimų finansavimas

Mūsų kontaktinis asmuo mus informavo, kad FFA finansuoja įvairius tyrimus lyčių ir įvairovės Vokietijos audiovizualiniame lauke temomis. 2017 m. FFA užsakė tyrimą apie **švietimo sistemos ir audiovizualinio lauko specialistų pasiskirstymą pagal lytį** Vokietijoje⁷⁹. Pagrindinės jo išvados buvo tokios: vyrai yra atstovaujami per daug, o lyčių stereotipai sukuria kliūčių moterims atsiskleisti kai kuriose profesijose. Tyrime įvardijamos dvi pagrindinės kliūtys lyčių lygybei audiovizualiniuose sektoriuose: **stereotipais pagrįsti prietarai ir struktūriniai atskirties mechanizmai**. Norint spręsti pirmąją kliūtį, tyrime raginama identifikuoti ir įsisažmoninti stereotipus, o tada juos dekonstruoti. Norint sugriauti struktūrinės atskirties mechanizmus, reikėtų imtis konkretesnių veiksmy.

2022 m. FFA prisidėjo finansuojant tyrimą „**Matomumas ir įvairovė**“⁸⁰. Pagrindinė jo išvada tokia: **moterų personažai, nors jų ekrane daugėja, yra kur kas mažiau įvairūs nei jų kolegos vyrai**. Moterys nuolat vaizduojamos lieknos, jaunos ir turinčios romantinių ryšių su vyrais, o štai vyrų veikėjai pasižymi įvairesniais kūno sudėjimais, skirtingu amžiumi ir ekrane labiau vertinami dėl savo darbo nei dėl šeiminių padėties. Šis atotrūkis pastebimas ir už filmavimo kameros, kur moterų režisierių ir scenarisčių yra mažiau nei vyrų. Tyrimas taip pat atskleidė, kad **90 proc. moterų režisuotų filmų išlaiko Bechdel testą** ir juose būna kur kas įvairesnių moterų personažų.

⁷⁹ <https://www.ffa.de/marktforschung-und-statistik-1.html?highlight=gender>

⁸⁰ https://www.ffa.de/aid=1365.html?newsdetail=20220208-937_frauen-auf-der-leinwand-jung-schlank-und-partnerin&highlight=frau

Įvairiapusiškas ir vis įtraukesnis informuotumo didinimas

Siekdama didinti informuotumą pariteto ir lyčių įvairovės klausimais, FFA įgyvendina įvairius veiksmus:

- Kasmet išleidžiama **brošiūra**⁸¹, kurioje visų pirma nurodomas finansavimo paraiškų ir suteikto finansavimo pasiskirstymas pagal lytį rašymo, režisūros ir gamybos srityse. Galime pastebėti, kad FFA finansuojamų moterų projektų biudžetas paprastai būna mažesnis: Vokietijoje vidutinis moters režisuoto filmo biudžetas siekia 3,8 mln. eurų, arba vidutiniškai dviem milijonais eurų mažiau nei vyro.
- **FFA interneto svetainėje** atsirado puslapis apie jau įgyvendintas priemones, skirtas lyčių lygybei ir įvairovei audiovizualiniame sektoriuje didinti⁸². Jame pateikiami straipsniai, statistiniai duomenys, taip pat skelbiami įvairūs renginiai, kuriuose dalyvauja ir FFA.
- Dalyvavimas **Dialogue Forums against Sexism** – ministerijos iniciatyvoje bendradarbiaujant su „EAF Berlin“. Viena vertus, forumu buvo siekiama paskatinti apsikeitimą žiniomis ir gerą patirtimi, siekiant užkirsti kelią seksizmui. Kita vertus, siekiama paraginti teikti rekomendacijas dėl veiksmų kultūros, žiniasklaidos ir viešosios erdvės srityse.
- FFA dalyvauja **darbo grupėse** nacionaliniame (su Vokietijos regioniniais kino fondais) ir Europos lygmenyje (EFAD lyčių ir įtraukties darbo grupė), kur keičiamasi informacija ir naudojamos gerą patirtimi lyčių ir įvairovės srityje. Paminėtina, kad FFA dalyvavo darbo grupėje „**Kultūra ir žiniasklaida**“ ir prisidėjo rengiant rekomendacijas dėl veiksmų. Šiuo metu FFA nagrinėja galimybes įgyvendinti darbo grupių parengtas priemones.

Apskritai FFA politika tampa vis labiau tarpdisciplininė ir vis labiau atsižvelgia į įvairovės klausimus.

⁸¹ <https://www.ffa.de/ffa-overview-1.html>

⁸² <https://www.ffa.de/fokus-gender-1.html>

PRIEDA

Appendix n°1 - Summary table : Types of policies by country

% of films by women directors	Country	Intentions	Regulatory policies	Incentive policies	Gender mainstreaming	Awareness/visibility	Fight against violence	Non-intervention policy
N.D.	Albania		X					
35,4	Austria	X	X	X	X	X	X	
27,6	Belgium (Wallonia)	X	X	X	X	X	X	
	Belgium (Flanders)	X		X	X	X	X	
18,1	Bulgaria							X
25	Cyprus				X			
22,7	Croatia	X		X	X		X	
22,7	Czech Republic	X			X			
29,3	Denmark	X	X		X	X		
22,8	Estonia							X
31,2	Finland	X		X	X	X	X	
24,9	France	X		X	X	X	X	
29,6	Germany	X		X	X	X		
17,6	Greece	X		X	X			
24,4	Hungary						X	
35,8	Iceland	X			X	X		
19,6	Ireland	X		X	X	X	X	
14,3	Italy	X		X	X	X	X	
32,5	Latvia				X			
18,6	Lithuania	X		X			X	
17,3	Luxembourg		X	X	X			
N.D.	Malta				X			
N.D.	Montenegro	X	X		X			
28,7	Netherlands	X		X	X	X	X	
15,3	North Macedonia	X		X	X	X		
34,2	Norway	X	X	X	X	X	X	
18,2	Poland				X	X	X	
21,4	Portugal			X	X			
19	Romania				X			
N.D.	Serbia							X
23,6	Slovakia							X
6,7	Slovenia	X		X	X	X		
18,3	Spain	X	X	X	X	X		
32,7	Sweden	X		X	X	X		
26,8	Switzerland	X	X	X	X		X	
17,9	United Kingdom	X	X	X	X	X	X	

Appendix n°2 - Summary table : measures by country (1)

Country	Intentions	Regulatory policies	Incentive policies	Gender mainstreaming	Awareness/visibility	Fight against violence
Albania		<ul style="list-style-type: none"> * Moderate quotas (prioritisation of projects led by women when the projects proposal are of equal quality) 				
Austria	<ul style="list-style-type: none"> * Target parity in all departments and funding sections 	<ul style="list-style-type: none"> * Moderate quotas (prioritisation of projects led by women when the projects proposal are of equal quality) * Hybrid allowances to achieve financial parity by 2024 	<ul style="list-style-type: none"> * Gender Incentive (financial bonus by points system) * Job splitting and childcare * Screenwriting competition * "ProPro" mentoring program 	<ul style="list-style-type: none"> * Production of gender-oriented data * Consideration of gender when forming committees and in budget processes 	<ul style="list-style-type: none"> * Website page dedicated to gender equality policies and dissemination of interviews with female directors 	<ul style="list-style-type: none"> * Code of ethics and training to fight violence
Belgium (Wallonia)	<ul style="list-style-type: none"> * Encourage women to submit projects * Broaden the analysis criteria to include all minorities: Diversity Plan 	<ul style="list-style-type: none"> * Moderate quotas (prioritization of projects of equal quality) * Funding criterion for projects: for every 3 projects, at least one female writer and/or director (in 2020 only) 	<ul style="list-style-type: none"> * PITCH initiative * New Dawn 	<ul style="list-style-type: none"> * Production of gender-oriented data 	<ul style="list-style-type: none"> * Production of academic studies on stereotyping in Belgian films * Training of the members of the new commission in the gendered reading of scripts * Conferences on the theme of "gender and diversity" 	<ul style="list-style-type: none"> * Training: fight against violence
Belgium (Flanders)	<ul style="list-style-type: none"> * Launch of an action plan on gender and inclusion * Work underway on an inclusive directory to diversify sector profiles (2023) 		<ul style="list-style-type: none"> * New Dawn * Inclusion Bonus * Empowerment Program for Women in Film (2023) 	<ul style="list-style-type: none"> * Production of gender-disaggregated data * "Inclusion" section in the selection of talent development projects 	<ul style="list-style-type: none"> * VAF website has a page dedicated to inclusion. * Making portraits of women in film (2023) 	<ul style="list-style-type: none"> * Event dedicated to the fight against all forms of violence
Bulgaria						
Cyprus				<ul style="list-style-type: none"> * Production of gender-oriented data 		
Croatia	<ul style="list-style-type: none"> * Introduction of gender equality in the National Program (2023) * Creation of a working group, with the objective of giving recommendations, proposing workshops 		<ul style="list-style-type: none"> * Ability to include childcare costs in budgets * Workshops and training for camerawomen 	<ul style="list-style-type: none"> * Production of gender-disaggregated data (in progress) 		<ul style="list-style-type: none"> * As part of the task force's mandate: create an anonymous point of contact for reporting abusive behavior (in progress)
Czech Republic	<ul style="list-style-type: none"> * Committees deciding on the award of grants have expressed their support for the principle of equal opportunities 			<ul style="list-style-type: none"> * Production of gender-oriented data 		

Country	Intentions	Regulatory policies	Incentive policies	Gender mainstreaming	Awareness/visibility	Fight against violence
Denmark	<ul style="list-style-type: none"> * Goal: Parity in funding applications * Writing a charter for greater cultural and ethnic in Danish cinema * Dialogue forums 	<ul style="list-style-type: none"> * Moderate quotas (prioritisation of projects led by women when the projects proposal are of equal quality) 		<ul style="list-style-type: none"> * Production of gender-disaggregated data * Creation of a mandatory self-assessment grid for producers to indicate the gender composition of teams. * Financial prioritization of projects that challenge stereotypes 	<ul style="list-style-type: none"> * Creating workshops for committee members and trainings for employees on unconscious bias and stereotyping * Produced reports for writers advising on how to combat fight stereotyping in scripts 	<ul style="list-style-type: none"> * Participation in an event on the fight against SGBV in the audiovisual sector. Writing of guidelines
Estonia						
Finland	<ul style="list-style-type: none"> * Long-standing and deep commitment to the issue * Creation of a working group 		<ul style="list-style-type: none"> * New Dawn 	<ul style="list-style-type: none"> * Production of gender-oriented data 	<ul style="list-style-type: none"> * Training programs, guides, statistics and better communication around inclusion issues * Study and publication of articles on diversity 	<ul style="list-style-type: none"> * Anti-sexual harassment program (training, guides, statistics, website communication) * Publication of guidelines for filming intimate scenes
France	<ul style="list-style-type: none"> * Parity in the presidency and membership of all commissions as well as in the juries of festivals and schools that the CNC supports * Charter * AFNOR Equality and Diversity Label 		<ul style="list-style-type: none"> * Financial bonus if the project includes an equal team 	<ul style="list-style-type: none"> * Production of gender-oriented data 	<ul style="list-style-type: none"> * Highlight female heritage: relative increase in the share of films made by women in all school catalogues 	<ul style="list-style-type: none"> * Training for employers in the film industry * Financial support conditional on compliance with obligations regarding the prevention and detection of sexual harassment * Insurance clause covering the risk of "harassment"
Germany	<ul style="list-style-type: none"> * Working groups and recommendations on gender equality 		<ul style="list-style-type: none"> * Funding for mentoring programs. * Ability to include child care costs in budgets 	<ul style="list-style-type: none"> * Production of gender-oriented data 	<ul style="list-style-type: none"> * Diversity awareness workshop for the awards Committee * Annual gender in Film Brochure * Dedicated inclusion webpage 	
Greece	<ul style="list-style-type: none"> * Wants to achieve parity in grants 		<ul style="list-style-type: none"> * The Location Scouting Support Program * An additional bonus of €3,000 when at least eight of the key positions in a previously funded short film are held by women 	<ul style="list-style-type: none"> * Production of the first gender-oriented data in 2021 		
Hungary						<ul style="list-style-type: none"> * Ethics Committee and internal alert system at the Institute
Iceland	<ul style="list-style-type: none"> * New policy defining Icelandic action until 2030 			<ul style="list-style-type: none"> * Production of gender-oriented data 	<ul style="list-style-type: none"> * Dedicated page on the website 	

Appendix n°4 - Summary table : measures by country (3)

Country	Intentions	Regulatory policies	Incentive policies	Gender mainstreaming	Awareness/visibility	Fight against violence
Ireland	<ul style="list-style-type: none"> * Objective: increase the number of women submitting projects * 6-point action plan 		<ul style="list-style-type: none"> * Creation of a special fund dedicated to financing women's projects * Training and mentoring through Screen Training Ireland 	<ul style="list-style-type: none"> * Production of gender-oriented data * POV funding programme 	<ul style="list-style-type: none"> * Promotion and dialogue focused on female talent 	<ul style="list-style-type: none"> * Implementation of two free online trainings to fight against violence and prejudice
Italy	<ul style="list-style-type: none"> * Gender equality observatory raises awareness, lists good practices and promotes specialized training 		<ul style="list-style-type: none"> * Creation of a points system to benefit projects with a predominantly female crew 	<ul style="list-style-type: none"> * Production of gender-oriented data 	<ul style="list-style-type: none"> * Seminar on equality and inclusion in the film industry at the Venice Film Festival 	<ul style="list-style-type: none"> * Call for projects to raise awareness of violence against women
Latvia				<ul style="list-style-type: none"> * Production of gender-oriented data 		
Lithuania	<ul style="list-style-type: none"> * Recommendations for filmmakers to ensure equality and non-discrimination 		<ul style="list-style-type: none"> Support for the EWA network which organizes events for women in film (including a mentoring program) 			<ul style="list-style-type: none"> * Project to combat sexual harassment (production of a survey, creation of a section on the website dedicated to prevention, setting up of training sessions)
Luxembourg		<ul style="list-style-type: none"> * Moderate quotas (prioritisation of projects led by women when the projects proposal are of equal quality) 	<ul style="list-style-type: none"> * Creation of a special fund dedicated to funding women's projects 	<ul style="list-style-type: none"> * Production of the first gender-oriented data in 2023 		
Malta				<ul style="list-style-type: none"> * Implementation of the first gendered statistics 		
Montenegro	<ul style="list-style-type: none"> * Declaration of objectives in the National Programme for the Development of Montenegrin Cinematography 2018 - 2023 	<ul style="list-style-type: none"> * Special criterion giving priority to projects with female screenwriters 		<ul style="list-style-type: none"> * Production of gender-oriented data 		
Netherlands	<ul style="list-style-type: none"> * Include all dimensions of diversity in decision-making policies. * Internal steering group that provides a guideline 		<ul style="list-style-type: none"> * New Dawn 	<ul style="list-style-type: none"> * Production of gender-oriented data * Evaluation of projects on contribution to diversity * Diversification of committees and decision-making positions 	<ul style="list-style-type: none"> * Organisation of training courses on unconscious bias 	<ul style="list-style-type: none"> * Financial support for the national hotline dealing with unwanted and inappropriate behaviour
North Macedonia	<ul style="list-style-type: none"> * Signature of the inter-governmental charter of commitment to gender equality 		<ul style="list-style-type: none"> * Networking event 	<ul style="list-style-type: none"> * Publication of the first gender statistics 	<ul style="list-style-type: none"> * Organization of round tables on the issue of women in the sector * Communication campaign around portraits of women filmmakers 	

Appendix n°4 - Summary table : measures by country (3)

Country	Intentions	Regulatory policies	Incentive policies	Gender mainstreaming	Awareness/visibility	Fight against violence
Norway	<ul style="list-style-type: none"> * Parity in 2020 * 5-year action plan (Relevance, Audience, Sustainability) * Aim for 50/50 in all grant awards 	<ul style="list-style-type: none"> * Quotas 	<ul style="list-style-type: none"> * Development programme for filmmakers from under-represented groups in society 	<ul style="list-style-type: none"> * Production of gender-oriented data * Grant allocation conditioned by the respect of requirements of inclusion and representation * Establishing diversity as a priority criterion in all programs and in the evaluation of projects * Attention paid to the selection of service providers and the diversity of the teams 	<ul style="list-style-type: none"> * Organisation of courses and seminars on unconscious bias and discrimination in the workplace 	<ul style="list-style-type: none"> * Measures for reporting and prevention of harassment: mandatory training for funded projects
Poland				<ul style="list-style-type: none"> * Production of gender-oriented data 	<ul style="list-style-type: none"> * Organisation of public debates during festivals 	<ul style="list-style-type: none"> * Work on a code of good practice to combat violence and bullying
Portugal			<ul style="list-style-type: none"> * Points system (with extra points if the project is directed by a woman) * Bonus if projects have at least 50% female authors * New Dawn 	<ul style="list-style-type: none"> * Production of gender-oriented data 		
Romania				<ul style="list-style-type: none"> * Collection of gender-disaggregated data since 2022 		
Serbia						
Slovakia				<ul style="list-style-type: none"> * Participation in the production of gender-disaggregated data (OAS data) 	<ul style="list-style-type: none"> * Put in place a mention "film directed by a woman" in their catalog (measure not yet implemented to date) 	
Slovenia	<ul style="list-style-type: none"> * Declared targets since 2018 		<ul style="list-style-type: none"> * Specific support for parent filmmakers 	<ul style="list-style-type: none"> * Production of gender-disaggregated data * Application forms that include a requirement to specify the gender of individuals in key positions 	<ul style="list-style-type: none"> * Women on the Go" event to raise awareness on the theme of gender equality 	
Spain	<ul style="list-style-type: none"> * Ley Del Cine provides for parity in the selection and funding committees of the ICAA * Signing of a declaration of intent (CAACI) * New Spanish film law that will address gender equality in a transversal way 	<ul style="list-style-type: none"> * Quotas on the funding of films directed by women 	<ul style="list-style-type: none"> * Establishment of a points system that gives access to grants * Establishment of a label "specially recommended for the promotion of gender equality". * Greater tax deduction when the team includes a female director * Financial support from the European recovery funds 	<ul style="list-style-type: none"> * Production of gender-disaggregated data * Grant-making committees take gender into consideration 	<ul style="list-style-type: none"> * Visibility campaign * Page of the Institute's website dedicated to parity 	

Country	Intentions	Regulatory policies	Incentive policies	Gender mainstreaming	Awareness/visibility	Fight against violence
Sweden	<ul style="list-style-type: none"> * Unquantified objectives to increase the number of women in charge of productions, increase their visibility and increase knowledge on gender and diversity * Film agreement regulation: 50% of production grants to women 		<ul style="list-style-type: none"> * Mentoring programme Movement * Creation of initiatives (competitions, training etc.) to develop an interest in film among young women * New Dawn 	<ul style="list-style-type: none"> * Production of gender-oriented data * Commissioning of specific qualitative studies 	<ul style="list-style-type: none"> * Creation in collaboration with five Nordic institutes of a website to fight against the invisibilization of Nordic women filmmakers * Section of the website dedicated to the Institute's gender equality policy 	
Switzerland	<ul style="list-style-type: none"> * Objective: the proportion of women and men in the projects supported must be equivalent to the project applications 	<ul style="list-style-type: none"> * Moderate quotas (prioritisation of projects led by women when the projects proposal are of equal quality) 	<ul style="list-style-type: none"> * "Gender bonus" implemented when less than 40% of films produced in the past year are directed by women * Possibility of integrating the cost of childcare and other services into production budgets 	<ul style="list-style-type: none"> * Production of gender-oriented data 		<ul style="list-style-type: none"> * Obligation for producers to declare that they have put in place gender equality measures and measures to combat sexual harassment
United Kingdom	<ul style="list-style-type: none"> * Quantified goals to diversify funding allocation 	<ul style="list-style-type: none"> * Hybrid quotas (indicative) 		<ul style="list-style-type: none"> * Production of data broken down by genre and 3 other categories. * Database to identify the gender of each film's crew members * Implementation of Diversity Standards (which partners must meet) 	<ul style="list-style-type: none"> * Section of the website dedicated to the Institute's gender equality policy 	<ul style="list-style-type: none"> * Creation of two documents to prevent and combat bullying and harassment: BFI productions are required to read and follow them * Creation of a "safe space" on the sets of BFI-funded films

ŠALTINIAI

APIE LYČIŲ LYGYBĘ

DELPHY Christine, « Classer dominer, qui sont les autres ? » La fabrique éditions, 2008

HAMON Francis, « Les discriminations saisies par le droit », L.G.D.J, 2016

SOLNIT Rebecca, « La mère de toutes les questions », éditions de L'olivier, 2019

Du gender mainstreaming au paritarisme : genèse d'un concept controversé, Réjane Sénac-Slawinski, L'Harmattan | « Cahiers du Genre », 2008/1 n° 44 | 27-47 p.

Diversity mainstreaming : dépasser les approches technocratiques et d'addition des inégalités, Judith Squires, L'Harmattan | « Cahiers du Genre », 2008/1 n° 44 | 73-94 p.

Collectif Piment, « Le déranger – petit lexique en voie de décolonisation », éditions hors D'atteinte, 2020

APIE MOTERŲ PADĖTĮ KINE

BREY Iris, « Le female gaze, une révolution à l'écran », éditions de L'olivier, Février 2020

MURAT Laure, « Une révolution sexuelle ? Réflexions sur l'après-Weinstein », Editions stock, 2018

ROLLET Brigitte, « Femmes et cinéma, sois belle et tais-toi ! », Editions Belin, 2017

BENDRIEJI

European Audiovisual Observatory, Country guide, National overview [en ligne] :

www.obs.coe.int/national-overview

European Audiovisual Observatory, Female professionals in European film production, 2022 Edition [en ligne] :

<https://rm.coe.int/female-professionals-in-european-film-production-2022-edition-p-simone/1680a886c5>

European Audiovisual Observatory, Lumiere [en ligne] : <http://lumiere.obs.coe.int/web/search/>

IMDb, Movies, TV and Celebrities [en ligne] : <http://www.imdb.com/>

REGLAMENTAI

Arrêt Kalanke du 17 octobre 1995,

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?uri=CELEX%3A61993CJ0450>

Arrêt Marschall (CJUE) du 11 novembre 1997 (affaire C-409/95),

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?uri=CELEX%3A61995CJ0409>

Arrêt de la Cour (25 octobre 1988), Commission/France, 312/86,

https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:be18ec45-d47e-4557-9e33-cfb510c6a337.001.06/DOC_1&format=PDF

Article 4 §1 de la CEDEF (1979),

<https://www.ohchr.org/fr/professionalinterest/pages/cedaw.aspx>

Convention adoptée en 1979 par l'Assemblée générale des Nations Unies sur l'élimination de toutes les formes de discrimination à l'égard des femmes,

https://www.haut-conseillegalite.gouv.fr/IMG/pdf/convention_onu_1979-4.pdf

Directive 2006/54/CE du Parlement Européen et du Conseil du 5 juillet 2006,

<https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:204:0023:0036:fr:PDF>

Recommandation 84/635/CEE du 13 décembre 1984 relative à l'action positive en faveur des femmes :

<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31984H0635:FR:HTML>

PAGAL ŠALJ

Albanija

Albanian Center of Cinematography : <http://nationalfilmcenter.gov.al>

Austrija

Austrian Film Institute : <https://www.filminstitut.at/en/>

Belgija – Valonija

Centre du Cinéma et de l'Audiovisuel : <https://audiovisuel.cfwb.be>

Bulgarija

Bulgarian National Film Center : <https://www.nfc.bg/en/>

Kipras

Deputy Ministry of Culture of Cyprus : http://www.moec.gov.cy/en/cultural_services.html

Kroatija

Croatian Audiovisual Centre : <https://www.havc.hr/eng/>

Čekijos Respublika

Czech Film Center : <https://www.filmcenter.cz/en/home>

Danija

Danish Film Institute. <https://www.dfi.dk/en>

Estija

Estonian Film Institute : <https://filmi.ee>

Suomija

Finnish Film Foundation : <https://ses.fi/en/>

Prancūzija

Centre national du Cinéma et de l'image animée : <https://www.cnc.fr>

Vokietija

German Federal Film Board : <https://www.ffa.de/index.php?id=170>

Graikija

Greek Film Center : <http://www.gfc.gr/en/>

Vengrija

National Film Institute Hungary : <https://nfi.hu/en>

Islandija

Icelandic Film Centre : <http://www.icelandicfilmcentre.is>

Airija

Screen Ireland : <https://www.screenireland.ie>

Italija

Film Italia : <https://www.filmitalia.org>

Ministry of Cultural Heritage, Activities and Tourism (MIBACT) :

<http://www.cinema.beniculturali.it>

Latvija

National Film Center of Latvia : <http://nkc.gov.lv/en/>

Lietuva

Lithuanian Film Center : <http://www.lkc.lt/en/>

Liuksemburgas

Film Fund Luxembourg : <http://www.filmfund.lu>

Makedonija

North Macedonia Film Agency : http://filmfund.gov.mk/?page_id=17834&lang=en

Malta

Malta Film Commission : <https://maltafilmcommission.com>

Juodkalnija

Film Center of Montenegro : <http://fccg.me/en/>

Nyderlandai

Netherlands Film Fund : <https://www.filmfonds.nl/page/2902/welcome>

Norvegija

Norwegian Film Institute : <https://www.nfi.no/eng>

Lenkija

Polish Film Institute : <http://pisf.pl/en/>

Portugalija

Instituto do cinema e Do Audiovisual : <https://www.ica-ip.pt/pt/>

Rumunija

Romanian Film Centre : http://cnc.gov.ro/?page_id=52968

Serbija

Film Center Serbia : <http://fcs.rs/eng/>

Slovakija

Slovak Film Institute : <http://www.sfu.sk/en/about-us/slovensky-filmovy-ustav>

Slovénija

Slovenian Film Center : <https://www.film-center.si/en/>

Ispanija

Instituto de la Cinematografía y de las Artes Audiovisuales.

<http://www.culturaydeporte.gob.es/cultura/areas/cine/inicio.html>

Švedija

The Swedish Film Institute : <https://www.filminstitutet.se/en/>

Šveicarija

Office Fédéral de la Culture : <https://www.bak.admin.ch/bak/fr/home.html>

Jungtinė Karalystė

British Film Institute : <https://www.bfi.org.uk>

PADĖKOS

Pirmąjį tyrimą 2016 m. įgyvendino **Stéphanie Halfon**.

Tolesni tyrimai:

- 2017 ir 2018 – **Flore Brabant**.
- 2019 – **Valentine Bottaro** kartu su **Ilona Bachelier** ir **Emma Pagès**, kurios padėjo renkant duomenis.
- 2020 – **Élise Pillet** su **Emmos Pagès** pagalba.
- 2021 – **Solenn Touchard-Durmord** su **Lise'os Perottet** pagalba.
- 2022 – **Lise Perottet**.

Užsakyta asociacijos **Révélation Cultures**, vadovaujant **Fabienne Silvestre** ir **Guillaume'ui Calop'ui**.

Nuoširdžiai dėkojame:

- **EAO**, ypač **Gilles'ui Fontaine'ui**, rinkos informacijos skyriaus vadovui, ir **Patriziai Simone**, filmų analitikei.
- **EFAD**, ypač generalinei sekretorei **Julie-Jeanne Regnault** ir **Ariel Bianucci**, atsakingai už politiką ir komunikaciją.
- **Kultūros ministerijai**, ypač **Agnès Saal**, kuri padėjo aprašant šį tyrimą.
- **Philippai Shepherd** – už 2022 m. tyrimo vertimą.

Dėkojame visiems žmonėms, kurie atsakė į mūsų klausimus ir padėjo mums atlikti tyrimą:

Vera Bakajić, Alketa Basha, Marianne Båstrup-Larsen, Jeanne Brunfaut, Veronika Buchkovska, Matthias Bürcher, Grace Gannon, Nika Gricar, Laufey Gudjonsdottir, Reetta Hautamäki, Mélanie Hoyes, Astrid Jans, Sanja Jovanović, Athena Kalkopoulou, Anna María Karlsdóttir, Jaroslav Kejzlar, Carole Kremer, Cécile Lacoue, Eszter Lányi, Renato Loriga, Eduart Makri, Lidia Martinez, Live Nermoen, Ralitsa Nikolova, Ivan Piccon, Vitor Manuel Pinheiro, Dita Rietuma, Elisa Rodriguez Ortiz, Dunja Roic, Susan Ronald, Edith Sepp, Danae Stylianou, Solène Tardieu, Alex Traila, Miroslav Ulman, Jeroen Van der Zalm, Iris Zappe-Heller.